

UiT Norges arktiske universitet

Fakultetet for naturvitenskap og teknologi

Bevæpning av norsk politi - en analyse av risikoer knyttet til et ubevæpnet politi

Marit Haugen

Masteroppgave i Samfunnssikkerhet, SVF-3920, juni 2024

Antall ord: 26 528

Sammendrag

Denne studien undersøker hvilke risikoer som er knyttet til at norsk politi går ubevæpnet i sin daglige tjeneste. Norsk politi er blant fåtallet av politistyrker i verden som ikke er fast bevæpnet, til tross for et endret trusselbilde de siste årene. Samtidig har terskelen for å få bevæpning på daglige oppdrag blitt senket, og det er flere midlertidige bevæpninger nå enn før. De siste årene har det vært flere medieomtalte hendelser der politibetjenter har sluppet unna med livet som innsats i situasjoner der et våpen på hofta kunne endret situasjonens utfall. I tillegg til hendelsene som omtales i media, pågår en debatt om bevæpning i norsk politikk. Denne debatten gir ofte et begrenset perspektiv på hva politibetjentene selv mener om risikoen de utsettes for. Denne studien vil bidra med et innblikk i politibetjentene på gata sitt perspektiv på hvordan de vurderer sin egen risiko og tanker rundt å gå ubevæpnet i sin daglige tjeneste.

Studien er gjennomført som en kvalitativ studie, med åtte semistrukturerte dybdeintervju. Deltakerne bestod av seks politibetjenter som jobber på patruljeseksjonen i ulike enheter og to med erfaring fra operasjonslederrollen i et politidistrikt i Norge. Med utgangspunkt i tre forskningsspørsmål, ble problemstillingen konkludert: *Hvordan påvirker manglende bevæpning risikoen for politibetjenter?*

Studien konkluderte med at et ubevæpnet politi påvirker risikoen for politibetjenten selv. Deltakerne i studien viser til flere ulike risikoer de selv utsetter seg og befolkningen for. I tillegg ser dagens bevæpningsmodell ut til å ha en negativ effekt på politiets totale beredskap, til tross for de risikoreduserende tiltakene politibetjentene gjør selv.

Forord

Kjære leser,

Det er med stor glede og takknemlighet at jeg presenterer denne masteroppgaven med tittelen «Bevæpning av norsk politi». Gjennom dette arbeidet har jeg fått lov og fordypet meg i et tema jeg har hatt stor interesse av i hele min karriere. Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg hatt privilegiet av å utforske dette temaet og fordypet meg i dets mange aspekter. Denne innleveringen markerer slutten på en reise, der livet ble snudd opp ned, med full jobb og full studie – endelig kan jeg nyte sola!

Først og fremst vil jeg takke min veileder, Maria Sydnes. Du har holdt med i ørene, og gjort oppgaven min så god som den kunne bli med dine tilbakemeldinger. Jeg vil takke mine respondenter for velvillighet, og uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt til.

Videre vil jeg takke mine kollegaer og medstudenter for deres verdifulle innspill, diskusjoner og støtte underveis. Deres perspektiver har virkelig bidratt til å berike arbeidet mitt og hjulpet meg når motivasjon ikke var på topp. Jeg vil rette en hjertelig takk til mine nærmeste venner og familie for deres ubetingede støtte, oppmuntring og tålmodighet gjennom en utfordrende, men givende prosessen. Deres heiarop har vært uvurderlig!

Til slutt vil jeg rette en spesiell takk til min samboer. Alle skulle hatt en mann som deg! Du har vært enestående hver eneste dag!

Marit Haugen

Oslo, 30. juni 2024

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	3
1.1	TIDLIGERE FORSKNING	5
1.2	UTGITTE RAPPORTER	7
1.3	FORMÅL OG PROBLEMSTILLING	9
1.3.1	<i>Avgrensning av oppgaven</i>	10
1.4	OPPGAVENS STRUKTUR	10
2	KONTEKST	11
2.1	NORSK POLITI	11
2.2	POLITIETS BRUK AV MAKT	12
2.3	POLITIETS BRUK AV SKYTEVÅPEN	16
3	TEORI	18
3.1	RISIKO	18
3.2	RISIKOPERSEPSJON	20
3.2.1	<i>Faktorer som påvirker risikopersepsjon</i>	21
3.3	BEREDSKAP	26
3.3.1	<i>Planlegging</i>	27
3.3.2	<i>Kapasitetsbygging</i>	28
3.3.3	<i>Kompetansebygging</i>	28
3.3.4	<i>Tidlig varslings</i>	29
3.3.5	<i>Analytiske implikasjoner</i>	30
4	METODE	31
4.1	FORSKNINGSDESIGN OG METODE	31
4.2	DATAINNSAMLING	32
4.2.1	<i>Intervju</i>	32
4.2.2	<i>Utvalg</i>	32
4.3	DATAANALYSE	35
4.4	FORSKNINGSKVALITET	36
4.4.1	<i>Validitet</i>	36
4.4.2	<i>Reliabilitet</i>	37
4.5	ETISKE BETRAKTNINGER OG UTFORDRINGER	38
4.5.1	<i>Relasjon til tema</i>	39
4.6	OPPSUMMERING METODE	41
5	EMPIRI	42
5.1	HVILKE RISIKOER ER KNYTTET TIL DAGENS BEVÆPNINGSMODELL?	42
5.1.1	<i>Refleksjoner over risiko</i>	42

5.1.2	<i>Dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring)</i>	43
5.1.3	<i>Risikoer ved dagens bevæpningsmodell</i>	44
5.1.4	<i>Faktorer som påvirker politibetjenters risikopersepsjon</i>	47
5.1.5	<i>Oppsummering</i>	51
5.2	HVILKEN PÅVIRKNING HAR DISSE RISIKOENE FOR BEREDSKAPEN TIL POLITIET?	52
5.2.1	<i>Oppsummering</i>	55
5.3	HVORDAN REDUSERE RISIKOENE?.....	55
5.3.1	<i>Oppsummering</i>	57
6	DISKUSJON	58
6.1	RISIKOER KNYTTET TIL DAGENS BEVÆPNINGSMODELL.....	58
6.1.1	<i>Risiko og risikopersepsjon</i>	58
6.1.2	<i>Informasjonsutvelgelse</i>	60
6.1.3	<i>Kognitive heuristikker</i>	60
6.1.4	<i>Psykometriske faktorer</i>	61
6.1.5	<i>Sematiske bilder</i>	62
6.1.6	<i>Risikokompensasjon</i>	63
6.1.7	<i>Sosiale og kulturelle faktorer</i>	63
6.1.8	<i>Oppsummering</i>	64
6.2	HVORDAN RISIKOEKSPONERING PÅVIRKER POLITIETS BEREDSKAP	64
	<i>HVILKEN PÅVIRKNING HAR DISSE RISIKOENE FOR BEREDSKAPEN TIL POLITIET?</i>	64
6.2.1	<i>Oppsummering</i>	67
6.3	RISIKOREDUKSJON	68
6.3.1	<i>Oppsummering</i>	69
7	KONKLUSJON	70
7.1	STUDIENS BIDRAG	71
7.2	VIDERE FORSKNING	72
8	REFERANSELISTE	73
	VEDLEGG A – INTERVJUGUIDE POLITIBETJENTER	78
	VEDLEGG B – INTERVJUGUIDE OPERASJONSLEDERE	80
	VEDLEGG C – INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING	82

Figurliste

Figur 1: Illustrasjon av maktpyramiden	15
---	----

Tabelliste

Tabell 1: Oversikt over deltakere i studien.....	35
---	----

1 Innledning

Norsk politi skiller seg fra mange andre politistyrker rundt om i verden ved å ikke bære skytevåpen som en del av deres daglige uniformerte tjeneste, og har de siste 40 årene hatt en ordning med fremskutt lagring av våpen i patruljebil (Thomassen et al., 2019, s. 9). Mangelen på bevæpning har i økende grad blitt utfordret i løpet av de siste årene, både som en del av den faglige (Lagestad et al., 2022) og offentlige debatten (Eilertsen, 2024). Ifølge lokallagsleder Kent Robert Lundemo fra Politiets fellesforbund uttrykker han at « (...) *dessverre er realiteten slik at jeg mener det er et absolutt behov for å ha lett tilgang til skytevåpen*» (Lundemo, 2023).

I Thereses gate på Bislett i Oslo 9. november 2021, ble en mann skutt og drept av politiet. Hendelsen forut for skytingen var at en mann løp etter en tilfeldig kvinne og hugg mot henne med en kniv. En politipatrulje hadde allerede begynt å forsøke å kjøre ned mannen og sette han ut av spill da de ble kalt opp av politiets operasjonssentral. Mannen hadde begynt å hugge mot bilen til politiet med en kniv da en av politibetjentene bevæpnet seg. Den andre politibetjenten var ubevæpnet på tidspunktet og måtte holde oppmerksomheten mot mannen. Politipatruljen fikk kjørt ned mannen, men han reiste seg opp igjen. Bilens låsesystem ble åpnet av sammenstøtet, og mannen kom seg inn i kupeen og hugget mot en av politibetjentene. Politibetjenten som ble hugd etter, måtte bevæpne seg mens dette pågikk, samtidig som han forsøkte å sparke vekk mannen. Begge politibetjentene avfyrte skudd mot mannen. En av politibetjentene har uttalt i ettertid at de brukte mye kapasitet på å få ut våpnene. Videre poengterer han at de kunne ha forsøkt seg på skadebegrensende skudd dersom de hadde vært bevæpnet da de kom inn i situasjonen. Mannen ble drept av skuddene til politiet (Lagestad et al., 2022). Hendelsen på Bislett viser et tilfelle der to politibetjenter måtte erfare og kjenne på kroppen hvilke risikoer som knytter seg til ikke å bære våpenet på hofta og risikoen de måtte ta på jobb. Denne hendelsen er én i rekken av flere lignende hendelser de siste 2-3 årene. Trusselbildet har hatt en negativ utvikling siden 2017, og politiet blir oppfattet som en del av fiendebildet (Lagestad et al., 2022). Trusselbildet som fremsettes er at stikk- og huggvåpen har blitt brukt i en større andel av angrepene, og det legges vekt på at *«bevæpnet politi vil kunne være eneste adekvate tiltak for å stanse eller begrense*

skadeomfanget av et pågående angrep», og det vises til at bevæpning både vil redusere reaksjonstiden og responstiden¹ (Lagestad et al., 2022, s. 124).

Etter en lang periode med midlertidig bevæpning fra 25. november 2014 til 3. februar 2016 av norsk politi, ble det satt ned et utvalg som skulle evaluere og utrede behovet for om politiet skulle være bevæpnet. Utvalget anbefalte ikke en permanent bevæpning i 2017, og anbefalte en videreføring av dagens ordning (NOU 2017: 9, 2017). Fem år senere ble en ny rapport fremlagt, med en oppdatering på kunnskapsgrunnlaget fra NOU 2017:9, der flertallet ville anbefale en bevæpningsmodell med permanent bevæpning, på bakgrunn av trusselbildet (Lagestad et al., 2022, s. 208). Selv om antall terrorangrep i Vest-Europa har gått ned, er trusselen fortsatt høy. Periodene med midlertidig bevæpning siden 2014, som har vært begrunnet med terrortrusselen, tyder etter flertallets syn på at unntaket, altså midlertidig bevæpning, har blitt mer vanlig enn det motsatte. Ifølge flertallet i utvalget viser de hyppige og til tider langvarige periodene med midlertidig bevæpning at behovet, med tanke på terrortrusselen, har vært konstant siden 2014 (Lagestad et al., 2022, s. 209). Trusselbildet er ikke begrenset til terrorangrep, men gjelder også samfunnssikkerheten generelt, slik hendelsen på Bislett illustrerer (Lagestad et al., 2022).

Til tross for at det nå snart er to år siden maktmiddloutvalgets rapport ble fremlagt med en anbefaling om å bevæpne norsk politi har det fremdeles ikke blitt noen endring. I denne perioden har det vært flere mediaomtalte hendelser der politibetjenter har vært i ulike episoder, og sluppet med livet i behold. En politibetjent ble i Lier 11. april 2023 knivstukket, og hadde det ikke vært for lettvesten hadde politibetjenten fått *«stikkskader som kunne resultert i død»* ifølge dommen fra Buskerud tingrett (*Dom Buskerud Tingrett, 22.12.2023, s. 13*). En annen hendelse der lettvesten reddet livet til en politibetjent var i Rogaland fylke 12. april 2023, der en politibetjent var på oppdrag alene, og ble angrepet med machete. *«Politiet bar en lettvest, og brystplaten fikk et stort hakk i forbindelse med macheteslaget»* (Dagsavisen, 2023). Felles for begge disse hendelsene er at politipatruljene ikke var bevæpnet da de gikk inn i oppdraget, og hadde ingen mulighet til å bevæpne seg i ettertid.

---

¹ Responstid blir i politiet forstått som tiden det tar fra politiet mottar en melding om en hendelse til første politienhet er på stedet. Politiet. (2024b). *Responstid*. Politiet.no. <https://www.politiet.no/om-politiet/tall-og-fakta/responstid/>

Dette er alle forskjellige hendelser som fremhever politiets situasjon der de har tilgang til en verktøykasse, men ikke alltid får bruke alle verktøyene når de trenger det. Må det oppstå flere alvorlige hendelser før vi kan vurdere en ny bevæpningsmodell som bedre ivaretar de som møter hverdagens risikoer i jobben sin og tar større risikoer enn de fleste av oss for å gjøre samfunnet tryggere? Hvor mange flere hendelser må skje før vi gjør noe? Sammenligner man Norge med andre skandinaviske land, kan man se at politiet i Danmark ble bevæpnet i 1965 etter at fire politibetjenter ble drept (Holmberg, 2005, s. 29). Selv om det har vært relativt få tilfeller av politibetjenter som har mistet livet i tjeneste (Senel, 2014), er det viktig å erkjenne at hvert eneste tap av liv er en tragedie som påvirker både politiets fellesskap og samfunnet som helhet. Vi har ikke råd til å miste et liv. Det er avgjørende at politiets risikoer blir fremhevet i debatten om bevæpning slik at myndighetene har tilstrekkelig kunnskap til å treffe riktige beslutninger. Det er viktig at politibetjentenes personlige erfaringer med risiko, samt deres opplevelse av denne risikoen, blir tydeliggjort. Tidligere forskning har vist behovet for å utforske omfanget av disse risikoene og alvorlighetsgraden, både når det kommer til politibetjentenes trygghet, men også hvilken påvirkning de kan ha for beredskapen til politiet (Farmer & Evans, 2021; Hendy, 2014; Hendy, 2021). Flere politiansatte etterlyser permanent bevæpning og ønsker klarhet i hva som blir gjort i forhold til dagens situasjon, spesielt med tanke på det økende trusselbildet og økning i antall væpnede oppdrag (Politiets fellesforbund, 2022).

1.1 Tidligere forskning

Det er gjennomført betydelig forskning på temaet om bevæpning av politiet, både nasjonalt (Hendy, 2014; Hendy, 2021) og internasjonalt (Arvate & Souza, 2022; Farmer & Evans, 2021; Knutsson & Norée, 2010). Noen av studiene setter søkelys på ulike bevæpningsregimer mellom ulike land, samt perspektiver knyttet til å være bevæpnet (Farmer & Evans, 2021; Hendy, 2014; Hendy, 2021; Knutsson & Norée, 2010). Videre er militarisering av politiet og hensiktsmessig bruk av makt undersøkt (Ajilore, 2017; Rizer & Mooney, 2002).

Hendys (2014) skandinaviske forskning på rutinemessig bevæpnet politi avslører at tilstedeværelsen av skytevåpen på kropp ikke alltid resulterer i økt «trygghet».

Forskningsfunnene indikerer at selv om skytevåpenet kan øke politibetjentenes følelse av

sikkerhet, så bidrar det ikke nødvendigvis til økt faktisk sikkerhet. Videre undersøkte han hvordan avdelingspolitikken knyttet til bevæpning påvirker politibetjentenes atferd i kritiske situasjoner som involverer skytevåpen. Forskeren fant ut at individuell avdelingspolitikk kan være en effektiv måte å påvirke politibetjentenes handlinger på i slike situasjoner, uavhengig av om en politistyrke er rutinemessig bevæpnet eller ikke (Hendy, 2014). Studien avslører også variasjoner i bruk av skytevåpen blant rutinemessig bevæpnet politi i Skandinavia, der han fant at terskelen for å bruke skytevåpen er tre ganger høyere hos norsk politi sammenlignet med Danmark og Finland (Hendy, 2014).

Forskere har undersøkt konsekvensene av å bevæpne politiet i form av å se på hvor ofte nordiske land avfyre skudd eller truer med våpen (Knutsson & Norée, 2010). Funnene viser at de landene med permanent bevæpning i Norden skyter mer, enn for eksempel det norske politiet som ikke har permanent bevæpning. Finland og Norge har sammenlignbare lave tall når det kommer til å true med våpen og avfyre skudd, tross forskjellig bevæpningsmodell. Finland står frem som landet som skyter minst, som et bevæpnet politi i Norden (Knutsson & Norée, 2010).

Farmer og Evans (2021) har sammenlignet fire land fra 2007-2017, England/Wales, Canada, New Zealand og Australia. Forskerne undersøkte forskjeller der to hadde rutinemessig bevæpnet politi, og to hadde rutinemessig ubevæpnet politi. Forskerne fant ikke tilstrekkelig bevis for at tilstedeværelse av bevæpnet politi faktisk førte til et sikrere samfunn. De konkluderte med at ytterligere forskning var nødvendig fordi funnene ikke var generelt anvendbare eller generaliserbare, men at deres funn likevel utfordret debatten om å bevæpne politi som vanligvis er ubevæpnet (Farmer & Evans, 2021).

En annen studie av Hendys (2021) belyser politibetjentenes perspektiver med midlertidig bevæpning i Oslo politidistrikt. Studien indikerte at denne bevæpningsmodellen hadde en positiv virkning på effektiviteten ved løsning av rutinemessige oppdrag, snarere enn å være et forebyggende tiltak i respons på en mulig terrorhendelse. Politibetjentene opplevde at våpenet ble sett på som et nyttig «verktøy i beltet». Det er verdt å merke seg at studien ikke var utformet for å være en støtte til politiske endringer i bevæpningsmodellen, men flere deltakere uttrykte likevel støtte til ideen om et permanent bevæpnet politi. Videre uttrykte politibetjentene at det ikke var nødvendig å bruke skytevåpnene sine oftere, og i noen tilfeller ble de faktisk brukt sjeldnere (Hendy, 2021).

Vi mangler kunnskap om effekten på voldelige forbrytelser når politiet er bevæpnet. Arvate og Souzas (2022) arbeid demonstrer imidlertid en effekt av å bevæpne politiet ved å redusere antallet voldsforbrytelser. Dette er data hentet fra kommuner i perioden 2002 til 2012 i Brasil. Forskerne hadde tatt i bruk et kvasi-naturlig eksperiment, med en lovendring i bruken av skytevåpen, samt mekanismen i politiets innsats. Videre så de at voldskriminaliteten heller ikke økte i nabokommuner der politiet var bevæpnet, men fungerte som en slags avskrekkingseffekt (Arvate & Souza, 2022).

Militarisering av politiet har vært gjenstand for debatt over lang tid. Ajilore (2017) viser til hendelser i Ferguson og Baltimore i USA, der lokale rettshåndhevelsesbyråer har vært i stand til å skaffe overskudd av militære gjenstander. Dette skjedde gjennom Pentagons 1033 program, et program som distribuerer militært overskudd med gjenstander som våpen, kjøretøy, kamera og taktiske uniformseffekter. Studien forsøkte å finne svar på om den økte anskaffelsen av disse gjenstandene førte til flere hendelser med politiets maktbruk. Resultatet var at anskaffelsene førte til færre hendelser med maktbruk (Ajilore, 2017).

Rizer og Mooney (2022) undersøker konsekvensene bevæpning har på tilliten mellom befolkningen og politifolk. Et av funnene er at politifolk i USA ikke bruker makt på en hensiktsmessig måte, og at militarisering har skapt ny frykt og avstand mellom politifolk og befolkningen. De viser til retningslinjer med bruk av makt-instruksjoner som er for voldsomme. For å redusere politiets bruk av makt, ble det fremmet rasemangfold ved ansettelser, i tillegg til ny trening ved utdanning – uten at dette har løst problemet med politivold. Artikkelen påpeker på dårlig politikultur i USA, og hvordan opprettelsen av SWAT-enheter på 1960-tallet har bidratt til å forme denne kulturen gjennom tiden. Den viser også til hvordan denne kulturen nå gjenspeiles i politiuniformer, taktikk og språk i andre politiavdelinger (Rizer & Mooney, 2002).

1.2 Utgitte rapporter

I tillegg til den akademiske litteraturen som er nevnt over, er det viktig å nevne noen rapporter som har blitt publisert med søkelys på norsk politi. Disse rapportene er viktig da de illustrerer hva politifolk selv mener om debatten, og gir et inntrykk av hvordan denne debatten har

utviklet seg på relativt kort tid i samsvar med samfunnsutviklingen. Her vil jeg kun sette søkelys på de nasjonale rapportene.

Forskning har undersøkt politifolks standpunkt til bevæpning, der Finstad gjennomførte spørreundersøkelser i 2011 og 2012. I undersøkelsen fra 2011 oppga ca. 20 % at de ønsket at politiet alltid burde bære våpen, med et flertall på 60 % som svarte nei (Finstad, 2011). I den oppfølgende spørreundersøkelsen i 2012 fant Finstad at flertallet var mot bevæpning, med hele 52 %, mens andelen som var for bevæpning var 42 %, altså dobbelt så høyt som året før (Finstad, 2012).

I 2019 gav forskningsavdelingen på Politihøgskolen (PHS) ut en rapport om daværende holdninger rundt bevæpningsdebatten innad i politietaten. Sentrale funn i denne rapporten viste at 80 % av polititjenestepersoner var tilhengere av permanent bevæpning, mens 15 % var mot. Hele 5 % var usikre. Vektleggingen av risikoen knyttet til trusler mot politiet korrelerer positivt med økt støtte til permanent bevæpning. På samme måte har betoningen av de positive samfunnskonsekvensene av et permanent bevæpnet politi en tilsvarende innvirkning (Thomassen et al., 2019). Videre viser resultatene i rapporten av PHS forskning at selv om det var en radikal endring i holdningen hos politiansatte, synes det ikke å være en endring tilsvarende hos befolkningsutvalget. Her er befolkningsutvalget nokså delt, også selv med den midlertidige bevæpningsperioden som synes å ha hatt en avgjørende effekt på holdningene blant politiansatte (Thomassen et al., 2020).

Flere offentlige utredninger utnevnt av Justis- og beredskapsdepartementet har undersøkt politiets bruk av maktmidler. To rapporter som nevnt innledningsvis, fra 2017 og 2022, vurderte daværende bevæpningsmodeller ved å inkludere endringer i kriminalitet og samfunn, samt dagens trusselbilde. Bevæpningsutvalgets konklusjon i 2017 falt på at de ikke ønsket en permanent generell bevæpning av norsk politi, mens i 2022 vurderte daværende utvalg at norsk politi burde være permanent bevæpnet fordi dagens løsning med fremskutt lagring ikke førte godt nok frem. I rapporten fra 2022 ble opplevde hendelser blant politiansatte trukket frem som eksempler der fremskutt lagring ikke har ført frem.

Oppsummert av akademisk forskning og andre rapporter, er det et behov for ytterligere kunnskap til tross for den økende interessen for emnet. Dette gjelder spesielt forskning om bevæpning av norsk politi, om hvilke risikoer politibetjenter står overfor da disse ikke blir belyst i stor nok grad (Finstad, 2012; Hendy, 2021; Thomassen et al., 2020). Tidligere

debatter og forskning har hovedsakelig satt søkelys på risikoene knyttet til å bære våpen. Det har vært betydelig oppmerksomhet rundt samfunnets og befolkningens synspunkter på bevæpningsspørsmålet, men det mangler innsikt i risikoene politibetjentene møter i sin hverdag, i lys av dagens trusselvurdering (PST, 2024a). Det er tydelig at det finnes vesentlige mangler på kunnskap om risikoene politibetjentene møter i jobben, samt deres egne opplevelser av å utføre daglige politioppdrag med våpenet nedlåst i bil (Hendy, 2014; Hendy, 2021; Knutsson & Norée, 2010; Thomassen et al., 2019). I tillegg sier tidligere forskning lite omkring beredskapen rundt et ubevæpnet politi (Hendy, 2014; Hendy, 2021). Supplerende forskning og sammenligning med andre nordiske land, kan være verdifullt for å øke forståelsen på dette området (Hendy, 2014; Knutsson & Norée, 2010). Målet med denne studien er derfor å fylle ut disse hullene og bidra til en forståelse av disse risikoene, samt at det vil bidra til å berike debatten om bevæpning ved å belyse flere aspekter av problemstillingen.

1.3 Formål og problemstilling

Formålet med denne oppgaven er å identifisere hvilke risikoer politibetjenter utsettes for ved å ikke være bevæpnet til enhver tid. Flere hendelser de siste årene har vært med på å belyse situasjonen politiet står overfor, og at den muligens ikke er forenelig med dagens bevæpningsmodell. I studien vil jeg analysere disse risikoene, der jeg er opptatt av å vurdere hva risikoene gjør med politibetjentes trygghet på jobb, og undersøke hvilke implikasjoner de har for beredskapen til politiet. Til slutt vil studien undersøke hva politibetjentene kan gjøre for å redusere risikoene.

Med bakgrunn i ovenstående har jeg utledet følgende problemstilling for oppgaven:

«Hvordan påvirker manglende bevæpning risikoen for politibetjenter?»

Jeg har formulert følgende forskningsspørsmål for å tydeliggjøre og strukturere analysen min:

1. Hvilke risikoer er knyttet til dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring)?

- ➔ Spørsmålet vil identifisere risikoene politibetjenter møter med denne bevæpningsmodellen, samt deres personlige opplevelse av disse risikoene.

Politibetjentenes risikopersepsjon vil være med å påvirke deres oppfattelse og opplevelse av denne bevæpningsmodellen.

2. Hvilken påvirkning har disse risikoene for beredskapen til politiet?

→ Spørsmålet undersøker om de identifiserte risikoene har en påvirkning på beredskapen til politiet. Forskningsspørsmålet retter seg mot å undersøke hvordan politiet handler i de situasjonene de ikke har våpenet tilgjengelig.

3. Hva gjør politibetjente for å redusere risikoer på jobb?

→ Spørsmålet gir innblikk i hva politibetjente selv kan gjøre for å redusere risikoer. Videre undersøker forskningsspørsmålet hva en politibetjent kan gjøre for å være klar for å møte ulike risikoer.

1.3.1 Avgrensning av oppgaven

Denne forskningen har valgt å sette søkelys på risikoer for politibetjente selv, ved å ha den nåværende bevæpningsmodellen fremskutt lagring. Dette er en opplevd risiko blant politibetjente, og oppgaven begrenser seg til en subjektiv forståelse av fenomenet. Videre ville det vært naturlig å utforske risikoer for befolkningen med et ubevæpnet politi, men på grunn av avhandlingens begrensinger når det kommer til tid og ressurser har dette ikke vært mulig. Bevæpningsdebatten i seg selv er en interessant del av temaet for oppgaven, men synspunkt omkring dette vil ikke bli ytterligere undersøkt, annet enn hva deltakerne i studien selv svarer på det.

1.4 Oppgavens struktur

I kapittel 2 blir politiet presentert, med både dets organisasjon og rammeverk for utøvelse av forskjellig maktbruk. Det teoretiske bidraget til forskningen vil bli presentert i kapittel 3. Forskningens metodiske fremgangsmåte, etikk, validitet og reliabilitet forklares i kapittel 4. I kapittel 5 blir empiriske data presentert, etterfulgt av en diskusjon i kapittel 6. Til slutt blir forskningens problemstilling avsluttet i kapittel 7.

2 Kontekst

For å skaffe innsikt i problemstillingen og forskningsspørsmålene, er det viktig å presentere organiseringen av norsk politi, samt politiets utførelse og deres regulering av makt, politiets bevæpningsmodell og instruksverkene rundt bevæpning.

2.1 Norsk politi

Politiet er et offentlig forvaltningsorgan, og har til hensikt å ivareta samfunnets interesser når det kommer til ro, orden og sikkerhet. Politiet har også ansvaret for å sikre at lover og andre reguleringer overholdes samtidig som de etterforsker og påtaler rettsbrudd (Politiinstruksen, 1990). I henhold til politiloven skal politiet beskytte person, eiendom og all lovlig virksomhet, opprettholde den alminnelige orden og fred, samt verne samfunnet mot alt som forstyrrer dets trygghet (Politiiloven, 1995).

Norsk politi er i dag organisert under Justis- og beredskapsdepartementet, hvor departementet har den overordnede politiske styringen. Politidirektoratet har derimot ansvaret for driften av politiet i Norge (Regjeringa, 2024). Politiet i Norge er inndelt i tolv ulike politidistrikt og elleve særorganer. Hvert politidistrikt ledes av en politimester, som fungerer som øverste leder i distriktet (Politiet, 2024a). Dette er leder på det strategiske nivået. Operasjonssentralen har ansvaret for å lede og koordinere den samlede politiinnsatsen på taktisk nivå i politidistriktet.

Med bakgrunn i oppgavens utvalg av respondenter og informanter er det relevant å komme inn på en operasjonsleder og en innsatsleders roller. I den daglige driften av politiet er det operasjonslederen som har styringen. Det er operasjonslederen som har ordremyndighet og kan til enhver tid omdisponere innsatsressursene dersom det oppstår situasjoner med høyere prioritet (Politidirektoratet, 2020). Innsatslederen er lederen på taktisk nivå, som innebærer direkte ledelse og samordning av innsatspersonell (Politidirektoratet, 2020).

Innsatspersonell (IP) er tjenestepersoner som utfører regelmessig døgnvakt og beredskapstjeneste. De skal gjennomføre årlig trening i samsvar med sertifiserings- og

vedlikeholdsprogrammer, samt delta i årlig opplæring og skytetrening for å bestå godkjenningsprøven for politiets tjenestevåpen (Politidirektoratet, 2020).

I Norge er polititjenestepersoner delt inn i forskjellige innsatskategorier på følgende måter:

IP1 – *Tjenestepersoner i Beredskapstroppen (Politibetjenter med mest trening på bruk av skytevåpen og taktikk i Norge, og er Norges antiterrorpoliti).*

IP2 – *Tjenestepersoner i livvaktjeneste (Politibetjenter som har livvaktjeneste som hovedoppgave).*

IP3 – *Tjenestepersoner i utrykningsenhetene (Politibetjenter i operativ tjeneste med utvidet utdanning på bruk av skytevåpen og taktikk. Disse kalles Echo/UEH, Utrykningsenheten).*

IP4 – *Andre tjenestepersoner med våpengodkjenning (Denne kategorien er de fleste politibetjenter som utfører normal operativ tjeneste i Norge).*

IP5 – *Tjenestepersoner med tilpasset opplæring (Politibetjenter uten godkjenning for skytevåpen. Dette gjelder hovedsakelig etterforskere og andre som ikke regelmessig utfører vanlig operativ tjeneste).*

2.2 Politiets bruk av makt

Det vil være relevant å ha kunnskap om hvordan politiets makt reguleres gjennom instruksjer og lovhjemler for forståelse av denne forskningen. En politibetjent regulerer sin bruk av makt både gjennom politiloven, politiinstruksen og politiets maktpyramide. Dette er både utfordrende og komplekst for en politibetjent, fordi de må innlemme disse reguleringene i enhver beslutning om bruk av makt.

I stor grad vil borgerne frivillig følge påbud og forbud gitt av offentlige myndigheter, herunder politiet. Likevel kan ikke samfunnets kontroll- og reguleringsiltak kun baseres på befolkningens frie vilje. Om nødvendig må offentlige pålegg kunne håndheves, og dette med tvang. Politiets rolle som kontrollør og håndhever av lovlydighet og orden indikeres ved at de ofte må gripe inn i farlige situasjoner som krever rask og effektiv handling (Auglend et al., 2012, s. 426). Med makt i politisammenheng menes i utgangspunktet «*enhver påtvunget*

fysisk kraftanvendelse mot person eller eiendom» (Auglend et al., 2012, s. 433). Her skilles det ikke på om makt brukes direkte eller indirekte med et hjelpemiddel, som for eksempel; batong, skytevåpen, bil eller hund. I tillegg kan maktspektet utvides til også å gjelde trusler om bruk av makt (Auglend et al., 2012, s. 433).

I Norge følger politibetjenter politiloven når de utfører sine tjenestehandlinger. Politiets bruk av makt er regulert i politilovens § 6. I henhold til denne loven stilles det krav til nødvendighet, proporsjonalitet, saklighet og objektivitet når myndighetsutøvelse skal utøves. Dette er ulovfestede rettsnormer, som lovgiver har valgt å ha i politiloven for å understreke viktigheten av prinsippene for politiets tjenesteutførelse (Fredriksen & Spurkeland, 2015, s. 60).

«§ 6. Alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres

Tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak.

Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever.

Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig.»

(Politiloven, 1995)

Med dette betyr at politiet kan gi advarsler og prøve å løse situasjonen gjennom kommunikasjon før de eventuelt må ty til strengere maktmidler. I tillegg må politiet i enhver situasjon vurdere hvor sterkt middel det er nødvendig å bruke. Dette i forhold til hva tjenesteoppdraget går ut på, og hva de ønsker oppnådd i den enkelte situasjon (Fredriksen & Spurkeland, 2015, s. 60). Oppsummeringen kan være at politiet aldri skal benytte seg av et større inngrep mot borgerne enn det som er nødvendig, og at det kan være straffbart dersom

det viser seg unødvendig. Etter å ha vurdert nødvendigheten, må politiet vurdere om inngrepet er proporsjonalt, altså forholdsmessig (Fredriksen & Spurkeland, 2015s, 60). Det som menes med forsvarlig og nødvendig henger sammen med vurderingen av konsekvensene av en handling. I denne sammenhengen vil vi vurdere polititaktiske hensyn, tilgjengelige mannskap/ressurser og den mest hensiktsmessige løsningsmetoden basert på situasjonen og omgivelsene (Lie & Langestad, 2012, s. 11).

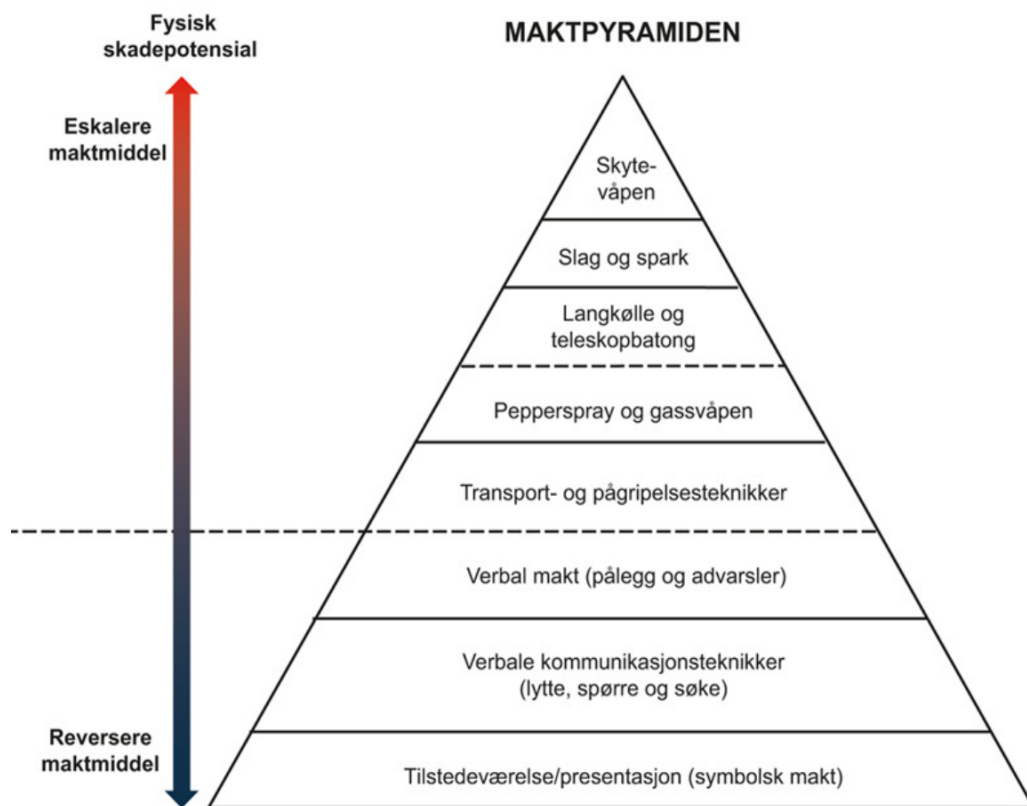
Ved siden av politiloven, fremkommer det også at politiet har anledning til å bruke makt i politiinstruksen § 3-2. Den definerer makt som *«tvangsmessig fysiske inngrep mot person, og mot fast eller rørlig eiendom i tilfelle der denne eiendommen blir påført skade»* (Politiinstruksen, 1990). Det fremgår også her at maktanvendelsen må være nødvendig og forsvarlig slik som i politiloven § 6. Videre må vilkårene i politiinstruksen § 3-1 være oppfylt for at politiinngrep kan foretas. Det er mye sammenfallende mellom politiloven § 6, og politiinstruksen § 3-1, men i instruksen presiseres følgende *«politiet kan gripe inn på den måte og med de midler som er lovlige»*. Videre står det i § 3-1, fjerde ledd at *«tjenesteutøvelsen alltid skal være basert på respekt for grunnleggende menneskerettigheter og det enkelte menneskets verdighet»* (Politiinstruksen, 1990).

Politiets bruk av makt skal baseres på opportunitet, altså gunstig/hensiktsmessig i øyeblikket. Vurderingen blir om det skal utøves myndighet og i hvilket omfang beror «på et konkret skjønn», og det legges vekt på nødvendighet og tjenlighet (Auglend et al., 2012, s. 399-400). Opportunitetsprinsippet handler om at det offentlige organ selv kan avgjøre om og hvordan tjenestehandlingen utføres. Dette betegnes som politiets bruk av skjønn, og åpner for situasjonsforankret skjønn over maktutøvelsen som utnyttes (Auglend et al., 2012, s. 422).

Polititjenestepersoner har tilgang til flere ulike maktmidler, og teknikker for utøvelse av makt. Når polititjenestepersoner skal vurdere hvor mye makt som skal brukes, kan de velge mellom maktmidler som innbefatter ulik grad av maktbruk. Dette illustreres i et system som omtales maktpyramiden (NOU 2017: 9, 2017, s. 61). Som vi var inne på i Politilovens § 6, må politiet regulere makten sin etter oppdragets art og hvordan oppdraget utspiller seg.

Ved å bruke maktpyramiden er det enklere å forestille seg hvordan man både reverserer og eskalerer i en situasjon ved bruk av et maktmiddel. Det vil være nyttig å presentere denne pyramiden med tanke på at en politibetjent vil vurdere maktmiddel ut ifra hvordan

vedkommende oppfatter risikoen på et tjenesteoppdrag. (Se Figur 1: Illustrasjon av maktpyramiden).

Figur 1: Illustrasjon av maktpyramiden

I juridisk sammenheng begynner diskusjonen om makt først fra den stiplede streken og oppover, mens i sosiologisk sammenheng utøver politiet makt bare ved sin tilstedeværelse (NOU 2017: 9, 2017, s. 60). Polititjenestepersonene kan bevege seg oppover i pyramiden, men da er kravet om at svakere midler har vært forsøkt eller vurdert utilstrekkelige. Desto høyere opp i pyramiden man kommer, desto større er sannsynligheten for fysisk og psykisk skade/ubehag, slik som pilen ved siden av pyramiden viser (NOU 2017: 9, 2017, s. 60).

2.3 Politiets bruk av skytevåpen

Når politiet tar i bruk bevæpning, dreier det seg hovedsakelig om to forskjellige våpen: pistol og maskinpistol. Pistolen blir båret i et hylster festet til hoften eller låret. Maskinpistolen blir båret i en reim rundt overkroppen. Pistolen kan brukes enten med begge hender eller med kun en hånd, mens maskinpistolen må brukes med begge hender. Av denne grunn blir pistolen ofte referert til som et «ett-håndsvåpen», mens MP5 blir kalt et «to-håndsvåpen». Ved ordre om bevæpning skal lederen på oppdraget, som oftest er innsatsleder, velge om det kun skal medbringes ett-hånds våpen, eller både ett-hånds og to-hånds våpen. Det er oppdragets art som avgjør hvilke våpen som vil være hensiktsmessig i gitte sammenhenger.

Norsk politi er per våren 2024 et av de få landene i verden som er et ubevæpnet politi, og har som utgangspunkt at de ikke bærer skytevåpen til enhver tid. Norge har derimot få unntak hvor politiet er fast bevæpnet. Dette kalles «punktbevæpning» og gjelder for områder som flyplasser og andre geografisk avgrensede og kritiske steder. I tillegg til «punktbevæpning» bærer norsk politi skytevåpen på utvalgte oppdrag. Ved en slik våpenbeslutning er det operasjonslederen som fatter beslutning om bevæpning og legger frem anmodninger om bevæpningsordre. Det vil si at når et oppdrag blir lest ut til en politipatrulje, leser oppdragslederen også ut om det er gitt bevæpning eller ikke, i det gitte oppdraget. Hvis det ikke blir gitt bevæpning har politipatruljen muligheten til å etterspørre dette selv dersom de anser det som hensiktsmessig basert på oppdragets natur. Imidlertid vil det alltid være operasjonslederens endelige beslutning (Politidirektoratet, 2020). Her ligger lovhjemmelen i våpeninstruksen for politiet § 3-2, punkt 1:

1) Bevæpning med skytevåpen kan skje

- a. når omstendighetene gir grunn til å tro at tjenestepersonene i tjenesteoppdraget kan komme til å stå overfor en situasjon som er særlig farlig for dem eller andre, eller*
- b. når det basert på trusselvurderinger og tilgjengelig informasjon anses som nødvendig for å kunne gi personer, objekter eller virksomheter tilstrekkelig beskyttelse*

(Våpeninstruks, 2016).

Våpeninstruksen for politiet gir videre hjemmel for at den enkelte tjenesteperson i tilfeller som nevnt i § 3-2, første ledd bokstav a) «*når omstendighetene gir grunn til å tro at tjenestepersonene i tjenesteoppdraget kan komme til å stå overfor en situasjon som er særlig farlig for dem eller andre ...*» bevæpne seg selv når situasjonen krever umiddelbar innsats og det ikke er teknisk mulig eller tid til å innhente bevæpningsordre fra operasjonsleder. Denne hjemmelen gjelder for tjenestepersonen selv, og dens underordnede (Våpeninstruks, 2016).

Ved en midlertidig bevæpning av tjenestepersoner, innebærer det at tjenestepersoner har ett-hånds våpen, pistol i hylster, på hofta til enhver tid. Tjenestepersonen må likevel be om bevæpning på oppdrag som krever det, slik som i 3-2, første ledd, til tross for at våpenet er lettere tilgjengelig på kropp. Midlertidig bevæpning kan kun besluttes av politidirektoratet med samtykke fra departementet i en periode på inntil tre måneder, ut ifra risiko- og sårbarhetsanalyser. En slik bevæpning hjemles i våpeninstruksen 3-2, tredje ledd (Våpeninstruks, 2016).

Dagens ordning er som tidligere nevnt «fremskutt lagring», som innebærer at skytevåpen blir medbrakt i de operative tjenestekjøretøyene til politiet. Skytevåpenet skal være låst ned i henhold til sikkerhetskravene fastsatt av Politidirektoratet. I tillegg skal ammunisjon oppbevares under forsvarlig oppsyn og kontroll. Vanligvis bærer polititjenestepersonene dette på kroppen sin, festet i en magasintaske i beltet sitt (Våpeninstruks, 2016).

3 Teori

Dette kapitlet introduserer og begrunner det analytiske rammeverket som jeg bruker for å svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene. Jeg skisserer rammeverkets hovedpunkter og diskuterer deres analytiske implikasjoner for analysen. Først vil jeg presentere teori om risiko og risikopersepsjon. Dette vil være med på å skape et rammeverk for å definere risiko og vil være med på å besvare hvilke faktorer som er med på å påvirke hvordan et individ vurderer risiko, og i dette tilfellet hvordan en politibetjent vurderer risikoer. Dernest vil jeg presentere teori om beredskap, og konseptet rundt beredskapsprosessen innad i politiet. Dette vil bidra til å bedømme om de potensielle risikoene kan påvirke beredskapen. Videre vil forberedelser i beredskapsfasen gi inntrykk av hva en politibetjent selv kan gjøre for å redusere risikoene vedkommende møter i sin jobbhverdag.

3.1 Risiko

Det er mange ulike måter å definere begrepet risiko på. I denne forskningen blir risiko forstått som «usikkerhet om hva som blir konsekvensene eller utfallene av en gitt aktivitet» (Aven et al., 2004, s. 42). Oppfattelsen og forståelsen av risiko vil ha en betydning for hvordan vi velger å styre både sikkerheten og risikoen (Engen et al., 2021, s. 97). Dette vil være svært relevant når det kommer til hvordan en politibetjent vurderer både sikkerhet og risiko. Risiko er avhengig av både hvem som utfører vurderingen og hvordan den spesifikke situasjonen eller omstendigheten blir vurdert (Aven et al., 2004, s. 44). Det er også vanlig å anvende begrepet «risiko» for å beskrive den eventuelle faren uønskede hendelser utgjør for mennesker, miljø og økonomi (Aven et al., 2004, s. 37) I denne sammenhengen er fare og usikkerhet sidestilt, og vurderingen legger vekt på de mulige konsekvensene knyttet til risiko (Aven et al., 2004, s. 44). I tillegg utdyper Aven at «(...) risk is about the undesirable and desirable consequences of the activity and uncertainty about what consequences will be» (Aven, 2022, s. 9). Det er med andre ord, i henhold til Aven, usikkerhet som utgjør risikoen, og hvis denne usikkerheten skal kvantifiseres, brukes sannsynligheter (Aven et al., 2004, s. 42-43). En risiko som politibetjenter ofte møter ute på oppdrag er usikkerheter som ofte ikke

kan uttrykkes verken med tall eller sannsynligheter. Forfatterne bruker begrepet «usikkerhet» til å klassifisere risiko. Usikkerhet blir referert til som utfordringene med å forutsi eventualiteten av hendelser og/eller deres konsekvenser. Dette basert på ugyldige eller ufullstendige data (Aven & Renn, 2009, s. 6). Noen risikoer er mulig å forutse, mens andre er ikke det, også kalt «sorte svaner» (Aven, 2015, s. 35). 22. juli- hendelsene og 9/11 hendelsene er eksempler på slike sorte svaner (Aven, 2015, 2022). Taleb (2010) kritiserer at tenkningen innenfor risikoanalyse og risikostyring har et for smalt perspektiv på risiko, og fokuserer for mye på de kjente risikoene. Han mener at vi legger for mye vekt på velkjente fenomener, og undervurderer overraskelsene i forhold til vår kunnskap, dette til tross for at risiko i stor grad også omfatter disse hendelsene (Taleb, 2010).

Det er vanlig å skille mellom et realistisk og et konstruktivistisk perspektiv på risiko. Et realistisk perspektiv er også kjent som den teknisk-naturvitenskapelige tilnærmingen til risiko. Her beregnes risiko ved bruk av matematiske, statiske og fysiske modeller (Aven et al., 2004, s. 38). Innenfor en teknisk risikotenkning betraktes det som ikke relevant å undersøke hvordan risiko blir konstruert gjennom samfunnsmessige oppfatninger og verdier, her blir risikoer vurdert basert på objektive fakta (Aven & Renn, 2010, s. 24). Et konstruktivistisk perspektiv kan også omtales som den sosiale og kulturelle tilnærmingen til risiko. Her er det viktig å forstå hvordan risiko blir opplevd og forstått, i tillegg til hvordan den blir konstruert gjennom samspillet mellom mennesker, grupper, organisasjoner og institusjoner (Aven et al., 2004, s. 57).

Beck (1997) tilnærmer seg risiko ved å peke på det som et samfunn med en horisont av nye risikoer. «Risikosamfundet er et katastrofesamfund, hvor undtagelsestiltsanden truer med at bli til normaltilstanden» (Beck, 1997, s. 33). Han forklarer at desto mer kunnskap vi opparbeider oss om risiko, desto flere risikoer finner vi blant usikkerheter vi omgir oss med. Med Beck sin forståelse av risikosamfunnet, vises det til utfordringer rundt hvordan vi skal leve i en verden med så mange ukontrollerbare risikoer (Beck, 1997, s. 37). Når samfunnet kontinuerlig identifiserer og eksponeres for nye risikoer, kan dette føre til økt utrygghet blant befolkningen, enten det er økonomiske, miljømessige, sosiale eller helsemessige risikoer det er snakk om (Beck, 1997, s. 37). Dette gjør at det videre vil bli stilt spørsmålsteget rundt enkelte risikoer, som katastrofer og ulykker, om hvem som skal løse disse utfordringene. Politiet blir gjerne sett på som løsningen for de fleste risikoer, noe som utvikler seg til å bli et bredere samfunnsoppdrag for politibetjentene i gata. Det er imidlertid vanskelig for en politibetjent å løse dette samfunnsoppdraget med den usikkerheten oppdragene innebærer,

dersom ikke alle verktøy i verktøykassa er tilgjengelige, som med den nåværende bevæpningsmodellen. Likevel påpeker Aven at risiko innebærer en mulighet til å skape en verdi, og at det er vanskelig å oppnå en gevinst uten å ta risiko (Aven, 2015, s. 31 og 38). Risiko vil alltid være «noens risiko», om det enten er min, din, politibetjenten eller befolkningens. Det vil derfor være viktig å undersøke risikopersepsjon, som forstås som ulike måter mennesker oppfatter, vurderer og opplever risiko på (Aven et al., 2004, s. 37).

3.2 Risikopersepsjon

Ifølge Renn (2008) er risiko en form for mental modell, som betyr at man responderer på risiko ut ifra sine egne mentale konstruksjoner og antakelser. Slike antakelser kalles persepsjoner, og menneskers vurdering av hendelser, situasjoner eller aktiviteter som kan gi uønskede konsekvenser, kalles risikopersepsjon (Renn, 2008, s. 93). Begrepet omhandler hvordan man bearbeider signaler eller informasjon om mulige uønskede hendelser, og hvordan man former egen forståelse av hvor alvorlig den er, sannsynligheten for at den inntreffer og om man skal akseptere den (Renn, 2008, s. 93). Aven (2010) påpeker at man kan skille risiko og risikopersepsjon fra hverandre ved å si at risikopersepsjon handler om enkeltpersoners kognitive egenskaper, individuelle verdier og personlige erfaringer, og er derfor isolert i en personlig virkelighetsoppfatning (Aven, 2010, s. 90). Dette innebærer individuelle forskjeller i hvordan hver enkelt politibetjent vurderer en risiko, selv om man blir stilt overfor den samme trusselen. For å trene opp politiet i samme taktikk og situasjoner, søker de å standardisere årlige treninger med samme innhold. Likevel vil det forekomme individuelle forskjeller hos hver politibetjent, der deres egne erfaringer vil spille en rolle i selve risikopersepsjonen.

Det er viktig å vite at menneskelig atferd er drevet av persepsjon, og ikke av fakta (Renn, 2008, s. 93). Det vil si at oppfatninger dannes av sunn fornuft, personlig erfaring, sosial kommunikasjon og kulturelle tradisjoner. Når det kommer til risiko kobler mennesker visse forventninger, ideer, håp og frykt med aktiviteter som har usikre konsekvenser. Renn (2008) forklarer at mennesker ikke bruker irrasjonelle strategier til å vurdere denne risikoen, men at de følger relativt konsistente mønster for å skape bilder av risiko, for deretter å evaluere dem. Mennesker kan reagerer med fire grunnleggende strategier når de blir stilt overfor en

overhengende trussel, der strategiene er: flykte, slåss, spille død eller eventuelt eksperimenterer, noe jeg vil komme tilbake til videre i teoridelens kapittel 3.3.1.3 (Renn, 2008, s. 93).

Det er viktig å være oppmerksom på forskjellen mellom subjektive og faktabaserte sannsynligheter når man skal vurdere risiko (Renn, 2008, s. 98). Risikopersepsjon er formet av personlige oppfatninger, følelser og erfaringer, og når man gjør denne vurderingen alene, kan de kalles individuelle. Innenfor politiet er det vanlig å diskutere og vurdere oppdrag sammen med sin makker, og egen risikopersepsjon vil dermed kunne påvirkes i ulik grad av kollegaens vurderinger. Det vil også være viktig å belyse risikoaksept opp mot vurdering om risikopersepsjon. Dette refererer til hvor mye risiko en person er villig til å påta seg (Byrnes, 1998). Selv om risikoaksept i utgangspunktet er en individuell vurdering, kan påvirkning fra kollegaer eller arbeidsmiljøet på avsnittet hos en politibetjent påvirke ens personlige grense for å akseptere risiko. Dette er ofte påvirket av sosiale prosesser gjennom kultur og gruppedynamikk.

3.2.1 Faktorer som påvirker risikopersepsjon

Det er flere faktorer som kan påvirke vår risikopersepsjon og jeg har valgt å presentere faktorer utdypet av Renn (2008). Dette er elementer som påvirker hvordan vi som individer selekterer og vurderer informasjon, og er med på å danne et inntrykk av en risiko (Renn, 2008, s. 99). Renn peker på fire ulike faktorer som jeg vil presentere og aktualisere ovenfor problemstillingen i forskningen. Da spesielt hvordan de kan forme politibetjentens beslutninger og handlinger, basert på deres risikopersepsjon.

3.2.1.1 Informasjonsutvelgelse

Informasjonsutvelgelse er en av faktorene, og dreier seg om at individer har utviklet spesielle strategier for å velge informasjon som de føler er relevant for dem. Dagens samfunn gir en overflod av informasjon, og det meste av informasjonen som gjennomsnittspersonen blir utsatt for, vil bli ignorert (Renn, 2008, s. 99). Renn peker på to faktorer som er viktige for informasjonsutvelgelse, nemlig evne og motivasjon. Individet må ha fysisk tilgang til informasjonen og tid til å behandle den uten distraherende faktorer til stede, altså en evne. I en politibetjent sitt tilfelle handler det om hvilken informasjon patruljen får innledningsvis i oppdraget fra operasjonssentralen. En politibetjent sin fysiske tilgang til informasjon er gjennom en operatør på et samband, som er på telefon med en innringer til nødetatene. Her vil politibetjenten ikke få all informasjon som er tilgjengelig for en operatør, men kun det

operatøren vurderer som nødvendig informasjon. Dette handler om at ting må gå fort, samtidig som et oppdrag ikke kan ta hele sambandskapasiteten til resten av byen eller politidistriktet. Williams og Noyes (2007) hevder at små endringer i risikoinformasjonen som presenteres og måten informasjonen presenteres på, kan påvirke risikopersepsjonen og den påfølgende beslutningen. Spesielt viktig er hvordan visse deler av informasjonen fremheves, noe som har betydning i det tidligere nevnte eksempelet, med overføring av informasjon fra en operasjonssentral og til politibetjenten i gata (Williams & Noyes, 2007, s. 25). Kahneman (2012) omtaler det som en rammeeffekt, at informasjonen som blir fremhevet er med på å beskrive en problemstilling, som i form av ulike formuleringer får en stor grad av innflytelse på både overbevisninger og preferanser (Kahneman et al., 2012, s. 15). I et annet scenario kan politibetjenten selv kjøre seg inn i en situasjon, der hans/hennes sanseintrykk er kilden til informasjon.

I en informasjonsutvelgelse er tidsaspektet viktig (Renn, 2008, s. 99). Utrykningstid er en faktor som vil påvirke informasjonsutvelgelsen for en politibetjent, der tiden det tar å kjøre til stedet, er gjerne tiden politibetjenten har på å behandle informasjonen. I noen tilfeller vil kanskje viktig informasjon komme i det politibilen er fremme på stedet, og politibetjenten har derfor ikke tid til å behandle informasjonen. Motivasjon for informasjonsutvelgelsen vil være avhengig av personens selvbevissthet, verdier og interesser (Renn, 2008, s. 100).

Renn (2008) forklarer i detalj hvordan en informasjonsutvelgelse fungerer. Hos mennesket går informasjonen først gjennom et utvalgsfilter for å definere dens betydning. Deretter tar mennesket egne beslutninger basert på sunn fornuft. Informasjonen generaliseres, og dens alvor vurderes. I neste omgang analyseres og vurderes informasjonen opp mot tidligere holdninger og oppfatninger. Mennesket danner spesifikke oppfatninger om informasjonen før mennesket handler basert på den (Renn, 2008, s. 101).

3.2.1.2 Kognitive heuristikker

Etter at en informasjon er mottatt, må personen behandle informasjonen, og da er det mentale filter som selekterer og systematiserer sanseintrykkene våre, også kalt kognitive heuristikker. Noen av filtrene vi bruker når det kommer til risikopersepsjon er tilgjengelighet, altså det første du tenker på, og det blir ansett som mer sannsynlig enn andre hendelser som anses som ikke like viktige. Dette fordi de muligens ligger «lenger bak i hodet», også kalt intuisjon (Renn, 2008, s. 102).

Et annet filter betegnes som en forankringseffekt, der sannsynlighetene blir vurdert ut ifra hvor sannsynlig det virker at noe kan skje basert på hvordan ting henger sammen. Individet legger ofte mer vekt på informasjon som er personlig viktig for dem, det har en tendens til å bli «forankret» (Renn, 2008, s. 103). Det tredje filteret av kognitive heuristikker gjør at mennesker er mer tilbøyelig til å anse hendelser som personlig relevante med dem selv som mer representative eller typiske enn det som faktisk er basert på statistisk hyppighet alene. Det vil si at hendelser som en person har opplevd direkte blir ansett som mer vanlig eller typisk, enn informasjon basert på hvor ofte hendelsen faktisk forekommer i virkeligheten (Renn, 2008, s. 103). En politibetjent vil ha andre kognitive heuristikker enn en vanlig person, da en politibetjent har flere oppdrag om dagen av ulike kategorier og spennvidde. Han/hun kan for eksempel ha opplevd både trafikkulykker, slåsskamper og håndtert personer med kniv, noe en vanlig person muligens aldri kommer til å oppleve i løpet av sitt liv. Desto mer erfaring en politibetjent får, med ulik oppdragsmengde og kategori, desto flere «snarveier» får betjenten til å behandle informasjonen i ulike oppdrag. Det siste filteret viser til at mennesket ofte ignorerer informasjon som utfordrer eksisterende oppfatninger om hvor sannsynlig eller mulig en hendelse er (Engen et al., 2021, s. 109). En politibetjent vil i større grad ha et forvrengt bilde av virkeligheten da man i jobbhverdagen møter mennesker i kriser og opplever flere risikoer enn en vanlig borger, noe som gjør at akutte situasjoner oppleves som mer vanlig enn ikke, i henhold til det tredje filteret.

3.2.1.3 Psykometriske faktorer

Et annet element som psykometrisk forskning har demonstrert, er at mennesker forholder seg annerledes til risikoer enn hva objektive frekvenser og sannsynligheter vil ha det til. Denne faktoren er en del av evolusjonen om hvordan vi som mennesker overlever i en farlig hverdag. De fleste av oss har fire ulike måter å håndtere en farlig situasjon på: flykte, kjempe, spille død eller «eksperimentere» (Renn, 2008, s. 93). Psykometriske metoder gir en empirisk forklaring på hvorfor individer ikke baserer sine risikovurderinger på subjektivt forventede verktøy, men avdekker kjennetegn som individene bruker til å vurdere risiko. Dette kan være preferanser der personen opplever at hun eller han selv kan kontrollere risikoen, da oppleves det som mindre alvorlig. Det samme gjelder oppfatningen i en risikosituasjon, følelsen av mulighetene til å komme seg bort fra hendelsen eller ikke. Mennesker håndterer fare bedre dersom de er klar over dem og forbereder seg på å takle truslene (Aven & Renn, 2009, s. 84). I en politihverdag kan man sammenligne dette med trening, hvis man har situasjonsrelaterte egenskaper som gjelder for situasjonen vil man føle at man behersker risikoen bedre (Renn,

2008, s. 107). En del av treningen for en politibetjent, er nettopp ulik scenariotrening for at man skal kunne kjenne igjen en situasjon, og være klar over hvordan både kroppen reagerer, men også hvordan man kan kontrollere risikoen man står overfor. Et eksempel kan være når en politibetjent møter en truende mann med kniv, hvis man har trent på et slikt scenario før, er det gjenkjennbart og man har bedre forutsetninger for å bekjempe trusselen eller risikoen man står ovenfor.

3.2.1.4 Sematiske bilder

Denne formen for risikooppfatning, eller risikopåvirkning, har en del likhetstrekk med de tidligere nevnte faktorene som påvirker risikopersepsjon. Denne faktoren har derimot en helhetlig form for oppfatning, der noen kan konstruere sin egen virkelighet, og sin egen risiko basert på dette (Renn, 2008, s. 110). Vi lever i en verden der vi er vitne til katastrofer daglig gjennom nyhetsbildet, og slike store hendelser gjør at enkelte opplever at lignende katastrofer kan skje de. De anser det som en fare som kan slå de når som helst. I tillegg refererer Renn til en form for sematiske bilder der enkelte selv plasserer livet sitt i et risikoperspektiv (Renn, 2008, s. 111). En annen form for sematiske bilder er at man ser risikoer som skjebnebestemt, der mulighetene for å kontrollere for eksempel en naturkatastrofe ikke er tilstede, men finner begrunnelse i mytologi eller religion (Renn, 2008, s. 113). Douglas (1990) hevder at i de tilfeller det tydelig blir demonstrert at naturkatastrofen ble påvirket av menneskelig aktivitet, reises spørsmål om ansvar og skyld. I de tilfellene beskrives manglende kontroll eller forebyggende tiltak som årsaken (Douglas, 1990).

Det er eksempler på mennesker som ønsker å utfordre seg selv og vise at de kan kontrollere risikoen og sin egen risikopersepsjon gjennom ekstrem sport som fjellklatring, fallskjermhopping og skikjøring. Dette er risiko som involverer spenning som en dominerende faktor. For å utforske denne risikoen må situasjonsspesifikke egenskaper som frivillig engasjement, personlig kontroll og evne til å forberede seg på risikoaktiviteten forekomme, i tillegg til at det kun er en begrenset periode med eksponering av risikosituasjonene (Renn, 2008, s. 114). Noen er også opptatt av spill, og søker spenning gjennom spill og lotteri, der det er muligheten for en gevinst som produserer «spenningen», og ikke selve prosessen med å spille (Aven, 2015, s. 31). En politibetjent kan påvirkes av sematiske bilder i sin risikopersepsjon, da politibetjenten har valgt en jobbhverdag som er mer risikofyllt enn andre arbeidshverdager. Politihverdagen kan bestå av ulike gevinster i form av å fange tyven, eller ta et stort narkotikabeslag, men det kan like gjerne handle om å utfordre seg selv i rollen som politibetjent.

3.2.1.5 Risikokompensasjon

Risikokompensasjon innebærer at mennesket endrer atferd når omgivelsene er tilsynelatende tryggere og risikoen er mindre. Mennesket reagerer annerledes, ved å opptre på en måte som er mindre trygg fordi de føler at de er trygge i den gitte sammenhengen. Denne kompensasjonen henviser til menneskelig adferd der en individuell reaksjon på en opplevd reduksjon i risiko er å handle på en mindre forsiktig måte. Engen (2021) illustrerer det ved å peke på at biler med bedre sikkerhet har kommet på markedet, men det betyr ikke at antall trafikkulykker har gått ned. Det samme kan man si om politiet, dersom de får bedre politibiler og føler seg tryggere, betyr ikke det at utrykningskjøring er sikrere. Den typiske prosessen for denne typen kompensasjon er når en person føler seg i en situasjon som reduserer risikoen, og dermed minsker oppfattelsen av risiko, mens motivasjonene for å øke personlig risiko øker i stedet (Engen et al., 2021, s. 111). En slik risikokompensasjon kan videre diskuteres når det kommer til spørsmålet om risikoer ved å ha et ubevæpnet politi. En politibetjent ønsker pistolen på hofta for å føle seg tryggere, men i realiteten er ikke politibetjenten tryggere. Ifølge Engen (2021) kan dermed politibetjenten føle at pistolen på hofta reduserer risikoen vedkommende står i, eller at politibetjenten minsker oppfattelsen av risiko. Likevel må politibetjenten være klar over at det først og fremst handler om hvordan man vurderer risikoen og løser oppdraget, uavhengig av om pistolen er i belte eller ikke.

3.2.1.6 Sosiale og kulturelle faktorer

I tillegg til de nevnte faktorene vil det være naturlig å nevne at sosiale og kulturelle faktorer også kan påvirke risikopersepsjon. Individuelle verdier kan fungere som retningslinjer for å bedømme og veilede atferd, men også som mentale konstruksjoner som tillater individer og grupper å evaluere objekter og tilstander som gode eller dårlige. Disse verdiene kan være dypt forankret i en kulturell ramme av tro, normer og moralske overbevisninger (Renn, 2008, s. 120). Det er forsøkt å danne kulturelle prototyper av diverse sosiologer og antropologer, med typiske kombinasjoner av både verdier, verdenssyn og overbevisninger som fremstiller ulike kulturer eller subkulturers syn på risiko (Renn, 2008, s. 121). Dette innebærer både individuelle verdier i form av egen tro og tradisjonelle verdier man er vokst opp med. I politietaten kommer ikke alle rett fra videregående skole, men har tidligere erfaringer som både Forsvaret, annen høyskole eller annen yrkesbakgrunn. Disse bakgrunnene kan være noe som former deres organisatoriske verdier, så vel som kulturelle og sosiale faktorer, som påvirker deres risikopersepsjon (Renn, 2008, s. 120).

I tillegg til de nevnte faktorene, vil det være viktig å erkjenne den innflytelsen media har på hvordan risiko oppfattes av enkeltindivider. De utvikler holdninger og oppfatninger om risiko på grunnlag av annenhåndsinformasjon, som media leverer (Renn, 2008, s. 128). De har en form for rolle i kommunikasjonsprosessen, der politisk og kommersielt press påvirker mediedekningen. Media konstruerer sin virkelighet på samme måte som leseren konstruerer sin forståelse av medieoppdrag (Renn, 2008, s. 127-129). Denne faktoren kan påvirke en politibetjents oppfatning av risiko, der samfunnet har sterke reaksjoner i media dersom de mener at politiet utøver makt på feil grunnlag, eller har løst et oppdrag på en urimelig måte. Påvirkningen på politibetjenten kan komme enten fra mediene som formidler en bestemt oppfatning av hvilken risiko som er til stede, eller fra frykten for negativ medieeksponering dersom de ikke løser oppdraget tilfredsstillende.

3.3 Beredskap

I en kontekst der kunnskapen om risikoene politibetjentene står overfor er begrenset, og usikkerhetene rundt disse er store, utfordres beredskapsplanleggingen. Spørsmålet som da oppstår er hvordan man best kan forberede seg på slike risikoer, og hvordan disse risikoene kan påvirke politiets beredskap. I denne delen vil jeg først presentere konseptet beredskap. Deretter vil jeg diskutere det videre som en del av krisehåndteringssyklusen.

Definisjonen på beredskap denne forskningen benytter seg av er *«planlagte og forberedte tiltak som gjør oss i stand til å håndtere uønskede hendelser slik at konsekvensene blir minst mulige»* (Larssen, 2021, s. 31). Beredskap omfatter alle tiltak som kan forhindre farlige situasjoner fra å eskalere til ulykker eller redusere konsekvensene av ulykkeshendelser som allerede har skjedd (Aven et al., 2004, s. 121). Som nevnt tidligere i forskningen, er beredskap avgjørende for befolkningen for å håndtere uønskede hendelser som kan oppstå på grunn av risikoer. Politiet er en beredskapsorganisasjon, *«.. en organisasjon som en virksomhet har etablert med ekstraordinære ressurser og fullmakter for å respondere på hendelser som ikke like effektivt kan håndteres av den ordinære driftsorganisasjon»* (Lunde, 2014, s. 45). Beredskap kan dermed være både planlagte og forberedte tiltak som gjør at politiet er i stand til å håndtere ulike hendelser. Det inkluderer alle tekniske, operative og organisatoriske tiltak som hindrer at en fare oppstår eller utvikler seg til en ulykke, samt tiltak som reduserer

konsekvensene av en ulykkessituasjon (Njå et al., 2020, s. 267). Jeg vil i følgende avsnitt ta for meg domeneene som sammen utgjør beredskap.

3.3.1 Planlegging

Pursiainen (2018) hevder at planlegging er kjernen i beredskap. Uansett virksomhet, stor eller liten, bør en krisehåndteringsplan være tilgjengelig. Noen land er bedre på krisehåndtering, og naturlig nok er høyrisikonæringer mer risikobeviste (Pursiainen, 2018, s. 71). Kriser er sjeldne hendelser som oppleves som lite sannsynlige, og fordelene ved å investere i kriseberedskap kan virke mindre åpenbare, enn andre store utgiftsområder (Pursiainen, 2018, s. 71). Boin og Hart (2003) understreker at allmennheten forventer at ledere setter sikkerhet først, men ledere har en tendens til å vurdere sikkerhet for økonomisk og politisk krevende, i tillegg til at ledere ofte ikke klarer å lære av krisene (Boin & Hart, 2003). Piotrowski (2006) har identifisert forskjeller i krisehåndtering- og beredskapsnivåer mellom enkeltbedrifter, nasjonale offentlige organisasjoner og lokale offentlige institusjoner som politiet (Piotrowski, 2006). McConnell og Drennan (2006) påpeker at *«it is difficult to produce a single plan that covers all the potential challenges emerging from crisis situations»* (McConnell & Drennan, 2006). Likevel, kan beredskapsplanlegging deles inn i fem oppgaver ifølge Kaneberg, Hertz og Jensen (Pursiainen, 2018, s. 74). Forfatterne forklarer at man først begynner med menneskelige ressurser, som involverer opplæring av personell og utvelgelse. Videre bygger man på kunnskapsledelse, som kan refereres til tidligere hendelser og brukes i opplæring og beredskapsplanlegging. Tredje fase er planlegging sentralt, med å sikre at ressurser er tilgjengelige og finne alternative ressurser for rask respons. Deretter må økonomiske ressurser være sikret på forhånd, og til slutt planlegge hvordan samarbeid og kommunikasjon mellom sivilsamfunnet skal koordineres (Pursiainen, 2018, s. 74). Pursiainen (2018) viser til at den internasjonale organisasjonen for standardisering (ISO) arbeider for å standardisere beredskapsplanlegging (Pursiainen, 2018, s. 74). For politiet finnes det en beredskapsplan som dekker de fleste områder, også kalt Politiets beredskapssystem (PBS). Denne inneholder blant annet grunnleggende konsepter, ledelse, ansvar på strategisk, taktisk og operasjonelt nivå, samt mye mer (Pursiainen, 2018, s. 75). Selv om politiet har en beredskapsplan som Pursiainen omtaler som imponerende, handler det likevel om hva den enkelte politibetjenten vet om den aktuelle beredskapsplanen. Det vil være avgjørende for en hendelse at alle kjenner planen som er lagt, på ulike nivå.

3.3.2 Kapasitetsbygging

Et av domeneene som må være ivaretatt i en beredskap er å ha alle ressurser tilgjengelige, som pengerressurser, utstyr og tid. Som regel er dette et engasjement som må komme fra toppledelsen, og i en politiorganisasjon er det politimester som forvalter pengebudsjettet (Pursiainen, 2018, s. 79). I tillegg til pengerressurser kan en krisesituasjon kreve at man har utstyr på plass før krisen rammer, og kan være så enkelt som at man i alle politibilene har en sekk med nødvendig førstehjelpsutstyr. Haddow, Bullock og Coppola (2011) legger spesielt vekt på at «*Equipment is very important in the preparedness phase because it is during this phase that equipment needs are identified, equipment is purchased, and staff is trained in the use of the equipment*» (Pursiainen, 2018, s. 79). Å ha noen på politistasjonen som har ansvar for å følge opp når politibilene går tom for utstyr kan derfor være avgjørende når man skal inn i kriser eller løse oppdrag. Det er en form for kapasitetsbygging som vil være uvurderlig når krisen først finner sted.

3.3.3 Kompetansebygging

Et av de andre beredskapsdomeneene er å bygge kompetanse rundt ferdighetene og kunnskapen som kreves for en bestemt oppgave, for eksempel i en krisesituasjon (Pursiainen, 2018, s. 85). Det innebærer å trene, øve og ha kunnskap om det aktuelle området eller risikoen man kan tenkes å bli utsatt for. Her kan både enkeltpersoner og team trene på å utvikle nye ferdigheter som skal brukes i en bestemt stilling eller rolle (Pursiainen, 2018, s. 85). I politiet vil det være nødvendig å trene på pågående livstruende vold (PLIVO), dersom det er en risiko for at det kan forekomme. Stern (2014) viser til USAs krisehåndteringstilnærming der man har delt slike treningsaktiviteter i både utdanning, opplæring og øvelser (Pursiainen, 2018, s. 86). Politihøgskolen (PHS) befinner seg i et dilemma der det er blitt påpekt at forskningsbasert og vitenskapelig kunnskap ikke tas på alvor i politiet, noe som er blitt belyst i medieomtalte saker. Som svar på dette har Politihøgskolen lagt opp utdanningen til politistudenter slik at de får en solid forankring i teori. Samtidig etterspør både studenter og tjenestepersoner en sterkere vektlegging av det praktiske politiarbeidet (Winnæss, 2023). Det er avgjørende at den praktiske opplæringen i krisehåndtering integreres i utdanningen, så vel som etter endt utdanning. Dette er et dilemma for flere typer utdanning, å finne balansen mellom teori og praksis.

Pursiainen (2018) beskriver at av all kompetansebyggende trening, er øvelser det viktigste. Ifølge UK Cabinet office, kan alle typer øvelser som er relatert til krisehåndtering deles i tre

hovedmål. De får først og fremst validert sin beredskapsplan, samt utviklet de ansattes kompetanse og øvelse i de ulike rollene. Til slutt får de via øvelser testet hvor godt de etablerte strukturene og prosedyrene fungerer (Pursiainen, 2018, s. 86). I en politihverdag løser ikke politiet og politibetjenten kriser alene, men gjerne sammen med andre nødetater. Så vel som å ha øvelser må man vite hvilke oppgaver man skal ha i gitte roller i en krisehåndtering. Dette er noe som bør fremkomme i en beredskapsplan (Pursiainen, 2018, s. 76). Boucht (2021) problematiserer blant annet nødetatenes bistandsplikt overfor politiet under PLIVO, hvis brann eller helse er først til hendelsesstedet. Han bemerker at det er betenkelig å overføre polisiære kjerneoppgaver som å stanse vold og pågripe en gjerningsperson, når disse etatene verken har utstyr eller trening i å håndtere slike situasjoner (Boucht, 2021). Denne fremstillingen illustrerer hvor viktig både samtrenning med riktige instanser er, og at rettslige avklaringer bør være på plass før en mulig krise oppstår.

3.3.4 Tidlig varslings

Å være forberedt på en hendelse eller krise kan være en fordel, dersom man får en tidlig varslings på at noe er i ferd med å skje, slik at man kan være enda bedre forberedt. En av beredskapsdomenene refererer til overvåkningshendelser for å oppdage signaler eller indikatorer som kan si noe om plassering og tidspunkt for fremtidige eller umiddelbare kriser (Pursiainen, 2018, s. 88-89). Politiets operasjonssentral er de som mottar informasjon dersom noe skjer, og videre blir det kommunisert ut til politipatruljene. En varslings som Pursiainen (2018) refererer til kan gi rom for evakuering eller klargjøring av nødvendig utstyr i en tidlig respons. En politipatrulje har ingen garantier for når en hendelse kan oppstå, og det vil være nødvendig at utstyr er klart til enhver tid i politibilene. Videre blir det pekt på at man kan bygge opp et tidlig varslingsystem Early Warning System (EWS), til tross for at det ikke finnes noen generisk måte å bygge det på, og som kan tas i bruk i ulike situasjoner (Pursiainen, 2018, s. 89-90). Et slikt system består av fire sentrale elementer som; *«knowledge of the risks; monitoring, analysis and forecasting of the hazards; communication or dissemination of alerts and warnings; and local capabilities to respond to the warnings received»* (Pursiainen, 2018, s. 89). Pursiainen (2018) utdyper videre at implementeringen av et slikt system vil være utfordrende, spesielt sett fra perspektivet til katastroferisikohåndtering innenfor dette spesifikke feltet. Likevel nevner han at EWS er brukt blant annet i militærstrategi og i kriminalitetsforebygging (Pursiainen, 2018, s. 89).

3.3.5 Analytiske implikasjoner

I dette kapitlet har jeg presentert det analytiske rammeverket som vil danne grunnlaget for å diskutere de empiriske dataene og for å besvare problemstillingen og forskningsspørsmål.

Basert på ovennevnte formulerer jeg tre forskningsspørsmål:

«Hvilken risiko er det for politibetjenten selv ved å være ubevæpnet?»

FS1 – Hvilke risikoer er knyttet til dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring)?

FS2 – Hvilken påvirkning har disse risikoene for beredskapen til politiet?

FS3 - Hva gjør politibetjenten for å redusere risikoer på jobb?

Jeg vil utforske politibetjenters forskjellige oppfatninger av hva som utgjør en risiko. FS1 vil identifisere risikoene politibetjenter møter med denne bevæpningsmodellen, samt deres personlige opplevelse av disse risikoene. FS2 vil undersøke om de identifiserte risikoene har en påvirkning på beredskapen til politiet og undersøke hvordan politiet handler i de situasjonene de ikke har våpenet tilgjengelig. Til slutt vil FS3 gi innblikk i hva politibetjenter selv kan gjøre for å redusere risikoer og undersøke hva en politibetjent kan gjøre for å være klar for å møte ulike risikoer.

4 Metode

I dette kapitlet presenterer og diskuterer jeg hvordan jeg har gjort innsamlingen av empiriske data for min studie. Hva slags data jeg har samlet inn, hvorfor bestemte metoder for datainnsamling ble valgt og hvordan prosessen med datainnsamling ble gjennomført. I tillegg vil jeg peke på utfordringer jeg har opplevd og hva jeg har lært i prosessen. Til slutt vil jeg kommentere forskningens robusthet og min relasjon til temaet.

4.1 Forskningsdesign og metode

«*Good social science is problem-driven*» (Flyvbjerg, 2006, s. 432). Basert på problemstillingen i denne forskningen har jeg valgt å bruke kvalitativ forskningsmetode (Jacobsen, 2021b, s. 78). Kvalitative metoder egner seg godt når man ønsker å utforske en forståelse av sosiale fenomener, gjerne basert på hvordan personer opplever og reflekterer over sin situasjon, slik som hvordan en bevæpningsmodell påvirker risikoen for en politibetjent (Thagaard, 2018, s. 11). Jacobsen hevder at en slik tilnærming vil ha høy relevans da det bidrar til å belyse den korrekte forståelsen av et fenomen. Dette skyldes at respondentene i stor grad er med på å definere hva som er den korrekte forståelsen. Ved å benytte seg av kvalitativ metode, blir forskningsspørsmålene i denne oppgaven svart ut på best mulig måte (Jacobsen, 2021b, s. 129). I forskningen har jeg benyttet meg av en induktiv tilnærming der jeg startet innsamlingen av data uten å ha noen spesifikke perspektiver eller teorier i forkant, dette for å være åpen for hva dataene kunne avsløre (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010, s. 51). Etter analysen av datamaterialet, har jeg sett hvilke perspektiver som kan knyttes til funnene mine, da blant annet teorier om risiko og beredskap. Induktiv tilnærming handler ikke om å utvikle nye teorier, men om å la funnene i undersøkelsen lede til teorier, nye eller eksisterende, som er relevante for å forklare funnene mine (Thagaard, 2018, s. 184-185).

4.2 Datainnsamling

4.2.1 Intervju

Bakgrunnen for valg av intervju som metode er at forskeren får et bedre innblikk i respondentenes egne tanker, følelser og erfaringer rundt temaet forskningen undersøker. Intervju er en etablert metode for datainnsamling innenfor den kvalitative forskningstradisjonen. (Jacobsen, 2021b, s. 145; Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010). Risiko er ikke et direkte observerbart fenomen. I denne forskningen har det blitt gjennomført 8 en-til-en semistrukturerte intervjuer. Et intervju har vart fra 45 minutter til 1 time og 30 minutter. Som Jacobsen (2021) beskriver vil det være både svake og sterke sider med disse intervjusettingene, siden jeg har hatt intervjuer både online og ved personlig møte. Sterke sider ved at både personlig møte og online fører til at det blir en god flyt i samtalen og en konsentrasjon rundt intervjuet. Intervjueffekten vil bli mindre med et online møte og flere respondenter vil være tilgjengelig på grunn av fleksibiliteten (Jacobsen, 2021b, s. 148). Samtidig vil en svak side med disse ulike intervjusettingene føre til at hvert intervju ikke blir gjort helt likt, noe som kan gå utover reliabiliteten (Jacobsen, 2021b, s. 242). I tillegg er det enklere som forsker å styre intervjuet mot problemstillingen i større grad enn ved en åpen datainnsamling med et ustrukturert intervju (Brinkmann et al., 2012, s. 26). Et semistrukturert intervju tillater meg å lede samtalen inn på temaer som ikke er dekket av intervjuguiden. Dette gir meg mulighet til å utforske ny og relevant tematikk, og jeg kan utvide studiens informasjonsbehov (Grønmo, 2004). Før intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide basert på forskningsspørsmålene for å ha en «sjekklister» å forholde meg til. Jeg delte inn intervjuguiden i de ulike forskningsspørsmålene for å bedre strukturere intervjuene. Ved bruk av intervjuguiden er det mulig å foreta en foreløpig sortering av den informasjonen som kom frem under de ulike temaene (Thagaard, 2018, s. 96). Siden deltakerne hadde ulik nærhet til fenomenet jeg ønsket å undersøke, benyttet jeg meg av to ulike intervjuguides.

4.2.2 Utvalg

I litteraturen gjøres en distinksjon mellom begrepene informant og respondent på de individer som er en del av et utvalg til en forskning. En respondent har direkte kjennskap til fenomenet, mens en informant er en som ikke tilhører gruppen som undersøkes, men har kjennskap til fenomenet (Jacobsen, 2021b, s. 178). Respondentene i denne forskningen er politibetjenter som jobber på en patruljeseksjon i et politidistrikt i Norge. De har ulik erfaringsbakgrunn og

IP-kategori. Det som er felles for respondentene er at de alle har nærheten til fenomenet, og representerer gruppen jeg ønsker å undersøke. Informantene som er valgt i denne forskningen er operasjonsledere, og har ikke en direkte nærhet til fenomenet, men har en mer tilbaketrukket rolle ved at de observerer på nært hold hvordan politibetjentene opplever dagens bevæpningsmodell gjennom sin stilling på operasjonssentralen. I tillegg er operasjonsledere leder på det taktiske nivået, som nevnt tidligere i avhandlingen. Dette innebærer at en operasjonsleder bestemmer om politibetjenten får bære våpen i gitte situasjoner, og vil derfor være involvert i alle oppdrag patruljene løser. Denne gruppen av informanter ble trukket inn i forskningen på et senere tidspunkt, da jeg tror deres bidrag kan være med på å berike problemstillingen, samtidig som problemstillingen kan bli løftet fra en annen synsvinkel. En operasjonsleder kan være med på å identifisere og definere risikoer med et ubevæpnet politi, men kan selvsagt ikke si noe om hvordan risikoene oppleves ute på oppdrag. Valget av respondenter vil være avgjørende for forskningens pålitelighet. Jeg har derfor valgt respondenter med grundig kjennskap til fenomenet jeg ønsker å undersøke (Jacobsen, 2021b, s. 177-178). Videre i forskningen vil jeg skille mellom respondent og informant, og i de tilfeller jeg nevner begge gruppene, vil de bli omtalt som deltakere av forskningen.

Utvalgsprosessen til denne forskningen har vært delt inn i flere steg (Jacobsen, 2021b, s. 179). I første omgang laget jeg meg en oversikt over alle jeg kjente av de jeg ønsket å undersøke hvis jeg hadde ubegrenset med tid. Dette involverte både personer som jobbet på patruljeseksjon, operasjonssentralen og innsatsledere. Neste trinn i prosessen var å klargjøre hvilke trekk jeg ønsket at respondentene skulle ha. Jeg satte krav til at flere IP-kategorier måtte inkluderes, slik at de politibetjentene på gata med mer operativ trening også ble representert. Likevel er bare politibetjenter med IP-kategori 3 og 4 representert, da IP-2 nesten alltid er bevæpnet og vil falle utenfor gruppen jeg ønsket å undersøke. Politibetjenter med IP-kategori 1 ble utelukket da de ikke hadde mulighet til å stille opp. Jeg hadde et vilkår om at respondentene måtte ha minimum 3 års erfaring i politietaten for å besvare problemstillingen best mulig. Det var viktig at respondentene hadde opplevd flere perioder med midlertidig bevæpning, så vel som erfaring med fremskutt lagring. For å sikre dette må politibetjentene ha vært i jobb siden våren 2021. Da vil de jobbet i politietaten i 3 år og tilegnet seg nok et erfaringsgrunnlag rundt hverdagen i en politibil.

Det endelige i prosessen er valget av kriterier for utvalg av respondenter. Utvalget i kvalitative metoder er formålsstyrt, på bakgrunn av at det er bestemt hvem jeg bør intervju

(Jacobsen, 2021b, s. 180). Her har jeg benyttet meg av flere utvalgs-kriterier. Jeg har gjort utvalg basert på at jeg vet at respondentene har mye kunnskap om fenomenet, samtidig som de er velformulerte. Et breddekriterium er overholdt ved at jeg har valgt ut to personer fra hver patruljeenhet, dette for å ha ulik geografisk tilhørighet i politidistriktet, i tillegg til IP-kategori som jeg har vært inne på (Jacobsen, 2021b; Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010).

Det er vanskelig å avgjøre i kvalitative undersøkelser hvor mange respondenter som er tilstrekkelig å undersøke, og det finnes ingen klare krav (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010, s. 104). Prosessen med å avgjøre dette ble gjennomført i to trinn. Først fastsatte jeg seks respondenter som utgangspunkt. Denne gruppen er relativt homogen da de fleste har mellom 3-8 års erfaring innenfor operativ tjeneste i politiet. Likevel er det stor variasjon omkring deres geografiske tjenestested i politidistriktet, samt hvor lenge de har jobbet i det gitte distriktet de jobber i nå. På grunn av denne homogene gruppen ville jeg videre inkludere en gruppe med operasjonsledere, med tidligere operativ erfaring før de ble operasjonsledere, samt at de har betydelig flere års erfaring i etaten. Dette vil gjøre at det blir en akseptabel representasjon med erfaringsgrunnlag for å besvare problemstillingen. Basert på de nevnte kriteriene jeg la til grunn, ble det åtte deltakere for forskningen. I tabellen (Se tabell 1) vises en oversikt over IP-kategori, erfaring og kjønn for å tilføre analysen en kontekstuell substans.

	Avdeling	IP-kategori	Hvor mange år i etaten	Kjønn	Kode
Respondent 1	Patruljeseksjon	IP4	3	Kvinne	R1
Respondent 2	Patruljeseksjon	IP4	6	Kvinne	R2
Respondent 3	Patruljeseksjon	IP3	8	Mann	R3
Respondent 4	Patruljeseksjon	IP3	8	Mann	R4
Respondent 5	Patruljeseksjon	IP4	5	Kvinne	R5
Respondent 6	Patruljeseksjon	IP3	6	Mann	R6
Informant 1	Operasjonssentral	IP5	30	Mann	I1
Informant 2	Operasjonssentral	IP5	17	Mann	I2

Tabell 1: Oversikt over deltakere i studien

4.3 Dataanalyse

Etter intervjuene var foretatt og transkribert, hørte jeg samtidig gjennom intervjuene. Ved å gjøre dette og samtidig ta fortløpende notater, kunne jeg registrere ideer og tanker om hvordan datamaterialet skulle kategoriseres. Intervjuene ble transkribert kort tid etter hvert intervju, slik at jeg husket hva som ble sagt (Brinkmann et al., 2012, s. 34). Da mitt fokus var på meningsinnholdet i teksten, valgte jeg å utelate ironi, engasjement og tonefall i kodingen av intervjuene, selv om disse elementene av og til kan være av betydning. I denne analysen vil jeg forsøke å forstå og beskrive hvordan politibetjentene opplever fenomenet med denne bevæpningsmodellen fra deres eget perspektiv (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010, s. 173).

I denne studien har jeg valgt tematisk analyse på grunn av problemstillingen og forskningsspørsmålene (Boyatzis, 1998). Tematisk analyse er en metode som brukes til å identifisere, kode og tolke mønstre eller temaer i et datasett. Stegene i en slik analyse er; 1) se

temaer, 2) kode temaer, 3) utvikle koder, og 4) analysere (Stevens & Dusi, 2023, s. 297). Selve analysen, steg 4, vil bli diskutert videre i kapittel 6. For å utvikle koder finnes det ulike strategier, og den mest relevante for denne studien er en teoridrevet tilnærming (Boyatzis, 1998, s. 29). Denne strategien utvikler koder basert på hypoteser og antakelser ut fra en bestemt teori (Stevens & Dusi, 2023, s. 298). I denne studien er kodene utledet fra teorier om risiko og risikopersepsjon, samt beredskap, inkludert noen undertemaer. Et eksempel er fra temaet beredskap, der undertemaene ble planlegging, kapasitetsbygging, kompetansebygging og tidlig varsling. Koder kan være nøkkelord, og brukes for å identifisere eller sammenligne noe (Thagaard, 2018, s. 39). Jeg brukte programvaren NVivo til å kode datamaterialet, som skapte en god oversikt over hva hver enkelt deltaker hadde svart om de ulike temaene. Det er vanlig å bruke programvarer for å håndtere kvalitative data (Maxwell, 2012; Thagaard, 2018). *«Å analysere betyr bokstavelig talt å bryte opp noe i mindre deler»* (Brinkmann et al., 2012, s. 37). Ved å bruke denne programvaren har jeg effektivt kunnet behandle rådata fra intervjuene og enkelt kunne organisere dem etter grunnlaget for koding. Formålet med å kategorisere svarene var å få en klar oversikt over hvordan den innsamlede dataen kunne belyse problemstillingen og besvare forskningsspørsmålene. Ved å kode og kategorisere svarene var det enklere å se sammenheng opp mot forskningsspørsmålene. Underveis noterte jeg også ned sitater jeg ville bruke til å få frem poeng i den videre presentasjonen og analysen av datamaterialet. For å få en oversiktlig fremstilling av analysen, har jeg brukt forskningsspørsmålene som ramme.

4.4 Forskningskvalitet

4.4.1 Validitet

I en kvalitativ undersøkelse er det viktig å drøfte gyldigheten av innsamlet data, og stille seg kritisk til data man har samlet inn (Thagaard, 2018, s. 19). Johannessen (2010) skiller mellom intern og ekstern gyldighet for å svare på nettopp dette (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010, s. 70). Det første som må diskuteres er om forskeren har klart å få frem en sann presentasjon av virkeligheten ved å gjennomføre denne undersøkelsen. I dette tilfellet er ikke fenomenet direkte observerbar, og det er derfor viktig at respondentene får satt ord på hva sannheten er, og at de riktige respondentene er utvalgt (Jacobsen, 2021b, s. 229).

I denne forskningen har jeg prioritert å velge respondenter som har nærhet til fenomenet. Det var derfor avgjørende å velge politibetjenter som jobber i gata, som både føler og kjenner på kroppen hvordan den nåværende bevæpningsmodellen fungerer i praksis. I denne sammenheng kan jeg si at intern validitet blir forsterket, da data kommer fra førstehåndskilder (Jacobsen, 2021a, s. 232). I følge Silverman (2010) er det en styrke å ha gjennomført et testintervju, og dette ble gjennomført i oppstartsfasen av intervjuene. Dette gjorde at jeg fikk testet meg i rollen som forsker, og kvalitetssikret intervjuguiden min (Silverman, 2010, s. 197-199). Det har ikke blitt gjennomført en respondentvalidering, da forskeren finner en slik validering begrensende for dette feltet. Ofte vil funn eller konklusjon ikke være noe respondentene selv nødvendigvis er klar over (Jacobsen, 2021a, s. 234). Her har jeg heller sammenlignet resultatene jeg har kommet frem til med andre undersøkelser, for å se om funnene representerer den virkelige verden. Avhandlingen benytter normativ faglitteratur som baserer seg i hovedsak på flere ulike rammeverk innenfor blant annet risikopersepsjon og resiliens, og slik jeg vurderer det - styrker det den interne gyldigheten (Jacobsen, 2021b; Thagaard, 2018, s. 189).

På bakgrunn av at oppgaven benytter kvalitativ metode for undersøkelsen, vil dette medføre utfordringer knyttet til ekstern gyldighet og generalisering nettopp fordi det er få respondenter (Jacobsen, 2021b, s. 237). Det er derfor vanskelig å si om funnene i denne forskningen kan generaliseres med et annet politidistrikt, i en annen del av landet. Selv om funnene ikke kan generaliseres utenfor Norge, vil muligens andre enheter og distrikter ha noe nytte av funnene. Det som begrenser denne forskningen er som nevnt antall respondenter, og at det ikke er mulig å si om metning er nådd eller ikke (Jacobsen, 2021b, s. 239). For å øke muligheten for generalisering valgte forskeren derfor å ha respondenter fra fire ulike enheter ved patruljeseksjonen i det gitte politidistriktet, dette for å representere bredden i fenomenet (Jacobsen, 2021b, s. 240). Denne tilnærmingen til fenomenet har som mål å få en dypere forståelse, og forskeren håper at funnene uansett vil bidra til en analytisk generalisering knyttet til de ulike teoriene og deres gyldighet (Yin, 2014).

4.4.2 Reliabilitet

I en forskningsprosess vil det alltid være spørsmål om hvor pålitelig dataene er, også kalt reliabilitet. Dette vil knytte seg til hvor nøyaktige dataene i undersøkelsen er, hvilke data som blir benyttet, hvordan de blir innhentet og behandlet (Jacobsen, 2021b; Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 40; Thagaard, 2018). En forsker kan påvirke de som undersøkes i

intervjuet ved måten man opptrer på, både ved sin fremtoning, språk og kroppsspråk. I testintervjuet ba jeg som forsker derfor testrespondenten om tilbakemeldinger på nettopp dette slik at jeg kunne justere det til neste intervju. I tillegg er noen av respondentene kjent for meg og jeg har derfor ikke en uavhengig rolle i intervjusettingen, som kan føre til en *intervjueffekt* (Jacobsen, 2021b, s. 242). Jeg har hatt fokus på å opptre nøytralt og likt under hvert intervju. Dette for å unngå å gi respondentene ulikt stimuli (Jacobsen, 2021b, s. 243). For å minimere intervjueffekten på best måte, valgte jeg derfor semistrukturerte intervju, slik at respondentene kunne snakke mest mulig fritt.

For å etterleve et best mulig bilde av erfaringene fra respondentene ble lydopptak benyttet for fullstendig gjengivelse av intervjuet. Slik har jeg unngått mistolkning av informasjon, og jeg har kunnet gå tilbake i lydfilen dersom jeg har glemt detaljer som kunne ha vært av betydning (Jacobsen, 2021b; Thagaard, 2018).

Det vil være umulig for en forsker å kontrollere alle *undersøkelseseffekter*, men det er likevel viktig at man har reflektert over dem, slik at man er bevisst på hvordan en forsker selv kan påvirke forskningsresultatet (Jacobsen, 2021b, s. 242). Jeg har tatt forhåndsregler og valg i forskningen som gjør at resultatet av denne forskningen vil gjenspeile respondentenes erfaring så nøyaktig som mulig.

4.5 Ethiske betraktninger og utfordringer

For å gjennomføre en forskning stilles det tre grunnleggende krav knyttet til forholdet mellom forskere og de som forskes på; *informert samtykke*, *krav på privatliv* og *krav til riktig presentasjon av data* (Jacobsen, 2021b, s. 47). Som forsker må jeg derfor tenke på hvordan forskningen kan bli oppfattet og brukt, i tillegg til hvilke konsekvenser det kan ha for respondenter som stiller opp for å muliggjøre avhandlingen.

For å ivareta kravet om informert samtykke, ble samtlige respondenter sendt en informasjonsmail om studiet, der både prosjektinformasjon, deres rettigheter og samtykkeerklæring ble gjort kjent (Vedlegg C). I tillegg ble det i informasjonsskrivet utdypet omkring taushetsplikten, og hvordan de kunne forholde seg for å ivareta denne med tanke på deres arbeidsforhold i politiet. Jeg gjentok det som stod på informasjonsskrivet før

intervjustart, og respondentene hadde muligheten til å stille spørsmål før oppstart. Dette ble gjort for å sikre både muntlig og skriftlig bekreftelse på at informasjonen er forstått og godkjent. Respondentene ble videre informert om at de når som helst kunne trekke seg fra undersøkelsen, uten å oppgi grunn, og at det ikke ville føre til noen konsekvenser for dem (Jacobsen, 2021b, s. 47).

For å beskytte kravet til privatliv, var alle spørsmålene i intervjuguiden knyttet til arbeidsliv, og sikret derfor skillet mellom jobb og privatliv. Respondentene ble anonymisert i undersøkelsen, slik at man ikke kunne identifisere enkeltpersoner (Thagaard, 2018, s. 113). Siden utvalget av respondenter er svært lite, kan faren for å identifisere hvilke svar enkeltpersoner svekke anonymiseringen. Dette spesielt med tanke på at bakgrunnsinformasjon som stilling, kjønn, alder og erfaring har potensialet til å indirekte identifisere enkeltpersoner (Jacobsen, 2021b, s. 49). I tilfeller hvor det har vært nødvendig, har jeg redusert detaljnivået av informasjonen som et tiltak for å håndtere dette problemet.

Hvis det er behov for å samle inn personopplysninger i en undersøkelse, er det nødvendig med meldeplikt, og det må søkes om tillatelse fra Norsk senter for forskningsdata (NSD) før innsamling av data kan begynne (Jacobsen, 2021b; Thagaard, 2018). I denne forskningen ble det ikke samlet inn informasjon som direkte kan identifisere enkeltpersoner. På tross av dette ble det brukt diktafon under intervjuene, og respondentene ble bedt om å signere en samtykkeerklæring. Følgelig ble det søkt om godkjenning fra NSD før selve datainnsamlingen var i gang.

Det stilles krav til riktig presentasjon av data som innebærer at det ikke skal være noen form for forfalskning av resultater i forskningen. Jeg har derfor vært nøye på å ikke ta sitater ut av en større sammenheng slik at respondentene ikke gjenkjenner det de har svart i intervjuet (Jacobsen, 2021b, s. 52). Det skal ikke være noen konsekvenser for respondentene å delta, og det er min oppgave som forsker å beskytte deltakerne mot uheldige virkninger av å være med på denne forskningen (Thagaard, 2018, s. 26). Jeg vil derfor etterstrebe fullstendig gjengivelse av innhentet data, slik at dataen er mest mulig tilgjengelig for leseren.

4.5.1 Relasjon til tema

Jeg er selv politiutdannet og jobber i politietaten. Temaet jeg tar opp i denne oppgaven er derfor et tema som har vært viktig for meg over en årrekke. Jeg har fulgt med på bevæpningsdebatten siden jeg begynte min politiutdanning i 2013, og sett den videre

utviklingen av den. Det har vært viktig for meg og min motivasjon at det jeg skulle skrive om omhandlet noe jeg selv var interessert i, og at det var noe jeg ønsket å fordype meg mer i. Noen forskere hevder at dette er en forutsetning for å oppnå god kvalitativ forskning, da det bidrar til å skape både engasjement og forståelse (Gadamer, 1989; Heidegger, 2010).

Jacobsen (2021) utdyper at det bør oppmuntres til å studere tema i egen organisasjon, og påpeker at fordelen med å studere tema på egen arbeidsplass er førstehåndskunnskapen man har til det man skal studere (Jacobsen, 2021a, s. 56). Fordelene kan være at man får lettere tilgang til informasjon, kjenner organisasjonens historie og en «innsider» vil oftere møte åpenhet og tillit enn en utenforstående. Selv om det er mange fordeler, finnes det også ulemper. Blant annet det som omtales som «blinde flekker». Som medlem i samme organisasjon som man undersøker, kan man lett ha en forutinntatt holdning til hvordan ting faktisk er, samtidig som det er vanskelig å holde en kritisk avstand til det man skal studere. Nettopp fordi man selv har mange erfaringer og meninger om temaet. Det kan være en fordel å komme fra «utsiden», da de ikke har disse «blinde flekkene», og kan få øye på ting som en insider ikke vil få øye på (Jacobsen, 2021a, s. 57).

Jacobsen (2021) påpeker at man bør være forsiktig med å studere egen organisasjon dersom man ønsker å «bevise at noe er galt», og at studien lett kan bli synlig farget og skjev og at den blir av liten verdi (Jacobsen, 2021a, s. 57). Jeg har selv tenkt mye gjennom min relasjon til temaet og min forutinntatthet, da dette kunne blitt svært begrensende for oppgaven. Jeg har likevel erfart at forskningsprosessen har åpnet mitt syn på debatten, og bidratt til en bedre forståelse av temaet. Jeg vil også si at det å intervju andre kollegaer har vært givende, da deres refleksjoner rundt dette temaet er noe jeg selv har tatt med meg i en læringsprosess for videre karriere.

Utfordringene jeg har møtt underveis knyttet til forskningen, er min relasjon til temaet. Deltakerne jeg har intervjuet, har forbundet meg som en av dem, altså en politibetjent. Etter det første prøveintervjuet ble jeg derfor oppmerksom på at man måtte presisere dette før hvert intervju, og forklare min rolle som forsker i denne settingen. Dette innebar i tillegg at respondentene ble forklart at de måtte forklare ord og begreper som om jeg ikke var en kollega, men en uavhengig forsker. Dette gjøres for å kunne gjengi respondentens utsagn direkte, slik at leseren av avhandlingen får en klar forståelse av respondentens meninger.

4.6 Oppsummering metode

Pålitelighet og gyldighet er viktige aspekter ved forskningsbasert kunnskap. I en kvalitativ undersøkelse avhenger kvaliteten av vår evne til å nøye vurdere de metodiske valgene vi har tatt og de resultatene vi presenterer (Jacobsen, 2021b, s. 246). I dette kapitlet har jeg beskrevet hvordan jeg ved hjelp av prinsipper og valg av forskningsmetode har forsøkt å kvalitetssikre denne forskningen. Problemstillingen har vært viktig for valgene jeg har tatt underveis, og det har vært en lærerik prosess.

Majoriteten av tidligere forskning på bevæpning av norsk politi har benyttet seg av kvantitative undersøkelser (Finstad, 2012; Knutsson & Norée, 2010). Denne forskningen har derfor, ved å anvende et kvalitativt design bidratt med mer detaljert informasjon og dypere forståelse om det aktuelle fenomenet.

5 Empiri

Dette kapitlet presenterer funnene i denne forskningen. For å gi en strukturert og grundig gjennomgang, har jeg organisert innholdet etter hvert forskningsspørsmål (FS), og delt det inn i ulike temaer, inspirert av teori og funn i datagrunnlaget. FS1 har et omfattende datagrunnlag sammenlignet med FS2 og FS3, da hovedfokuset i forskningen var å identifisere risikoene rundt bevæpningsmodellen «fremskutt lagring». Likevel tar både FS2 og FS3 opp viktige faktorer innenfor dette temaet. Informantene og respondentene er identifisert ved hjelp av koder i parentes, og direkte sitater er markert med «*kursiv*».

5.1 Hvilke risikoer er knyttet til dagens bevæpningsmodell?

5.1.1 Refleksjoner over risiko

Mine data peker på at det er noe lik forståelse av begrepet risiko blant respondentene. Deltakerne reflekterer og forstår risiko som en sannsynlighet for at det skal skje en eller annen uønsket hendelse, og det er mange faktorer som er med på å påvirke risikoen (R6). Å utsette seg selv for en fare eller situasjon som enten oppstår uventet eller blir påført av andre (R1, R2, R4, R5). Ved å reflektere rundt begrepet, har en av informantene kommentert følgende

«Risiko er den muligheten for at noe negativt kan skje, og det er både en faktor av sannsynligheten for at den kan skje, og konsekvensen av den handlingen. Det er flere dimensjoner som må veies opp for å finne ut hva den konkrete risikoen er. Hva er konsekvensene av de negative handlingene, og hva er sannsynligheten av de konsekvensene?» (I2).

Begrepet «risiko» får en spesiell betydning i politibetjentenes hverdag, og flere av respondentene skiller derfor mellom risiko i deres personlige liv og risiko i arbeidssammenheng (R1, R2, R3, R4). Risiko i hverdagen kan være ting som kan skje i huset, og ting du må sikre deg mot (R4), men det kan også forbindes med risikoer i trafikken (R2). I politiuniformen blir det «den risikoen vi tar på vegne av befolkningen» (R3) som «betyr at du utsetter deg selv for fare eller situasjoner som de fleste andre borgere ikke trenger å ta stilling til» (R1). Å ta risiko blir forbundet med et valg, men at det også ligger til yrket som

politibetjent, at man må stå i situasjoner som ikke er normale. *«For meg er det ikke noe mer komplisert enn at jeg løper inn, og andre løper ut»* (R3). I arbeidshverdagen møter politibetjentene personer som kan skade dem eller andre, som de både må forsvare seg og andre mot. Det er en risiko forbundet med nettopp dette, og der må politibetjentene ta forhåndsregler (R4). Risiko kan forebygges, ved at man foretar en risikovurdering, og det kan være så mangt. *«Man kan jo aldri utelukke risikoen, den vil alltid være der. (...) Bevæpning er jo et verktøy for å minske risikoen, for at noe skal skje, noe uforutsett, eller noe vi ikke ønsker kan skje, skjer»* (I1). Deltakerne utfyller hverandre omkring hva som er risiko, og hvordan man kan minimere en risiko, dette til tross for at deres posisjoner og roller i politiets organisasjon er forskjellige. Risiko blir ikke brukt som et begrep i politiet, og flere omtaler at de ikke bruker ordet «risiko», men forbinder det med ord som «trussel» eller «fare» i sin situasjonsforståelse (R1, R4, R6).

5.1.2 Dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring)

Politiet er ubevæpnet, og det er politisk bestemt og det finnes instruksjoner som sier noe om når politiet kan bevæpne seg (I2). Denne modellen har norsk politi hatt som praksis i lang tid, der de til enhver tid har ett-håndsvåpen og et to-håndsvåpen tilgjengelig i bil (I2). *«Fremskutt lagring betyr at du har verktøy lengre fram. Du har en verktøykasse med deg»*, og må ikke inn på stasjonen for å hente ut våpen slik det var før (I1). *«Da er patruljene utstyrt. (...) I løpet av meldingsmottaket som pågår, og kommunikasjon som pågår, blir det tatt en beslutning om det skal være bevæpning eller ikke. Blir det ikke så ligger våpenet der. Trengs bevæpning eller gis bevæpning er det bare å hylstre på»* (I1). Rutinene for en politibetjent med dagens løsning innebærer at man låser ned pistolen, tom for ammunisjon, og har magasin på kroppen i et utstyrsbelte (R4). For en politibetjent betyr dette at når man er på fotpatrulje eller kjører patruljebil, har man ikke våpenet med seg, men det ligger i bilen. I enhver situasjon politibetjenten står i, har vedkommende ikke våpenet på hofta, med mindre det er gitt en beslutning fra operasjonsleder på dette (R6). Dette innebærer at som politibetjent blir man eksponert for ulike risikoer, uten å ha alle hjelpemidler tilgjengelig. R2 beskriver dagens bevæpningsmodell som;

«(..) dagens bevæpningsmodell innebærer for meg som politibetjent på gata, at jeg veldig ofte forlater kjøretøyet, forlater politibilen uten våpen, og går inn i ulike situasjoner. Det er vi jo avhengig av. Politiet kan ikke løse alt fra bil. Så da forlater man den muligheten ved at

bevæpningsmodellen er sånn som den er i dag. Og det skjer jo titt og ofte. Så det er jo det den innebærer for meg i min hverdag som politibetjent» (R2).

Hvis politipatruljen får bevæpning på et oppdrag er prosessen med å bevæpne seg å låse opp et skrin, ta ut eget våpen, ta opp et magasin, putte det i pistolen og lade, før man setter det i hylsteret sitt. Deretter samme rutine på makkers pistol, men makker må ta opp et magasin fra utstyrsbelte mens vedkommende kjører utrykning til stedet, i tillegg til at hylsteret må hylstres på beltet mens man kjører, eller i det man stanser bilen (R4, R6). Dette skjer som regel under utrykning, eller at patruljen må stanse politibilen for å gjøre seg klar til oppdraget. Etter endt oppdrag gjelder ikke bevæpningen mer, og politibetjentene må da avvæpne seg. Det innebærer å tømme våpen, der man fjerner magasinet fra magasinbrønnen, fjerner en kule fra kammeret og spenner ned. I tillegg er rutinen til politiet at man tar et avtrekk i sikker retning for å forsikre seg om at våpenet er tømt. Politibetjenten kan også selv bevæpne seg, ifølge våpeninstruksen, uten operasjonsleders orde som (R5) poengterer;

«Vi kan også ta det på etter våpeninstruksen, når det er nødvendig, eller selv om vi har det med i bilen, så må vi fortsatt be om bevæpning på oppdrag, hvis vi mener det er omstendighetene som tilsier at det trengs» (R5).

5.1.3 Risikoer ved dagens bevæpningsmodell

Respondentene påpeker flere ulike risikoer ved dagens bevæpningsmodell, der hovedvekten blir lagt på risikoen ved å forlate politibilen uten et våpen. Her blir det beskrevet flere scenarioer der deres kollegaer eller respondentene selv har rykket ut til et ordinært husbråk eller melding om støy på en adresse, for så å møte det uforutsigbare innenfor døren.

«(...) oppe i tredje etasje på en blokk. Det er meldt om musikkstøy klokken tre på natta. Det er egentlig ingenting som tilsier at det skal være noe spesielt. Det er bare litt støy med musikk, og naboene ønsker at vi skal komme og roe ned musikken. Så vi tar kontakt, og står og snakker med personene. Det er ikke noe spesielt som skjer. (...) Og så blir han borte et halvt sekund, for plutselig å komme løpende fra kjøkkenet med en svær kjøttkniv» (R3).

Å utsette seg selv for en fare eller situasjon som enten oppstår uventet eller blir påført av andre, som beskrevet av R3, innebærer risikoen for å havne i en situasjon der politibetjentene ikke kan forsvare seg effektivt med de tilgjengelige maktmidlene, fordi disse blir utilstrekkelige. I verste fall kan politibetjentene bli drept eller alvorlig skadet slik at man ikke er i stand til å redde andre (R1). En annen respondent (R2) påpeker at man ikke nødvendigvis

trenger et våpen på hofta i alle oppdrag for å føle seg trygg, men at det i gitte oppdrag gjerne skulle vært der. Man er avhengig av mye informasjon for å føle seg trygg på å gå frem til en dør og ta kontakt. Det er mye informasjon som må på plass, og det er ikke alltid en operatør på operasjonssentralen kan skaffe denne informasjonen, eller at politibetjenten selv kan innhente det. Det vil si at denne begrensede situasjonsbevisstheten kan innebære en potensiell risiko for ikke å være tilstrekkelig forberedt på en eventuell risiko som venter.

«Så tror jeg at de fleste ville følt på den tryggheten kanskje raskere, og stått mer i det, hvis man hadde følt at man har alt man kan ha for å løse hva som helst bak den døra» (R2).

En konsekvens av denne risikoen er at politibetjenten tar en føre-var-tilnærming ved å ta mindre risiko, og blir mer defensiv. Flere uttrykker at man ikke ville satt seg selv i en situasjon, hvor de blir stående overfor en trussel de ikke kan håndtere (R6, R4). På en annen side vil også politibetjentene ta en høyere risiko enn de hadde trengt å ta, hvis man havner opp i noe som man burde vært bevæpnet på. To av respondentene påpeker at det er lett å si i ettertid at man kunne trukket seg tilbake, men de fleste politifolk er villige til å gå ganske mye på akkord med egen sikkerhet for å løse oppdraget (R3, R6).

To andre risikoer som respondentene påpeker som betydelige er tidsaspekt og sin egen kapasitet ved å ikke gå bevæpnet til enhver tid (R1, R2, R3, R4, R5, R6). Flere påpeker at man bruker mye kapasitet når det kommer til prosessen med å bevæpne seg frem til stedet. Å lade et våpen vil være et stressmoment i seg selv, og som spiser av kapasiteten til politibetjentene (R3). Det blir nevnt at denne risikoen er en «kapasitetstyv», der selve risikoen oppstår for både politibetjenten og publikum ved at våpenet er nedlåst og viktig informasjon kan gå tapt i prosessen med å bevæpne seg. Samtidig som prosessen med å bevæpne seg foregår, skal man sammen med makker og laget på vei til et oppdrag forberede seg på hva man kan møte. R6 beskriver;

«Da har vi mye mindre tid til å legge en god plan. Og for min del å få felles mentale modeller, med resten av laget, og dette samtidig med alt som skjer på samband. Ofte skal jeg også bidra på samband, hvis jeg har en eller annen lederrolle i oppdraget. Det tar kapasitet» (R6).

Tidsaspektet vurderes også som en risiko, der tidspresset kan medføre tap av liv. Flere respondenter beskriver at det å bevæpne seg nødvendigvis ikke tar så lang tid, men at det kan være mer utfordrende når man sitter i en bil under utrykning. «(...) i noen settinger der du har

dårlig tid, og er tett på en situasjon, kan det plutselig ta fryktelig lang tid. Det har vi eksempler på, som har skjedd i Oslo» (R4). R2 beskriver at politibetjenter stoler mye på at nøkkelen til våpenskrinet skal passe i nøkkelhullet, og at de flere ganger kan oppleve at låsen på låseskrinet er løst og ustabil, noe som hindrer nøkkelen å gå helt inn, og dermed gjør det vanskelig å låse opp skrinet. Det kan gå tid fra et væpnet oppdrag til neste, både dager eller uker, og hvis man ikke gjør dette så ofte så vil det være noe som skaper stress. R5 forklarer at et høyere stressnivå har vist seg å øke sannsynligheten for å gjøre feil (R5). Stress kan forsinke prosessen med å bevæpne seg, dersom det innebærer at man gjør feil, og må gjenta prosessen, som igjen medfører et høyere tidspress og risikoen for tap av liv. Den største risikoen flere respondenter utdyper når det kommer til tidsaspektet er som R3 gir et eksempel på;

«(...) hvis vi kommer over en knivstikking eller en mann med pistol som skyter noen i de verste tilfellene. Så vil jo liv gå tapt før jeg eventuelt rekker å bevæpne meg. Det vil jeg jo bruke tid på. Ja, så tredje person vil jo lide unødvendig» (R3).

Selve våpenbehandlingen vedrørende denne bevæpningsmodellen medfører at det blir flere våpenhåndteringer i det offentlige rom, derav kan det også forekomme flere vådeskudd (R3, R6). Ved at man ikke har et trygt sted hvor ladeprosess og tømmeprosess foregår, utgjør dette en risiko for faren knyttet til selve våpenbehandlingen. R5 peker på at det er en risiko ved disse rutinene da man skal være årvåkne ved håndtering av våpen. Å behandle et våpen er ikke noe man gjør på rutine. *«Rutine er noe du gjerne kan gjøre uten at du tenker over det. Det er en drill på en måte. Men du skal ikke drille når det er snakk om skytevåpen. Da skal du bare ha fokus på det du gjør. Det er en handlingsmåte» (R5).* I likhet med risikoen for uheldig våpenbehandling viser flere respondenter til at rutineendring i seg selv også kan utgjøre en form for risiko, da det varierer om det er midlertidig bevæpning eller ikke når man kommer på jobb. Dette fører til en uforutsigbarhet, som gjør at politibetjentene gjør ting forskjellig hver gang. Konsekvensen av dette kan være at man i en akutt situasjon gjør ting feil, som reduserer sikkerheten og øker risikoen for ulykker. R5 uttrykker at det er et problem med endringer, da bunnlinja i politiet er IP4, som trener for lite. For å huske ting i stressende situasjoner, må man gjøre det likt hver eneste gang, og dette over tid. R4 beskriver at *«(...) vi er jo rutinemennesker. Endrer jeg rutinen min, så glemmer jeg fort ting. Da løper vi selyfølgelig en høyere risiko igjen. Kanskje mest for andre, altså sivile, i et oppdrag».* Å ha et politi som endrer om man har våpenet på hofta eller ikke, fra dag til dag, blir derfor en risiko påpekt av politibetjentene (R4, R5). En slik uforutsigbarhet, gjør at politibetjentene kan bli

usikre på sine egne rutiner rundt våpenhåndtering, som kan redusere deres reaksjonstid og effektivitet i akutte situasjoner. I slike kritiske øyeblikk kan denne usikkerheten føre til alvorlige feil eller forsinkelser.

Informantene har derimot en annen vinkling på risikoer når det kommer til dagens bevæpningsmodell med «fremskutt lagring». I2 forklarer at «*det går rett og slett for treigt*», og hevder at risikoen er at politiet må bruke 90 sekunder på å iverksette en handling, som omfatter å nøytralisere en motstander og beskytte publikum. Tidligere var 90 sekunder ubetydelig, men i dagens samfunn er det «live-stream» og mobiltelefoner i hver gågate, sammenlignet med i gamle dager. I dagens samfunn er det håndfaste bevis på at det skjer noe på 90 sekunder som kan være avgjørende for liv. I tillegg blir våpenbehandling også her trukket frem som en risiko, sammen med informasjonen du mister på vei til oppdraget (I1). Videre utdyper I1 at hovedargumentet for et bevæpnet politi er risikoen opp mot det uforutsette, samtidig som nåværende modell har vært brukbar i mange år, der vi knapt har fått konsekvenser av å være ubevæpnet (I1, I2). Likevel poengterer I2 at;

«Min vurdering er at risikoen ved å være bevæpnet er så lav, opp mot gevinsten, at det er helt merkelig at vi ikke er bevæpnet. Fordi jeg ser praktisk på det. (...) Men risikoen ved å være ubevæpnet og ha våpenet nedlåst i en bil er helt åpenbart negativ, sånn som vi ser opp mot samfunnsforventningene» (I2).

5.1.4 Faktorer som påvirker politibetjentes risikopersepsjon

Hvordan man i oppdragssammenheng vurderer en risiko, ser ut til å avhenge av hva man vet om motparten. Flere av respondentene beskriver at «trussel-trekanten» brukes aktivt, både bevisst og ubevisst for å beskrive motparten. Her vurderes både kapabiliteten og handlingsrommet til vedkommende, sammen med intensjonen motparten har (R3, R6). R6 beskriver at «*Det er ikke så skjematisk i en akutt situasjon, men forhåpentligvis tenker jeg over disse elementene slik at jeg stiller forberedt og klar til å møte trusselen og håndtere situasjonen*». Å vurdere hvem man selv er, sin egen form denne dagen og hvem man er makker med, er også betraktninger som blir lagt til grunn, når man vurderer risikoen (R2, R6). Det som blir spesifisert fra R6 er om politibetjenten selv kan gjøre tilpasninger slik at trusselen eller situasjonen blir håndterbar, og peker på mer mannskap eller andre maktmidler for å overvinne trusselen. Det siste som respondentene selv legger vekt på ved vurdering av risiko er deres mentale forberedelser, både når det kommer til utstyr og planlegging av ulike

scenarioer med mulige utfall og situasjoner (R1, R3, R6). Hvis man løfter blikket og utfordrer informantene på det samme, hva gjelder vektlegging ved vurdering av risikoer for mannskapet, er hjemler og lovverk det som er med på å avgjøre om politibetjentene står i en risiko eller at det kan oppstå en fare. En av informantene viser også til at tidsaspektet er utslagsgivende for vurderingen av risikoen og en eventuell bevæpning i den konkrete situasjonen. Er politipatruljen så nært det forestående, blir det gitt bevæpning raskere, dersom trusselen kan tilsi at politibetjentene står overfor en særlig farlig situasjon (I2).

5.1.4.1 Risikopersepsjon

Som nevnt tidligere er det ulike oppfatninger om hva som påvirker en politibetjents risikopersepsjon. Det vil ikke nødvendigvis være slik at politibetjenten alltid er klar over hva som påvirker ham eller henne, eller i hvilken grad, da noen påvirkninger kan være indirekte eller skjulte. Forskeren trakk derfor ut formuleringer fra respondentene og informantene som omhandler deres betraktninger rundt hva som påvirker de når det kommer til utvelgelse av risiko, da de ikke er bekjent med begrepene innenfor fagfeltet risikopersepsjon.

En politibetjent vurderer oftest risikoer på vei til et oppdrag, og der vil informasjon være avgjørende. Flere respondenter beskriver at uttrykningssturen kan være belastende, da det er flere gjøremål på vei til et oppdrag hvis våpenet ikke allerede er ladet og på hofta (R1, R3, R4, R6). Viktig informasjon kan gå tapt, og politibetjentene kan oppleve å ikke ha en god nok situasjonsforståelse når de kommer frem. R6 beskriver at enten om du står i ro med politibilen og lader våpenet, eller tar ut våpenet på vei til oppdraget. Man klarer du aldri å styre når viktig informasjon kommer på samband - den kan komme når som helst. Politibetjentene har tilgang til selve informasjonen, men til tross for dette er det andre oppgaver som styrer oppmerksomheten bort fra mottaket av informasjonen. Siden det er et kjent problem, at informasjon kan være vanskelig å oppfatte for politibetjentene, får de også en oversikt over oppdraget de er på vei til i en logg på en skjerm i politibilen. Samtidig har operatørene et fokus på hvordan de presenterer informasjon på samband (I1). Her leser en operatør ut deres situasjonsforståelse på oppdraget, og flytter patruljer over i en egen talegruppe dersom det er behov for mer ro på sambandet i et akutt oppdrag (I1). Operasjonssentralen fokuserer på hvordan man skal bruke stemmen, gjøre seg forstått, og hva som er budskapet i meldingen de har over sambandet. De vurderer videre hvordan patruljen reagerer på budskapet, og hvordan de svarer på meldingen. Dette kan påvirke om operasjonssentralen må gi flere føringer, ut ifra politibetjentenes mottak (I2). Risikopersepsjonen hos politibetjentene påvirkes i stor grad av tilgjengelighet og mottaket av informasjon. Effektiv informasjonsformidling fra

operasjonssentralen og formålstjenlige verktøy som oppdragslogger er avgjørende for å sikre at politibetjentene har nødvendig situasjonsforståelse for å håndtere risikoene de møter på oppdrag. Informasjonen som blir formidlet må også ha tid til å bearbeides. Flere respondenter peker på at dette er vanskelig, da tiden som oftest er knapp på vei til et oppdrag og man har mange arbeidsoppgaver samtidig (R1). Derfor vil politibetjentenes egen erfaring fra tidligere oppdrag være avgjørende, det kan hjelpe dem med å gjenkjenne ulike situasjoner. Her vil mentale forberedelser på ulike oppdrag være godt bearbeidet for å håndtere risiko effektivt. Videre beskrives det at enkelte politibetjenter ikke er villige til å gå inn i situasjoner de ikke føler de kan håndtere, noe som understreker viktigheten av både erfaring og tilstrekkelig forberedelse. Man kan konkludere med at tidspresset vil være med på å påvirke evnen til å behandle info, og en analytisk tenkning kan være svært vanskelig under disse omstendighetene, og da vil erfaring ofte spille inn.

De fleste politifolk er klar over at de har valgt et yrke som innebærer risiko, og mange respondenter forklarer at de har valgt yrket nettopp fordi de finner det spennende. Likevel ønsker de, som i alle andre yrker, å komme hjem til middag (R2). De fleste som møter politiet er snille og glade for at politiet kommer for å hjelpe, det er utgangspunktet (R1). Likevel er det flere ting med yrket man ikke hadde sett for seg, der alle situasjoner er unike, og det er vanskelig å forholde seg til alt. I utdanningen har man caser for å forberede seg til endt utdanning, samt nyhetsbilder, men i realiteten gjør folk man møter ting som du som politibetjent aldri trodde noen kunne gjøre (R1). Det er en frykt for de scenarioene man ikke er forberedt på, som er vanskelig å håndtere – spesielt fordi det kan oppstå situasjoner hvor man som politibetjent ikke har mulighet til å beskytte seg selv eller tredjepart (R5). Mange politibetjenter er bevisste på de iboende risikoene i yrket, og tiltrekkes av spenningen en slik jobbhverdag gir. Likevel uttrykker de et ønske om å kunne komme trygt hjem hver dag. De fleste møter med publikum er positive, men utdanningen gjør dem dessverre ikke forberedt på de unike og uforutsigbare situasjonene de kan stå overfor i virkeligheten fullt ut. En slik uforutsigbarhet, kombinert med frykten for ulike scenarioer hvor de ikke er tilstrekkelig beskyttet, skaper en underliggende stressfaktor. Politibetjentens risikopersepsjon blir derfor preget av en balanse mellom aksept av yrkesmessig risiko, samt den kontinuerlige bekymringen for de ukjente og mulige farlige situasjonene de kan møte.

Å ha våpenet ladd på hofta til enhver tid gir en bevisst følelse av trygghet, da man vet at man er i stand til å løse de fleste situasjoner, inkludert de mest alvorlige. Det gir en indre trygghet å ha det tilgjengelig (R1, R2). Uavhengig om man har våpenet på hofta eller ikke, hevder de

fleste respondenter at de ikke ville løst en situasjon annerledes med eller uten våpen på hofta, og at det er de samme vilkårene for å ta i bruk et skytevåpen uavhengig av dette. Halvparten beskriver at de ikke har tatt i bruk et maktmiddel, som batong, pepperspray eller ESV på de årene de har jobbet, selv om de har hatt hjemmel til det. «*Kommunikasjon kan løse mye!*» er påstanden fra R4. Samtidig understreker han at i skarpe oppdrag, der våpen ikke har blitt brukt til å true med, men tilkjennegitt at politiet er bevæpnet, har dette virket de-eskalerende, og man har løst situasjonen uten uheldige utfall. På en annen side, redegjør noen for at man vurderer risikoen annerledes ved en midlertidig bevæpning kontra en fremskutt lagring. Dette i hovedsak fordi risikoen blir annerledes i form av at man har en ekstra arbeidsoppgave å tenke på, da spesielt i en tidskritisk og uoversiktlig setting. To respondenter beskriver at man ikke nødvendigvis vurderer risikoen annerledes, men deres evne til å håndtere risikoen som svekket, dersom de ikke er bevæpnet. Med midlertidig bevæpning har man flere muligheter til å møte trusselen og håndtere situasjonen uten at man må gjøre tilpasninger som tar tid eller krever kapasitet (R1, R6).

Til tross for at politibetjentene selv ikke mener de vurderer risikoen annerledes, beskriver informantene en annen vinkling når det kommer til skarpe oppdrag. I2 forklarer;

«For paradokset, og det største problemet vi har i norsk politi med tanke på bevæpning, er at med en gang du har fått oppdraget bevæpnet, så forholder patruljen seg på en helt annen måte til oppdraget, enn om det er nøyaktig det samme oppdraget er ubevæpnet».

Han beskriver at ved å ha denne modellen, lages et system som gjør at man setter politipatruljen i dårligere stand til å løse oppdraget fordi det blir så «føss» rundt det. Patruljen mister det egentlige fokuset som skal være å løse oppdraget med de verktøyene de har tilgjengelig. Til og med i politisystemene, lyser oppdragene med bevæpning blått, og vi får et illustrert bilde eller skille over hvordan oppdragene skal løses. Det virker som politipatruljen får mer fokus på at de nå er bevæpnet, heller enn hvordan de skal løse oppdraget.

*«Det finnes flere oppdrag som er farligere for patruljen, som **også** er oppfattet som farligere for patruljen, men som ikke har grunnlag for bevæpning, fordi personen kan være en stor pasient, uten noe tilgang til annet enn sin egen styrke.*

Et oppdrag som helt åpenbart er komplisert uten problemer, er mer bevæpnet, og får mye mer oppmerksomhet og følsomhet. Det er min oppgave å prøve å kommunisere ut vår oppfattelse av trusselen, og hvordan det skal løses som en operasjonsleder» (I2).

Risikopersepsjonen til politibetjentene blir sterkt påvirket av tilgjengeligheten og synligheten av skytevåpenet. Som flere påpeker gir det en følelse av indre trygghet og økt beredskap å ha våpenet ladd på hofta, selv om flere respondenter understreker kommunikasjon som et kraftig verktøy for å de-eskalere situasjoner. Selv om politibetjentene bemerker at deres handlinger i en faresituasjon ikke nødvendigvis endres med eller uten skytevåpen, påvirkes deres opplevelse av trygghet og evne til å håndtere risikoen betraktelig av våpenets tilgjengelighet. Et politi med fast bevæpning gir flere muligheter til å møte trusler og håndtere situasjoner effektivt uten behov for tids- og kapasitets krevende tilpasninger.

Sosiale og kulturelle opplevelser vil være med på å vurdere politibetjentens risikopersepsjon. I2 beskriver at hvis du som politibetjent har en negativ opplevelse på gata knyttet til det å være ubevæpnet på et oppdrag, vil det dras ned med alle de positive opplevelsene du har hatt. Dermed vil det over tid akkumulere negative aspekter for det operative mannskapet, slik at alle har en negativ opplevelse som gjør at man er pro bevæpning (I2). Politipatruljer får oftere bevæpning på oppdrag knyttet til risiko nå, sammenlignet med for noen år siden, og det fordi politifolkene på gata forvalter bevæpningen på en god måte. Dette handler i stor grad om tilliten til patruljemannskapene (I1, I2). Samtidig er det flere respondenter som nevner at de ukentlig hører patruljer som ber om bevæpning på oppdrag, men som ikke får dette (R4, R6). Politibetjenter som står i hendelser som er vanskelige, er ikke flinke nok til å rapportere det inn, selv om kulturen er i ferd med å skifte retning. Nå snakker politifolk mer om slike hendelser, som gir en sterkere bevissthet på det, og at det blir satt mer søkelys på situasjonene politifolk står i uten våpen (R5). Media blir nevnt som en faktor politibetjentene har i underbevisstheten, da de kan være ganske nådeløse i etterkant av hendelser hvor politiet har avfyrt skudd eller burde ha avfyrt skudd. Her understreker R1 at man har inntrykk av at politiet gjør feil uansett hvor godt de forsøker å løse oppdraget med de forutsetningene de har.

5.1.5 Oppsummering

Flere respondenter skiller mellom risiko på jobb og på hjemmebane, og uttrykker at å være politibetjent innebærer en større risiko. Risikoene som blir utdypet i forhold til denne bevæpningsmodellen er blant annet risikoen som kan oppstå ved å forlate politibilen uten våpen, der man mister muligheten til å gå helt opp på maktpyramiden for å håndtere uventede farefulle situasjoner. I tillegg til både sin egen kapasitet på vei til stedet på grunn av alle arbeidsoppgaver, og ikke minst tiden det tar å bevæpne seg for hele patruljen blir vektlagt som risikoer, sammen med selve våpenbehandlingen. Det som påvirker risikopersepsjonen for

politibetjentene vil være tilgjengelighet og mottak av informasjon, samt erfaringer fra tidligere oppdrag og deres mentale forberedelse på hva som venter en. Den vil også være preget av en balanse mellom aksept av yrkesmessig risiko, og den kontinuerlige bekymringen for de ukjente og mulige farlige situasjonene som kan oppstå. Tilgjengeligheten og synligheten av våpenet påvirker deres risikopersepsjon i form av hvor trygg en politibetjent føler seg i ulike situasjoner, så vel som de sosiale og kulturelle faktorene som spiller inn.

5.2 Hvilken påvirkning har disse risikoene for beredskapen til politiet?

Det kan være nyttig at deltakerne i forskningen reflekterer rundt begrepet beredskap, selv om det ikke er et forskningsspørsmål. Dette kan avdekke deltakernes for forståelse og assosiasjoner til begrepet, samtidig klargjøre hva de faktisk mener med beredskap. Respondentene utdyper at «beredskap» innebærer å være klar for at noe skal skje, og at man er klar for det som kan dukke opp (R1, R4, R5). Både at ressurser og utstyr er klar til oppdrag, at de ikke er på et sted der de må bruke tid og kapasitet på å gjøre noe med det, «*Det er jo vi som skal utføre en forskjell når ting skjer*» (R4). R2 beskriver at ordet beredskap også kan brukes som et begrep til makker, for eksempel «*har pepper i beredskap*», eller «*bilen er i beredskap*». Dette bruker vedkommende for at makker skal vite at ting er klart dersom det skulle trenge (R2). Beredskap defineres videre som «*de forberedelsene du har gjort for å møte både risiko og fare, og det du kan stå ovenfor. (...) Det er ikke om det skjer, men når det skjer. (...) Det motsatte med ikke beredskap er at du er uforberedt. Da er det jo mindre sjanse på å lykkes*» (I1). Flere beskriver at beredskapen er redusert på grunn av dagens bevæpningsmodell. Den begrenser muligheten for å oppnå en god situasjonsforståelse, noe som fører til en svekket beredskap. Dette er noen av aspektene respondentene reflekterer over når de beskriver risikoene ved denne bevæpningsmodellen (R1, R4, R6). Selv om vi har fremskutt lagring, en lavere terskel for å gi bevæpninger og vi har flere midlertidige bevæpninger gjør dette at beredskapen øker i sum. Likevel understreker I1 at det likevel er en forhøyet beredskap å ha våpenet på hofta (I1). En respondent, som har erfaring fra flere ulike bevæpningsmodeller oppsummerer;

«Jeg har opplevd tre ulike måter å ha det på. Og min personlige mening er jo at politibetjentene er sikrere ute på gata når ikke denne bevæpningsmodellen er gjeldende. (...) så føler jeg en mye større sikkerhet av å ha våpen på kropp når jeg forlater bil og går ut på et oppdrag» (R2).

Selv om man ikke kan planlegge all eksponering av risikoer som kan møte politipatruljen, virker det som risikoen med å være ubevæpnet går utover planleggingen frem til et oppdrag. Dette er illustrert i det tidligere underkapittelet, oppsummert med at kapasiteten går på selve våpenhåndteringen fremfor å planlegge en løsning på oppdraget. Redusert tid til planlegging, vil derfor være med på å redusere den totale beredskapen. En manglende forberedelse kan føre til ineffektive responsstrategier og økt risiko for feilvurderinger i kritiske situasjoner. Dette kan få alvorlige konsekvenser for politiets evne til å håndtere akutte hendelser, og i verste fall føre til tap av liv. Det kan også resultere i forsinkelser, og en mindre gunstig beslutningstaking og potensielt farlige utfall for både politibetjentene og allmennheten. Selve planleggingen på vei til et oppdrag er en vesentlig del av beredskapen og er med på å gjøre en politipatrulje forberedt til å møte alle mulige risikoer, som flere av respondentene er inne på (R1, R4, R6).

En annen utfordring knyttes til treningen av politibetjenter. Gjennom caser og innsattstreninger, trener politibetjentene som at man har våpen på hofta til enhver tid, som fører til manglende gjenkjennbart og forberedelse i reelle situasjoner da politibetjentene ikke har samme tilgang til våpenet som de er vant til under trening. Samtidig som flere respondenter forklarer at de har god kjennskap til maktmidlene og maktpyramiden, er det flere som ikke har brukt noen maktmidler, og derfor ikke har kjent effekten av hvert maktmiddel i en reell setting. En konsekvens av dette kan være at manglende praktisk erfaring kan redusere effektiviteten i bruken av maktmidlene under reelle oppdrag og at politibetjentene ikke er tilstrekkelig kjent med effekten. R6 oppsummerer *«jeg opplever egentlig at veldig mange av de maktmidlene vi har, ikke fungerer så godt som de er tenkt å gjøre, med unntak av elektrosjokkvåpen, som i de tilfellene hvor det faktisk fungerer, fungerer veldig godt»*. Hvis man skal trene, må treningen være tilrettelagt for de ulike situasjonene politifolk kan havne i, hvis det skal være noe vits i å trene. Uten tilpasset trening som gjenspeiler realistiske hendelser, kan betjentene være dårligere forberedt på uforutsette situasjoner som igjen påvirker deres respons og kan føre til suboptimale reaksjoner i kritiske øyeblikk. Dette kan påvirke sikkerheten både hos politibetjentene og befolkningen. Det er som nevnt flere ganger, vanskelig å trene på alle ulike situasjoner som kan oppstå, men

utgangspunktet må være at man trener med det utstyret man har tilgjengelig. R4 kommenterer at «*I skarpe situasjoner er handlingsmønsteret vårt ganske likt*», som er med på å beskrive at man handler likt, med små forskjeller fra oppdrag til oppdrag.

Å ha kapasitetsoverskudd er noe som beregnes som en god beredskap. Å ta rutinemessige kontroller på bil og utstyr i bil er noe de fleste respondentene gjør daglig på jobb. Dersom man ikke har fått sjekket utstyret sitt og bilen har man en dårligere følelse når en kjører utrykning til et oppdrag (R6), i tillegg til at det kan oppstå feil som påvirker deres evne til å reagere effektivt på oppdraget. Her kan man for eksempel oppdage feil med nøkkelhull til våpenskrin, som gjør at risikoen for å stå uten å få opp skrinet i en akutt situasjon svekkes (R2). Det blir beskrevet at man alltid kontrollerer utstyr, og bilsjekker blir som regel opprettholdt. Samtidig poengterer I2 at selve beredskapen til politiet er vesentlig styrket, når man ser på utstyr, der vi har både mer og bedre utstyr enn vi har hatt før. Vi er flere politifolk nå enn før, problemet er bare at alle politibetjenter har en spesialisering, som gjør at de ikke kan gjøre hverdagsoppgaver (I2). Selv om politiet har fått spesialiseringer på ulike kompetanse, er det sjeldent det er de som kommer først til et oppdrag som krever denne kompetansen. I2 peker på at det som regel er en ordinær IP4 patrulje som kommer først, og de får derfor sjeldent brukt for spesialiseringen. Følgen av disse risikoene er at regelmessige kontroller av utstyr og bil blir avgjørende for å opprettholde en høy beredskap, så vel som styrket gjennom bedre utstyr så lenge dette er funksjonelt og tilgjengelig i alle situasjoner. Videre vil økt kapasitet og spesialisering innenfor politietaten føre til at spesialkompetanse ikke alltid er tilgjengelig ved første respons på et oppdrag,

En ny metode som operasjonssentralen har begynt med, er å lese ut en foreløpig utlesning. Dette innebærer at de har fått inn et oppdrag som kan være krevende, men de mangler mer informasjon. Dette vil fungere som en «heads-up» til politipatruljene, som beskriver hva som kan komme, men at operasjonssentralen jobber med saken. I1 forklarer at i disse tilfellene er kartverk viktig for å finne ut om det er en politipatrulje i nærheten, slik at denne patruljen ikke kjører seg opp i en situasjon de ikke kan håndtere før man har mer informasjon og eventuelle maktmidler på plass (I1). Flere respondenter beskriver at beredskapen til politiet ikke påvirkes av disse risikoene ved planlagte oppdrag, der det blir besluttet bevæpning tidlig og man har god tid til å forberede seg på hva man kan møte (R1). Tidsaspektet blir igjen et poeng for beredskapen til politiet under denne bevæpningsmodellen, der I2 forklarer;

«Jeg ser på tidsaspekter, er det oppdrag som er under 3 minutter, er det uhensiktsmessig, og det gjør oppdragsløsninger dårligere ved å være av den modellen, er det oppdrag som er lengre enn 3-5 minutters utrykningsvei, så oppfatter jeg bevæpningsmodellen som holdbar, og om ikke uproblematisk, så er det en holdbar måte å løse den problemstillingen på. (I2).

En politipatrulje vil ikke nødvendigvis være varslet til enhver tid om hva som kan dukke opp og må derfor være beredt på å møte alle utfordringer på kort tid. En foreløpig utlesning kan være med på å påvirke beredskapen til politiet i positiv retning, da de vil få et hint om at de muligens kan bli eksponert for risiko. Dette vil forhøye beredskapen da patruljer unngår å kjøre seg opp i risikofylte situasjoner de ikke er mentalt forberedt på å håndtere.

5.2.1 Oppsummering

Beredskapen øker i sum ved at vi har flere midlertidige bevæpninger, terskelen for å gi bevæpning er lav, til tross for at norsk politi har «fremskutt lagring». En forhøyet beredskap kan være å bære ladd våpen på hofta til enhver tid. Politiets beredskap blir i stor grad påvirket av eksponeringen for de ulike risikoene ved at tiden til planlegging blir redusert grunnet andre arbeidsoppgaver. Dette øker risikoen for feilvurderinger i kritiske situasjoner, samtidig som det vil forsinke iverksettelsen av en handling overfor risikoen politibetjentene møter. Både kompetanse, som gjenspeiler trening på realistiske hendelser og tilstrekkelig kapasitet, inkludert funksjonelt og tilgjengelig utstyr i alle situasjoner, er essensielt for å styrke politiets beredskap.

5.3 Hvordan redusere risikoene?

Flere respondenter påpeker at det er ulike faktorer som kan være med på å redusere risikoer på jobb, som både utstyrskontroll og mentale forberedelser (R1, R2, R5). Det å være mentalt forberedt på hva man kan møte på vekten kan være med på å redusere risikoer. En av respondentene (R1) beskriver at man skrur på en bryter når man kommer på jobb. Dette skjer hver vakt, og er et slags mentalt skille for at man er påskrudd. En annen respondent (R2) forklarer at i det du putter sambandsproppen i øret, må du være klar for alt. Det blir skissert at det å være mentalt påskrudd handler om å bruke blikket mer aktivt, være bevisst på seg selv, hvor man står, hva man går i og hvordan man beveger (R6). Disse forberedelsene skjer gjerne på vei til jobb sier flere av respondentene (R1, R3, R4).

En god kommunikasjon med den man kjører patruljebilen med, virker på de fleste som avgjørende for å lykkes med å håndtere risikoer. Det å stille åpne spørsmål ved starten av vekten om hvordan dagsformen til makker er, og hvilken versjon av seg selv som kommer på jobb, ser ut til å være vanlig blant de fleste respondentene (R1, R2, R4, R5). Respondentene med tilhørende IP3 kategori beskriver at det har en god del trening på dette med mental forberedelse på de ekstra treningstimene de har i året, og referer til «Big Five», som er i ferd med å implementeres i politiet (R3, R6). Poenget med å sjekke dagsformen til makkeren er å vurdere hvor mye kapasitet de har den dagen. Det er viktig at makkeren og en selv har fått nok søvn, spist godt, og er fysisk og mentalt forberedt, slik at man er klar for alt som kan skje. R2 beskrev at en kollega av henne meldte tidlig en vakt at han ikke var klar for jobb, og endte på oppdrag der han utførte livreddende førstehjelp på en knivstukket person denne vekten. Personen omkom, og det var et krevende oppdrag. Kollegaen ble sykmeldt i lang tid etter denne hendelsen. «(...) *det gjorde også litt med min bevissthet rundt om man egentlig er klar!*» (R2). Politibetjentene må være ærlige med seg selv når det kommer til hvor klar man egentlig er for vaktsettet.

Å ha en fast makker virker som en lettelse når man skal kommunisere innad i patruljebilen både før og etter vakt. Det blir enklere å snakke sammen om vanskelige ting dersom man kjenner personen godt. De fleste beskriver at de har gode mentale forberedelser i bilen, dersom det er med deres faste makker, men at det lettere faller bort om det er med en ukjent person (R1, R4). Da blir man dårligere forberedt, fordi man ikke har de samme mentale modellene. Det er også et skille hos respondentene over hvorvidt de er interessert i nettopp slike samtaler, da noen beskriver seg selv som spesielt interesserte og «fagnerd» på området rundt mentale modeller, mens noen knapt snakker sammen etter endt oppdrag (R1, R2, R6). Den mentale forberedelsen med scenario-tenking og diskusjon rundt mulige løsninger er noe som kan gjøres i bilen, i makkerparet, eller at man på parole før eller etter vakt kan ha en gjennomgang med hele avsnittet. «*For meg så tror jeg det er vanskelig å mentalt forberede meg sånn optimalt alene. Jeg synes det er lettere å gjøre det sammen, enten å sitte og prate i bilen om det, eller på en parole sammen med hele teamet*» (R4). Det blir videre utdypet at man gjerne kan tillate seg å tenke på ulike scenarioer både på jobb og fritid, når de har tid til det. Dette gjør at man blir mer robust og har tenkt gjennom de fleste utfall (R3). Noen beskriver at dette skjer daglig, mens hos andre er det mer tilfeldig når man har tid. På patruljeseksjonene går ting i ett og en vanlig dag er som regel hektisk, og at det som oftest står på tiden for å få til disse samtalene. Å bli flinkere til å sette av tid er viktig, «*Vi må bruke*

fem minutter etterpå på hvorfor ting gikk bra, og hvordan det kunne gått bedre. Så vi jobber med det nå, og tar den praten etterpå. På hvorfor ting gikk som de gikk, og få løst det oppdraget, og være ferdig med det. Så vi kjører videre» (R3).

Å ha en rutine eller ritual før man starter vaktsettet virker for de fleste respondentene som ikke eksisterende. Likevel beskriver flere at de bruker å gjøre ting i riktig rekkefølge, eksemplifisert med hvordan de pakker bilen, tar på seg vesten, og forklarer at det er da de føler seg klare for vaktsettet (R1, R). Videre forklarer R1 at det å tørrtrene på avtrekk med skytevåpen eller andre maktmidler også er noe som gjør vedkommende klar for en vakt. Dette varierer fra person til person om det blir gjort, og mange nøyer seg med den treningen man har årlig (R1). Det å trene nok på både taktikk og skyting, er noe som kan frembringe et overskudd for å håndtere risikoer på best mulig måte, på samme nivå som mentale forberedelser. R6 understreker at en politibetjent bør være i fysisk god form, slik at man er i stand til å stå i jobben over lengre tid, og håndtere oppdukkende situasjoner, det er et risikoreduerende tiltak.

5.3.1 Oppsummering

For å oppsummere hvilke faktorer som kan være med på å redusere risikoene på jobb hos en politibetjent, så vektlegger respondentene å være mentalt forberedt før vaktsettet. Dette innebærer å ha kjent etter på sin egen dagsform, sovet nok og spist godt. I tillegg er utstyrskontroll og mentale forberedelser som scenariotenking, noe som gjør en politibetjent robust. Flere hevder at en god kommunikasjon med makkeren eller teamet er avgjørende for å lykkes med å håndtere risikoer, det vises spesielt til å kjøre med faste makkere, da kommunikasjonen og samhandlingen blir bedre når man er godt kjent. Trening på taktikk og skyting blir vektlagt som faktorer som fremmer kapasitetsoverskudd i en stressende situasjon, så vel som å være fysisk aktiv i det daglige.

6 Diskusjon

Følgende vil de empiriske funnene bli diskutert i lys av forskningens konseptuelle rammeverk og tidligere forskning. Kapitlet struktureres etter forskningsspørsmål. FS1 drøfter hvilke risikoer som er knyttet til dagens bevæpningsmodell ved å se på risikoene deltakerne påviser, samt deres risikopersepsjon i lys av Renns rammeverk. FS2 diskuterer hvordan risikoene som blir utpekt av deltakerne har en påvirkning for risikoeksponeringen når det kommer til politiets beredskap. Avslutningsvis vil det bli drøftet hvorvidt en politibetjent selv kan redusere risikoer på jobb, og i så fall hvordan.

6.1 Risikoer knyttet til dagens bevæpningsmodell

Hvilke risikoer er knyttet til dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring)?

6.1.1 Risiko og risikopersepsjon

Et funn i forskningen er at risiko blir forstått som en sannsynlighet for at det skal skje en eller annen uønsket hendelse, og at mange faktorer kan være med på å påvirke denne risikoen. Det er vanlig å skille mellom et realistisk og konstruktivistisk risikoperspektiv, og deltakernes forståelse kan omtales som konstruktivistiske da de inneholder en sosial og kulturell tilnærming til risiko (Aven et al., 2004). Risikoer forbundet med politiets arbeidsoppgaver kan ikke måles i sannsynligheter, men er konstruert gjennom hvordan risiko blir opplevd og forstått hos politibetjentene. I et oppdrag vil risikoen avhenge av samspillet mellom politibetjentene og menneskene de møter ute på oppdraget.

Et av funnene i denne studien er at politibetjentene opplever det som en risiko å forlate politibilen uten et våpen, noe som samsvarer med funn i tidligere forskning (Hendy, 2021). Selv om det tilsynelatende ikke innebærer noen risiko å forlate en politibil uten våpen, er det en usikkerhet knyttet til hva utfallet kan bli av handlingen hvis politibetjenten kommer ut for en hendelse der vedkommende har behov for å benytte øverste trinn i maktpyramiden, nemlig skytevåpen. Her illustrerer politibetjentene flere ulike utfall hvis politibetjentene ikke har våpenet tilgjengelig når de trenger det. Blant annet ble et eksempel på demping av musikkstøy i en høyblokk beskrevet. Som Aven (2004) beskriver brukes ordet «risiko» for å beskrive den

eventuelle faren uønskede hendelser utgjør for mennesker, som i dette tilfellet er politibetjentene på oppdrag, og tredjeperson i nærheten av mannen med kjøttkniven. Politibetjentene kan ikke løse oppdraget med musikkstøy hvis de ikke banker på døren og kommer i kontakt med de som spiller høy musikk. Som Aven er inne på, innebærer risiko også en mulighet til å skape en verdi, der verdien i dette tilfellet vil være at andre beboere i blokka får nattesøvnen sin. Det er selvfølgelig voldsomt at politiet kun skal hjelpe til med å senke musikkstøy, for i neste omgang bli truet på livet med en kniv. Dette er et ekstremt ytterpunkt, men samtidig viser den hvilke alvorlige konsekvenser det kan medføre og forlate våpenet nedlåst i politibilen, og hvor fort en situasjon i jobbhverdagen deres kan snu. Hendy (2021) påpeker også andre situasjoner der skytevåpen kan være nødvendige, for eksempel når man står overfor personer som ønsker å angripe politiet, bli skutt av politiet, eller begå selvmord ved hjelp av en politibetjent (Hendy, 2021). Politibetjentene beskriver disse situasjonene som noe man ikke nødvendigvis er klar over før man faktisk står midt i oppdraget.

Et viktig funn i studien, er at tidsaspektet blir trukket frem som en risiko tilknyttet bevæpningsmodellen. Risikoen ved å ha et tidspress på vei til et oppdrag kan føre til at politibetjentene har et høyere stressnivå ved håndtering av et våpen, som sannsynliggjør at konsekvensen kan være å gjøre feil, i verste fall at det går av et vådeskudd. Våpenhåndtering vil dermed være en direkte risiko i henhold til utføringen av ladeprosessen i bilen under utrykning. Et annet funn er at stress videre kan forsinke prosessen med å bevæpne seg, som medfører et tidspress som innebærer risikoen for tap av liv. I tidligere forskning ble tidsfaktoren sett på som en positiv forsinkelse, da det gav politibetjentene tid til å tenke før de bevæpnet seg. Forskeren hevdet at det gav et resultat av at man ikke havnet i situasjoner der de ble tvunget til å bruke skytevåpenet (Hendy, 2014). Selv om det ikke nødvendigvis er en direkte risiko ved å bruke lang tid på å bevæpne seg, eller miste informasjon under en utrykning, ligger usikkerheten i hva som kan bli konsekvensene eller utfallet av disse aktivitetene, slik Aven poengterer.

Et annet funn er risikoen for politibetjentens egen kapasitet ved å ha denne bevæpningsmodellen. Der det på samme linje som tidspresset, vil gå utover kapasiteten til politibetjenten å ha denne bevæpningsmodellen. Dette fordi det er så mange flere arbeidsoppgaver å tenke på, som går utover den mentale kapasiteten eller overskuddet man trenger for å planlegge et oppdrag, og ikke minst løsningen av et oppdrag (Renn, 2008). Hvis all kapasitet er brukt opp før man kommer til stedet på både ladeprosess og mottak av

informasjon på samme tid, kan dette føre til at liv settes i fare fordi politibetjentene ikke er i stand til å ta de riktige beslutningene som trengs for å løse oppdraget på best mulig måte. Studien avslører at politibetjentene kan være usikre på om all nødvendig informasjon ble oppfattet for å ta de riktige beslutningene. Politibetjentene kan bli stresset over at ladeprosessen tok så lang tid, som direkte fører til at personen/personer allerede ble skadet og gjerningspersonen forduftet når de først kom frem til stedet.

6.1.2 Informasjonsutvelgelse

Studien min finner ut at informasjonsflyten under et oppdrag mellom politibetjentene og operasjonssentralen via sambandet kan påvirke hvordan politibetjentene vurderer risiko. Dette i form av at de kan ha egne oppfatninger av sitt meldingsmottak, eller sin melder, som de viderefører i sin kommunikasjon. Studien min støtter funnene fra den tidligere forskningen som fremhever at små endringer i hvordan informasjonen presenteres kan påvirke risikopersepsjonen og den påfølgende beslutningen (Williams & Noyes, 2007). Både måten operasjonssentralen formidler sin situasjonsforståelse, og hvordan dette fungerer som en rammeeffekt slik Kahneman (2012) påpeker, bidrar til å beskrive en problemstilling eller utfordring (Kahneman et al., 2012). Likestilt med evne til å motta informasjon, må motivasjon være på plass, da den vil være avhengig av politibetjentens selvbevissthet, verdier og interesser. Mine funn viser at det er vanskelig å motta informasjon selv om den kommer på samband, og på grunn av andre arbeidsoppgaver blir kanskje ikke all informasjon mottatt. Det kan derfor være avhengig av hva hver enkelt politibetjent legger vekt på, som utgjør hvilken informasjon vedkommende sitter igjen med (Renn, 2008). Dette kan videre føre til at et makkerpar som får samme informasjon, ikke har en lik situasjonsforståelse. Et annet funn er at flere politibetjenter beskriver at de bruker tid på å tenke gjennom informasjonen dersom det ikke blir gitt bevæpning, om det er noe i meldingen som tilsier at det er nødvendig å få bevæpning. Dette fører til at man i tillegg til å få med seg oppdraget, må bruke kapasitet på å tenke gjennom om meldingen gir grunnlag for spørsmål om bevæpning. En slik informasjonsutvelgelse vil i stor grad være med på å påvirke risikopersepsjonen slik deltakerne beskriver situasjonene de står i.

6.1.3 Kognitive heuristikker

Tidligere forskning har påpekt at det ikke handler utelukkende om hvilken informasjon man mottar, men hvordan man bearbeider den, også kalt kognitive heuristikker (Renn, 2008). Et viktig funn er at politibetjentene bruker mye tid på å se for seg hendelser og ulike utfall for å

være best mulig forberedt på hva de kan møte. Dette vil gjøre at filter kan hjelpe politibetjenten å gjenkjenne situasjonen der et filter har en form for forankringseffekt, samtidig som politibetjentene kanskje legger mer vekt på informasjon som er personlig viktig for dem (Renn, 2008). Studien viser at politibetjenter med mer erfaring tar flere «snarveier» i ulike oppdrag. Selv om alle situasjoner er unike, blir mentale forberedelser nevnt som hjelp for å håndtere denne problematikken. Renn (2008) forklarer at hendelser som en person har opplevd direkte blir ansett som mer vanlig eller typisk, noe som kan gjøre det vanskelig å virkelighetsorientere politibetjenter da de sjeldent opplever «vanlige» hendelser, sammenlignet med en vanlig borger. Mine funn påpeker at det kan føre til at politibetjenten blir yrkesskadet, og ser trussel eller farer rundt hvert hjørne. Her støtter mine funn poengene som ble fremsatt av Engen (2021) om at det siste filteret ved kognitive heuristikker, sier noe om at mennesket ofte ignorerer informasjon som utfordrer eksisterende oppfatninger om hvor sannsynlig eller mulig en hendelse kan være (Engen et al., 2021). På samme måte som informasjonsutvelgelse vil påvirke hvordan en politibetjent oppfatter risikoen, vil kognitive heuristikker være med som en faktor for risikopersepsjonen.

6.1.4 Psykometriske faktorer

Psykometriske faktorer beskriver fire ulike metoder å håndtere farlige situasjoner på; flykte, kjempe, spille død eller eksperimentere (Renn, 2008). Disse faktorene har en tendens til å avdekke kjennetegn som individer bruker til å vurdere risiko. Som mennesker flest, er politifolk også forskjellige. Mine funn viser at en av konsekvensene som blir trukket frem med bevæpningsmodellen «fremskutt lagring», er at enkelte politibetjenter kan bli mer defensive, og ta mindre risiko, mens andre på en annen side ville valgt å ta en høyere risiko enn de hadde trengt å ta, dersom man havnet opp i noe man burde vært bevæpnet på. Renn (2008) beskriver at hvis det er preferanser i situasjonen som gjør at en person opplever at vedkommende kan kontrollere risikoen, oppleves risikoen som mindre alvorlig (Renn, 2008). Det kan for eksempel være å ha det ekstra maktmiddelet tilgjengelig på hofta, kan føles som man har bedre kontroll over situasjonen. Et av funnene viser at det ofte er lett å si i ettertid at man bare kunne trukket seg tilbake fra en situasjon. Imidlertid er de fleste politifolk villige til å gå ganske mye på akkord med egen sikkerhet for å få oppdraget løst, da spesielt i en situasjon man burde vært bevæpnet. Mine funn viser at den mentale forberedelsen vil være med på å gjøre politibetjenter klare for oppdrag de kanskje ikke har reell erfaring med, dersom de har tenkt over ulike utfall og scenarioer som blir beskrevet. Tidligere forskning har lagt merke til at mennesker håndterer risiko bedre dersom de er klare over dem og forbereder

seg på å takle truslene, og da gjerne har situasjonsrelaterte egenskaper som trening og scenariotenking (Aven & Renn, 2009). Funnene i denne studien vedrørende psykometeriske faktorer kan i stor grad være med på å vurdere risikoen hos en politibetjent. Samtidig er det vanskelig å si hvor mye den påvirker risikoen, før man faktisk er i situasjonen. Det er ikke før man står i en akutt og hektisk situasjon man vet om man vil flykte, kjempe eller spille død.

6.1.5 Sematiske bilder

Sematiske bilder beskrives som at noen konstruerer sin egen virkelighet, og risiko basert deretter (Renn, 2008). Politiryket er forbundet med risiko, og mine funn viser at politibetjenter har valgt yrket nettopp på grunn av at de finner det spennende. Dette kan sammenlignes med en faktor der Renn (2008) beskriver at det finnes eksempler der mennesker ønsker å utfordre seg selv og vise at de kan kontrollere sin egen risikopersepsjon gjennom for eksempel et yrket som politiet (Renn, 2008). Det kjennetegnes da som at de situasjonsspesifikke egenskapene er frivillig engasjement, personlig kontroll og evne til å forberede seg på risikoaktiviteten. Studien viser at politiryket er frivillig basert og involverer, som vi har vært inne på, en evne til å forberede seg på det man kan møte. Samtidig er personlig kontroll en situasjonsspesifikk egenskap, og hvorvidt dette er oppfylt er vanskelig å beskrive da noen respondenter beskriver at de ikke føler personlig kontroll når de ikke har et ladd våpen på hofta, samtidig som noen kun savner det i enkelte situasjoner. Likestilt med disse egenskapene beskriver Renn (2008) at eksponeringen for risikoen kun er i en begrenset periode, noe som stemmer overens med politirykets hverdagslige oppdrag (Renn, 2008). Funnene poengterer at politibetjentene ikke opplever risikoer som skjebnebestemt, slik en annen form for sematiske bilder kan være men heller at man er opptatt av en gevinst, som både kan være prosessen med å være politi eller «spenningen» i hverdagen (Aven, 2015). For noen politibetjenter er gevinsten også at man lykkes med oppdraget, redder et liv eller å ha gjort en forskjell for noen denne dagen. Mine funn viser at mange politibetjenter er bevisste på de iboende risikoene i yrket, og tiltrekkes av spenningen, til tross for at de har et ønske om å komme trygt hjem hver dag. Studien viser at deltakerne tilsynelatende har et likt utgangspunkt i hvordan de selv ser risikoen i yrket og hvordan deres risikohverdag blir oppfattet av seg selv, noe som gjør at de sematiske bildene vil påvirke politibetjentes risikopersepsjon.

6.1.6 Risikokompensasjon

Teorien om risikokompensasjon styrker opplevelsen fra operasjonsledere når det kommer til bevæpning på ulike oppdrag (Renn, 2008). Funn viser at de opplever at ved å bevæpne patruljen, lager de et system der politipatruljen får et fokus på å være bevæpnet, i stedet for at fokuset skal være hvordan man best løser oppdraget med de verktøyene de har tilgjengelig. Andre funn i studien viser at politibetjentene føler seg tryggere med tanken på at de har et ladd våpen på hofta i det de både forlater politibilen, og går inn i et udefinert oppdrag. Videre funn poengterer at politibetjenter ikke ville håndtert et oppdrag annerledes, verken med eller uten våpenet på hofta, noe de tenker gjelder de fleste de jobber med. Dette kan flere av deltakerne bevise ved at de ikke har trukket noen maktmidler i løpet av sine år i tjeneste. Til tross for operasjonsledernes mening, kjenner ikke alle politibetjenter seg igjen ifølge studien. Risikokompensasjon vil derfor i ulik grad påvirke politibetjentenes risikokompensasjon.

6.1.7 Sosiale og kulturelle faktorer

En faktor som kan være med på å forme risikopersepsjonen er sosiale og kulturelle faktorer, ifølge Renn. Dette i form av både individuelle verdier av egen tro og tradisjonelle verdier man er vokst opp med, til tidligere erfaringer fra andre høyskoler eller utdanninger (Renn, 2008). Funn viser at flere av politibetjentene har erfaring fra Forsvaret før politihøgskolen, men det ser ut til at dette ikke er en direkte faktor for påvirkning av risikopersepsjonen, da tilnærmet ingen av respondentene nevner det gjennom erfaringer fra risikovurderingen. Mine funn viser imidlertid at det ser ut til å være av betydning av kulturelle faktorer er hvordan deres leder er med på å gjøre politibetjentene klare for vakt, og hvor stort fokus deres leder gjør av mentale forberedelser og debrief med avsnittet. Funn peker på at debrief kan være opp til hver enkelt, men svært ofte er det leders prioriteringer som avgjør hvor ofte man får det til, og ikke minst tiden til det. Funn understreker at en bakgrunn fra UEH vil være med på å forme deres holdning opp mot mentale forberedelser og hvor interessert man kan være i det taktiske både når det kommer til læringspunkter og forskjellige utfall i oppdrag. Samtidig kan media være med på å forme risikopersepsjon, som samsvarer med mine funn, der flere av politibetjentene er opptatt av medias posisjon, når det kommer til risiko og hvordan politibetjentene vurderer et oppdrag (Renn, 2008). Funnene mine viser at politibetjenter har en tanke under oppdragsløsning omkring hvordan media kan være med på å hudflette de dersom oppdraget ikke får et heldig utfall. Selv om dette er et tema, er det flere som poengterer at dette ikke er avgjørende for hvordan de løser oppdraget som et av funnene i studien. Dette blir ikke belyst i tidligere forskning, hvordan medias rolle faktisk påvirker risikopersepsjonen (Hendy, 2014;

Hendy, 2021). Som en kulturell påvirkning viser operasjonsledere til at hvis en politibetjent har en uheldig opplevelse på gata, tilknyttet det å være ubevæpnet på oppdrag, har kulturen blant politifolk gjort at dette vil dra ned alle de positive opplevelsene du har hatt (Renn, 2008). Dette vil over tid akkumulere negative aspekter for det operative mannskapet, slik at alle vil ha en negativ opplevelse som gjør at man er pro bevæpning. Dette former politibetjentenes organisatoriske verdier, som utspiller seg som en faktor ved vurdering av risiko (Renn, 2008).

6.1.8 Oppsummering

For å oppsummere hvordan ulike faktorer påvirker risikokompensasjonen hos hver politibetjent, spille informasjonsutvelgelse og kognitive heuristikker en betydelig rolle i deres risikovurdering (Renn, 2008). Basert på funnene i denne studien, vil sematiske bilder og psykometriske faktorer i varierende grad være med på å påvirke risikopersepsjonen. Mine funn er usikre hvorvidt en risikokompensasjon påvirker risikoen hos politibetjenter. Her er det uenigheter blant deltakerne i studien, da spesielt mellom politibetjentene og operasjonsledere. Til slutt påpeker studien at kulturelle og sosiale faktorer i stor grad former politibetjentens vurdering av risiko.

6.2 Hvordan risikoeksponering påvirker politiets beredskap

Hvilken påvirkning har disse risikoene for beredskapen til politiet?

Som vi har vært inne på, utfordres beredskapsplanleggingen ved at risikoene politibetjentene står overfor er begrenset og usikkerhetene rundt disse er store. Denne studien fremhever at politibetjenter har forberedte og planlagte tiltak klar til å håndtere uønskede hendelser, slik som Larssen (2021) beskriver «*planlagte og forberedte tiltak som gjør oss i stand til å håndtere uønskede hendelser slik at konsekvensene blir minst mulige*» (Larssen, 2021). Videre funn viser at beredskapen til norsk politi har økt på grunn av en lavere terskel for å gi bevæpninger på oppdrag, og at det i snitt er flere midlertidige bevæpninger. Parallelt med dette har politiet bedre og mer utstyr på plass nå enn før. Funnene peker til tross for dette at beredskapen til politiet blir svekket på grunn av bevæpningsmodellen, og peker på de nevnte risikoene.

Funnene viser at bevæpningsmodellen «fremskutt lagring» vil ha negative konsekvenser for planleggingen av oppdragsløsning frem til man er på stedet. Et viktig funn er at redusert tid til planlegging, innebærer en svekket total beredskap. Pursiainen (2018) hevder at planlegging er kjernen i beredskap, noe som i stor grad gjelder beredskapsplanlegging generelt, men spesielt når det kommer til politiarbeid (Pursiainen, 2018). McConnell og Drennan viser til at det er vanskelig å lage en plan som dekker alle potensielle utfordringer, noe som underbygger det respondentene utdyper om beredskapen i politiet (McConnell & Drennan, 2006). Et interessant funn er at politiet har en overordnet beredskapsplan kalt PBS, men ingen av deltakerne i studien nevner denne beredskapsplanen. Det er mulig planen er kjent for politibetjentene, uten at det ble et tema for deltakerne, men det er likevel interessant, siden Pursiainen omtaler denne beredskapsplanen som imponerende (Pursiainen, 2018). Hvis politibetjentene ikke er omforent om en slik plan, vil det være vanskelig å håndtere oppdragene slik planen skal ha det til.

Planlegging er ikke alt når det kommer til beredskap. Haddow, Bullock og Coppola (2011) legger vekt på at utstyr og trening må være på plass i en beredskapsfase, og da helst før hendelser skjer. Rutinemessige kontroller av både bil og utstyr er noe politibetjentene er opptatt av, og de forklarer at det er daglige gjøremål på jobb, og før hvert vaktsett. Ikke får man bare en oversikt over utstyret man har med seg, men flere av respondentene beskriver at det også er en mental forberedelse før vaktsett å vite at alt er klart. Et funn er at det gir politibetjentene en dårligere følelse dersom de kjører utrykning til et oppdrag uten å ha sjekket utstyret sitt, derfor gir det også en mental forberedelse for politibetjentene å ha utstyret på stell. Å ha kapasitet når det kommer til beredskap innebærer at alle ressurser er tilgjengelige, både pengerressurser, utstyr og tid (Pursiainen, 2018). Å ha skytevåpen nedlåst i bil blir et tilbakevendende tema, der det øker risikoen for politibetjentene, reduserer operativ fleksibilitet og en mulig lavere effektivitet i situasjoner som krever rask og besluttsom handling. Respondentene nevner at de er redde for ikke å kunne bidra godt nok for publikum dersom noe uforventet skulle oppstå, der et eksempel er gjengitt;

«(...) hvis vi kommer over en knivstikking eller en mann med pistol som skyter noen i de verste tilfellene. Så vil jo liv gå tapt før jeg eventuelt rekker å bevæpne meg. (...)»

Videre vil et funn i studien være at ingen av politibetjentene nevner at et bevæpnet politi vil være et forebyggende tiltak i respons på en mulig terrorhendelse, men i likhet med studien av Hendy (2021), at bevæpning har en positiv virkning på effektiviteten ved løsning av

rutinemessige oppdrag (Hendy, 2021). Politibetjentene vil understreke at det vil øke beredskapen deres på de uforutsette hendelsene. Et tiltak når terrortrusselen blir hevet i Norge, er å bevæpne politiet midlertidig, og regnes derfor som et forebyggende tiltak for beredskapen til norsk politi. Utviklingstrekk i «modus operandi» viser at terrorangrep ofte vil pågå inntil gjerningspersoner blir uskadeliggjort av politiet. Videre blir det uttrykt at «*Evne til rask respons er derfor avgjørende for å redusere skadeomfanget*» (PST, 2024b).

For å bedre beredskapen vil det å bygge kompetanse rundt ferdigheter og kunnskap som kreves være avgjørende for å være best mulig forberedt (Pursiainen, 2018). En kompetanse rundt ferdigheter vil gå både på enkeltpersoner og team, for å trene på å utvikle ferdigheter som skal brukes i en bestemt rolle eller stilling (Pursiainen, 2018). Noen politibetjenter beskriver at de jevnlig trener på både skyting og taktikk og samtidig øver på trekkøvelser med maktmiddel før vakt. Dette er en god dedikasjon for å utvikle ferdigheter for enkeltpersonen. Samtidig beskriver politibetjentene at det er mange som nøyer seg med kun den treningen de har årlig, altså IP-treningen. Parallelt med dette blir det beskrevet at bunnlinja IP4 trener for lite, og ikke trener nok på disse tingene. Samtidig beskriver flere politibetjenter at de har god kjennskap til maktmidlene og maktpyramiden, selv om flere ikke har brukt noen maktmidler reelt og sett effekten. Et annet relevant punkt vil være at av all kompetansebyggende trening er øvelser det viktigste (Pursiainen, 2018). Det vil på den ene siden være bra at politibetjentene øver på ulike scenarioer man kan havne i, men en konsekvens av manglende praktisk erfaring kan være med på å redusere effektiviteten i bruken av enkelte maktmidler under reelle oppdrag, dersom politibetjentene ikke er tilstrekkelig kjent med effekten. Selv om noen politibetjenter har god erfaring med ESV, viste sluttrapporten etter prøveprosjektet med ESV i 2020 at 50 % av de første pilene som ble avfyrt ikke hadde effekt, noe som betyr at dette maktmidlet kan oppleves som et overskudds maktmiddel. Hvis politibetjentene først truer med et elektroshokkvåpen, befinner de seg høyt oppe på maktpyramiden, og det neste vil i så fall være skytevåpen (NOU 2017: 9, 2017). Det er uheldig hvis politibetjentene ikke har nok praktisk erfaring med disse maktmidlene i reelle settinger, da dette vil svekke beredskapen deres både på utstyr og kompetanse. Hvis ikke ESV fungerer, og skytevåpenet ligger nedlåst i bil, har ikke politibetjentene noen alternative utveier. Hvis de alltid trener på at maktmidlene vil fungere, vil ikke dette være reelt i det virkelige liv.

Hvis det var mulig å få en tidlig varslings på at noe var i ferd med å skje, hadde dette hjulpet politibetjentene i eksponeringsfasen for de aktuelle risikoene. Pursiainen beskriver en slik tidlig varslings som et system, nærmere bestemt EWS (Pursiainen, 2018). Til tross for at han

hevder dette kan tas i bruk i alle situasjoner, er det ingen generisk måte å bygge det opp på. Politibetjentene viser til at det i en stund har blitt benyttet «*foreløpig utlesning*» til patruljene. Beskrevet som en varslingsmelding på samband fra operasjonssentralen til politipatruljene, informeres de om at de mottar informasjon om en hendelse. Det er ofte ukjente detaljer, men området hvor situasjonen foregår blir vanligvis oppgitt. Dette vil hjelpe politipatruljene å ikke kjøre seg opp i en situasjon som er krevende, samtidig som det legger føringer for om det er et oppdrag som krever umiddelbar bevæpning. Her vil patruljene få en indikator på at noe skjer, og gi rom til å klargjøre nødvendig utstyr, slik Pursiainen påpeker med sitt varslingsystem. Selv om de fire sentrale elementene; “*knowledge of the risks; monitoring, analysis and forecasting of the hazards; communication or dissemination of alerts and warnings; and local capabilities to respond to the warnings received*” ikke er til stede i dette varslingsystemet, vil det muligens være det nærmeste man kommer et godt varslingsystem gitt de risikoene politibetjentene er eksponert for (Pursiainen, 2018). Samtidig vil det å varsle politipatruljene være et element som bygger på EWS. På en annen side beskrives det at beredskapen til politiet ikke blir påvirket av risikoene under planlagte oppdrag. Samtidig som en foreløpig utlesning kan påvirke politiet i en positiv retning, blir det fremhevet at tidsaspektet er viktig for vurderingen om bevæpningsmodellen er god. En av deltakerne i studien hevder at hvis utrykningstiden er under 3-5 minutter, blir beredskapen til politiet påvirket av denne bevæpningsmodellen.

6.2.1 Oppsummering

For å oppsummere funnene, peker de på at politibetjentene har forberedte tiltak, samt kompetanse og utstyr klart til beredskap. Mine funn tyder på at risikoen knyttet til FS1 vil redusere den totale beredskapen for norsk politi ved denne bevæpningsmodellen. Redusert tid til planlegging av oppdrag fører til en svekket totalberedskap. Parallelt kan et nedlåst skytevåpen føre til redusert operativ fleksibilitet og en mulig lavere effektivitet i situasjoner som krever rask og besluttsom handling. At bevæpningsmodellen er uegnet for en eventuell terrorhendelse blir ikke nevnt som en risiko, men det er heller de dagligdagse oppdragene som eskalerer som blir fremhevet i denne studien. Selv om politibetjentene er godt kjent med lovverk og maktmiddelbruk, er et funn at den praktiske trainingen ikke alltid gjenspeiler virkeligheten, samt at flere politibetjenter ikke har erfaring av bruk med maktmidler i en reell setting. «*Foreløpig utlesning*» blir brukt av operasjonssentralen for å hindre at politipatruljer kjører seg inn i uklare situasjoner, og er et godt verktøy for å styrke beredskapen og gjøre

politibetjentene klar for hva de kan møte. Likevel, kan ikke dette varslingsystemet varsle om alle hendelser politiet kommer borti.

6.3 Risikoreduksjon

Hva gjør politibetjenten for å redusere risikoer på jobb?

Et av de viktigste funnene for å redusere risikoer på jobb, blir det pekt på utstyrskontroll og mentale forberedelser av politibetjentene selv. De beskriver at hvis utstyret deres er i orden, har man mer kapasitet til å løse oppdraget som står for tur. Et annet interessant funn er at de ikke har noen faste ritualer før vaktsettet. Det er likevel flere som uttrykker at de pakker bilen på en spesiell måte, gjerne på samme måte hver gang, og tar på seg utstyret i samme rekkefølge. Det blir beskrevet fra flere politibetjenter at dette hjelper dem med å være klar til vaktsettet og klar for en vakt. Her støtter mine funn poengene som ble fremsatt av Pursiainen (2018), der en slik bevisst måte å få kontroll over utstyr, hjelper politibetjentene med å få et kapasitetsoverskudd (Pursiainen, 2018). Skulle det smelle på vakt denne dagen, trenger ikke politibetjentene å bruke kapasitet på å tenke over at utstyret ikke er klart, ettersom de vet de finner det på det stedet de la det, enten om det er medic-sekken i bilen eller magasinet i utstyrsbeltet. Et annet funn er at politipatruljen av og til blir kastet ut i det, og må løpe ut på oppdrag i det de kommer på jobb. Dette fordi de må ut å få kontroll på en hendelse, noe som gjør at disse forberedelsene blir utelatt. Dette svekker beredskapen betydelig, hvis man ser på Pursiainens (2018) domener for å ivareta en best mulig beredskap (Pursiainen, 2018). Her vil det være avgjørende for politibetjentene å være ærlige med seg selv, om at disse ekstra minuttene for å gå over utstyr, gjør noe med hele følelsen av oppdraget. Et av mine funn er at dersom politibetjentene ikke får sjekket utstyret sitt og bilen før de kjører ut, har de en dårligere følelse på vei til oppdraget.

På lik linje med utstyrskontroll blir det å foreta mentale forberedelser både før og under vaktsett sett på som avgjørende for politibetjentene for å kunne evne å redusere risikoer på jobb, noe som støtter Pursiainens (2018) poeng om kompetansebygging (Pursiainen, 2018). Som et av funnene rundt kompetansebygging, er det enkelt å være godt forberedt når man har en makker som er like interessert i fagfeltet som seg selv, eller dersom man kjenner makkeren sin godt. Selv om mye av politihverdagen handler om å ta ting som de kommer, og er det

derfor ikke like vanlig på patruljeseksjonene å ha fast makker. Politibetjentene bytter gjerne makker fra vakt til vakt. Til tross for at de fleste politibetjenter burde være opptatt av å redusere risikoer på jobb, er et av funnene at det er knapt med tid til å gjøre dette sammen på jobb i enten makkerpar eller på avsnittet. Noen politibetjenter beskriver at de gjerne bruker både jobb og fritid til å tenke på ulike scenarioer, noe man ikke kan pålegge politibetjentene utenfor arbeidstid. Et viktig funn for å redusere risikoene på jobb er at ledelsen burde vært mer på ballen for at mentale forberedelser og debrief skal bli prioritert, dette på lik linje med annen kompetansebygging (Pursiainen, 2018).

6.3.1 Oppsummering

Politibetjentene reduserer risikoer på jobb gjennom både utstyrskontroll og mentale forberedelser. Her sørger de for at utstyret er i orden, som igjen gir de kapasitet til å fokusere på oppdraget de står ovenfor. Noen følger faste rutiner for pakking av bil og påkledning av utstyr som gir dem en følelse av beredskap. Når de ikke får gjort disse forberedelsene, føler de seg mindre forberedt og den totale beredskapen svekkes. Et funn for å redusere risikoer for politibetjentene på jobb er at ledelsen bør prioritere ekstra tid til mentale forberedelser og debrief. Dette bør vektlegges på lik linje med annen kompetansebygging. Slike tiltak kan forberede beredskapen og redusere risikoene politibetjentene står overfor.

7 Konklusjon

Studien avdekket at et ubevæpnet politi påvirker risikoen for politibetjenten selv. Deltakerne i studien viser til flere ulike risikoer som de selv utsetter seg for, samt befolkningen nettopp på bakgrunn av at norsk politi ikke går bevæpnet i den daglige tjenesten.

Jeg spurte først om hvilke risikoer som er knyttet til dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring). Funn viser at bevæpningsmodellen medfører flere ulike risikoer for politibetjentene, der det blir pekt på manglende umiddelbar tilgang på våpen. Dette rammer blant annet usikkerhet rundt kritiske situasjoner når man forlater politibilen, uten å ha mulighet til å forsvare seg effektivt. I tillegg vil risikoen ved å bevæpne seg raskt på vei til oppdrag utgjøre en risiko ved våpenhåndtering, stress og tidspress. Det er individuelle forskjeller som vil påvirke deres risikopersepsjon i både mottak av informasjon og kognitive prosesser. Sosiale og kulturelle faktorer, samt risikokompensasjon vil være med på å påvirke oppfatningen og den videre håndteringen av risiko. For å forstå og håndtere disse risikoene, er det nødvendig med en helhetlig tilnærming, der deltakerne peker på å forbedre informasjonshåndtering, mental forberedelse og evaluering av oppdrag som nøkkelfaktorer.

Det andre forskningsspørsmålet tok for seg hvordan eksponeringen for disse risikoene påvirket politiets beredskap. Der viser funnene at beredskapsplanleggingen utfordres av de begrensede og usikre risikoene politibetjentene møter. I studien fremkommer det at flere deltakere mener politiets beredskap svekkes av bevæpningsmodellen «fremskutt lagring», da denne er med på å redusere planleggingstiden før oppdrag, som igjen fører til at den totale beredskapen svekkes. For å forbedre beredskapen er det viktig å bygge kompetanse rundt ferdigheter og kunnskap (Pursiainen, 2018). Trening, både individuelt og i team er essensielt, da flere respondenter beskrev manglende praktisk erfaring med maktmidler som en utfordring og noe som kan svekke beredskapen. Dagens bevæpningsmodell ser ut til å ha en negativ effekt på beredskapen, til tross for både økt utstyr og trening. En helhetlig forbedring krever både kompetansebygging, praktisk erfaring med maktmidler og et effektivt varslingsystem.

Til slutt spurte jeg om hva politibetjentene selv gjør for å redusere risikoer på jobb. Her viser funn at politibetjentene selv kan redusere risikoer på jobb gjennom å være nøye ved utstyrskontroll og legge opp til mentale forberedelser. Deltakerne beskriver viktigheten av at utstyret deres er i orden, noe som gir dem bedre kapasitet til å håndtere oppdrag. Selv om de

fleste respondentene ikke har faste ritualer før vaktsett, er det vanlig å pakke bilen og ta på seg utstyret i en bestemt rekkefølge, noe som skaper en følelse av beredskap og gjør dem klar for oppdrag. Mentale forberedelser både før og etter vakt er avgjørende for å redusere risikoer. Noen betjenter er mer interessert i å forberede seg på ulike scenarier enn andre, mens andre bruker til og med fritiden sin til den slags. Ledelsen bør sørge for at slike mentale forberedelser prioriteres i arbeidstiden, på lik linje med annen kompetansebygging, ut ifra hvor viktig deltakerne beskriver det for deres evne til å håndtere og redusere risikoer.

Problemstillingen «Hvordan påvirker manglende bevæpning risikoen for politibetjenter?» avdekker at et ubevæpnet politi påvirker risikoen for politibetjenten selv. Deltakerne i studien viser til flere ulike risikoer som de selv utsetter seg for, samt befolkningen nettopp på bakgrunn av at norsk politi ikke går bevæpnet i den daglige tjenesten.

7.1 Studiens bidrag

Denne studien bidrar til vår kunnskap om hvordan risikoer et ubevæpnet politi står overfor i hverdagen. Et viktig funn er at politibetjentene selv ønsker å være fast bevæpnet. Studien viser viktigheten av å se på hvilke risikoer det utgjør for en politibetjent å ikke ha hele verktøykassen med seg til enhver tid. Det fremhever hvordan samfunnsbildet har endret seg i løpet av få år. Min studies betydning er å gi en mer nyansert forståelse av hvordan politibetjentene selv opplever å stå i slike situasjoner og ha dette som sin arbeidshverdag, men også om risikoene de beskriver faktisk vil ha en påvirkning på den totale beredskapen politiet klarer å levere. Jeg trekker oppmerksomheten over på at flere politibetjenter opplever at de oftere går bevæpnet enten på grunn av mengden væpnede oppdrag, eller innføringen av midlertidig bevæpning i perioder. Samtidig er det viktig å få frem denne forståelsen for politikere og befolkningen, slik at de i større grad kan sette seg inn i samfunnsdebatten omkring bevæpning av norsk politi. Jeg støtter i stor grad funnene fra tidligere forskning angående bruk av skytevåpen, der forskningen viser at norske politibetjenter har tre ganger høyere terskel for å skyte enn andre land. Videre at politibetjentene ikke trengte å bruke skytevåpenet oftere under en midlertidig bevæpning, noe som beskriver funnene i denne studien. Studiet mitt byr på en risikoanalyse som sier noe om politibetjentenes risiko, noe som er svært trengt, og vil fylle et tomrom i litteraturen. Viktigheten av disse funnene er at de

avslører hvor sårbare politibetjentene er, og hvor lite som skal til for at de står i en situasjon de ikke klarer å håndtere fordi de ikke har alle verktøyene de trenger i beltet.

7.2 Videre forskning

Denne studien fremhever hull i vår kunnskap omkring hvorfor antall bevæpninger på norsk politi har økt. Studien min gir grunnlag for å kartlegge økt antallet bevæpninger, da gjerne i hvert enkelt politidistrikt, slik at man har håndfaste bevis på hvordan samfunnet har forandret seg når det kommer til antall trusselsituasjoner hvor bevæpning er nødvendig. Her vil det i tillegg være interessant å se om det kun er samfunnsutviklingen som har endret seg, like mye som operasjonsledere i denne studien forklarer - at man har senket terskelen for å gi bevæpning på flere oppdrag. Et annet tema som er tilbakevendende i denne forskningen er risikoen tilknyttet psykiatri relaterte oppdrag. Dette er et tema som har vært mer relevant siden 2017 og revidering av helsevernloven, samtidig som de nevnte hendelsene «Bislett-saken», «Lier-saken» og den nylige dommen fra Haugaland og Sunnhordland tingrett (Nrk, 2024). Oppdragsmengden knyttet til psykiatri har økt betydelig de siste årene for politiet, og det ville vært interessant å se nærmere på risikoene og erfaringene tilknyttet kun slike oppdrag. Her var et av poengene fra deltakerne i studien at det som oftest er disse oppdragene som er de mest krevende situasjonene politibetjenter står i. På lik linje kan ikke media skrive om disse oppdragene på grunn av taushetsplikt fordi det er helserelatert, noe som gjør at befolkningen får et forvrengt syn på hva som faktisk møter politibetjentene. Deltakerne forklarte at dersom slike hendelser ble bedre belyst, ville publikum ha endret mening rundt bevæpningsdebatten, samtidig som det ville vært en større åpenhet rundt hva politiet møter i sin arbeidshverdag.

8 Referanseliste

- Ajilore, O. (2017). Is there a 1033 effect? Police militarization and aggressive policing.
- Arvate, P., & Souza, A. P. (2022). Armed police and violence: Evidence from a quasi-natural experiment in Brazil. *Economic Modelling*, *111*, 105825.
- Auglend, R. L., Mæland, H. J., & Røsandhaug, K. (2012). *Politirett*. Gyldendal akademisk.
- Aven, T. (2010). *Misconceptions of risk*. Wiley.
- Aven, T. (2015). *Risikostyring* (Vol. 2). Universitetsforlaget.
- Aven, T. (2022). *Risk and risk science - stories and reflections*. Scandinavian University Press.
- Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K. H., & Sandve, K. (2004). *Samfunnssikkerhet* (Vol. 1). Universitetsforlaget.
- Aven, T., & Renn, O. (2009). On risk defined as an event where the outcome is uncertain. *Journal of risk research*, *12*(1), 1-11. <https://doi.org/10.1080/13669870802488883>
- Aven, T., & Renn, O. (2010). *Risk management and governance: Concepts, guidelines and applications* (Vol. 16). Springer Science & Business Media.
- Beck, U. (1997). *Risikosamfundet : på vej mod en ny modernitet*. Hans Reitzel.
- Boin, A., & Hart, P. t. (2003). Public leadership in times of crisis: mission impossible? *Public administration review*, *63*(5), 544-553.
- Boucht, J. (2021). Nødetatenes bistandsplikt overfor politiet. *Kritisk juss (Online)*, *51*(3), 109-140. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2021-03-01>
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information : thematic analysis and code development*. Sage Publications.
- Brinkmann, S., Tanggaard, L., & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder : empiri og teoriutvikling*. Gyldendal akademisk.
- Byrnes, J. P. (1998). *The nature and development of decision making : a self-regulation model*. L. Erlbaum Associates.
- Dagsavisen. (2023, 12.04.23). Politibetjent angrepet av mann med machete i Rogaland påskeaften. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2023/04/12/politibetjent-angrepet-av-mann-med-machete-i-rogaland-paskeaften/>

Dom Buskerud Tingrett. (22.12.2023).

Douglas, M. (1990). Risk as a Forensic Resource. *Daedalus*, 119(4), 1-16.

Eilertsen, T. (2024, 12.06.2024). Politiet trenger ikke flere våpen. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/meninger/leder/i/8qB81w/politiet-trenger-ikke-flere-vaapen>

Engen, O. A. H., Gould, K. A. P., Kruke, B. I., Lindøe, P. H., Olsen, K. H., & Olsen, O. E. (2021). *Perspektiver på samfunnssikkerhet* (Vol. 2). Cappelen Damm Akademisk.

Farmer, C., & Evans, R. (2021). Do Police need guns? The nexus between routinely armed police and safety. *The international journal of human rights*, 25(6), 1070-1088.

<https://doi.org/10.1080/13642987.2020.1811694>

Finstad, L. (2011). Politi og bevæpning - Hvordan kan nyere forskning informere diskusjonen om norsk politi bør bli permanent bevæpnet? (Politiets Fellesforbund)

Finstad, L. (2012). Hva mener innsatspersonell om generell bevæpning? [Resultater fra en spørreundersøkelse til IP-godkjente 1-5. Rapport til bevæpningsutvalget 12.oktober 2012.]. (Politiets Fellesforbund)

Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative inquiry*, 12(2), 219-245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>

Fredriksen, S., & Spurkeland, K. (2015). *Ordensjuss*. Gyldedal juidisk.

Gadamer, H.-G. (1989). *Truth and method*. Seaburry press.

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforl.

Heidegger, M. (2010). *Being and time*. State University of New York Press, Albany.

Hendy, R. (2014). Routinely Armed and Unarmed Police: What can the Scandinavian Experience Teach us? *Policing : a journal of policy and practice*, 8(2), 183-192.

<https://doi.org/10.1093/policing/pau012>

Hendy, R. (2021). Effectiveness and efficiency: Oslo police officers' perspectives of the necessity and utility of temporarily routinely arming in response to a terrorist threat.

Policing & society, 31(6), 672-686. <https://doi.org/10.1080/10439463.2020.1761806>

Holmberg, L. (2005). Politiets bruk af skydevåben i Danmark. In Politihøgskolen (Ed.), *Politiets bruk av skytevåpen i Norden*.

Jacobsen, D. I. (2021a). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (3 ed.). Cappelen Damm Akademisk.

Jacobsen, D. I. (2021b). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg, 5 opplag 2021 ed.). Cappelen Damm akademisk.

- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg. ed.). Abstrakt.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (Vol. 5). Abstrakt forlag AS.
- Kahneman, D., Lilleskjæret, E., & Nyquist, G. (2012). *Tenke, fort og langsomt*. Pax.
- Knutsson, J., & Norée, A. (2010). Police use of firearms in the Nordic countries: A comparison. In J. B. K. o. J. Knutsson (Ed.), *Police use of force: A global perspective*. Praeger.
- Lagestad, P., Dietrichson, M., Aasen, B., Kløkstad, H., Løkkebakken, M., Lussand, K., Solheim, J. E., & Langballe, Å. (2022). *Politiets bruk av maktmidler*. Justis- og beredskapsdepartement.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/6d791b69b71a4fe9bfedd13af2900750/no/pdfs/politiets-bruk-av-maktmidler.pdf>
- Larsen, A. K. (2021). *Beredskap og krisehåndtering: utfordringer på sentralt, regionalt og lokalt nivå*. Cappelen Damm akademisk.
- Lie, A. L., & Langestad, P. (2012). *Arrestasjonsteknikk*. Gyldendal.
- Lunde, I. K. (2014). *Praktisk krise- og beredskapsledelse*. Universitetsforl.
- Lundemo, K. R. (2023, 14.04.2023). Ønsker vi generell bevæpning? Nei. Trenger vi det? Ja. *Debattinnlegg*. <https://www.politiforum.no/debattinnlegg/onsker-vi-generell-bevaepning-nei-trenger-vi-det-ja/238771>
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach*. Sage publications.
- McConnell, A., & Drennan, L. (2006). Mission impossible? Planning and preparing for crisis 1. *Journal of Contingencies and Crisis management*, 14(2), 59-70.
- Njå, O., Sommer, M., Rake, E. L., & Braut, G. S. (2020). *Samfunnsikkerhet - analyse, styring og evaluering*. Universitetsforlaget.
- NOU 2017: 9. (2017). *Politi og bevæpning - Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politiets-bruk-av-maktmidler/id2946065/>
- Nrk. (2024, 26.06.2024 kl. 10:42). Krim og hendingar i Vestland. Mann dømt til seks års fengsel for drapsforsøk. *Nrk*. <https://www.nrk.no/vestland/mann-domt-til-seks-ars-fengsel-for-drapsforsok-1.16941068>
- Piotrowski, C. (2006). Hurricane Katrina and organization development: Part 1. Implications of chaos theory. *Organization Development Journal*, 24(3), 10.

- Politidirektoratet. (2020). *Politiet Beredskapssystemer del 1*. Oslo: Politidirektoratet
- Politiet. (2024a). *Organisasjonen*. politiet.no. <https://www.politiet.no/om-politiet/organisasjonen/>
- Politiet. (2024b). *Responstid*. Politiet.no. <https://www.politiet.no/om-politiet/tall-og-fakta/responstid/>
- Politiets fellesforbund. (2022, 09.11.22). *Politiansatte vil ha generell bevaepning*. Pf.no. Retrieved 11.02.24 from <https://pf.no/aktuelt/medlemmer/politiansatte-vil-ha-generell-bevaepning>
- Alminnelig tjenesteinstruks for politiet, (1990). <https://lovdata.no/pro/#document/INS/forskrift/1990-06-22-3963?searchResultContext=2469&rowNumber=3&totalHits=383>
- Lov om politiet, (1995). <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1995-08-04-53?searchResultContext=1972&rowNumber=1&totalHits=3423>
- PST. (2024a). *Introduksjon til nasjonal trusselvurdering 2023*. pst.no. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/ntv-2023/>
- PST. (2024b). *Terrortrusselen - nivåer*. pst.no. Retrieved 07.06.24 from <https://www.pst.no/temasider/trusselnivaer/>
- Pursiainen, C. (2018). *The crisis management cycle*. Routledge.
- Regjeringa. (2024). *Politidirektoratet*. regjeringa.no. <https://www.regjeringen.no/no/dep/jd/org/etater-ogvirksomheter/politidirektoratet/id426315/>
- Renn, O. (2008). *Risk Governance - Coping with Uncertainty in a Complex World* (Vol. 1). Routledge.
- Rizer, A., & Mooney, E. (2002). The Evolution of Modern Use-of-Force Policies and the Need for Professionalism in Policing. *The Federalist Society Review*, 21, 114-126.
- Senel, E. (2014, 03.12.2014). Sju politifolk skutt og drept i Norge etter krigen. *nrk.no*. <https://www.nrk.no/norge/sju-politifolk-skutt-og-drept-i-norge-etter-krigen-1.12078497>
- Silverman, D. (2010). *Doing qualitative research : a practical handbook* (3rd ed.). Sage.
- Stevens, P., & Dusi, D. (2023). Thematic Analysis: An analytical method in its own right. In *Qualitative Data Analysis. Key Approaches*. Sage.
- Taleb, N. N. (2010). *The black swan : the impact of the highly improbable* (Rev. ed.). Random House Trade Paperbacks.

- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. ed.). Fagbokforl.
- Thomassen, G., Skjevraak, P. E., Strype, J., Barland, B., & Myhrer, T.-G. (2019). Alltid våpen i tjenesten?: Politiets holdning til bevæpning.
- Thomassen, G., Skjevraak, P. E., Strype, J., Barland, B., & Myhrer, T.-G. (2020). *Med eller uten våpen?: Innbyggernes holdninger til rutinemessig bevæpning av politiet*.
- Våpeninstruks for politiet, (2016). https://lovdata.no/pro/#document/INS/forskrift/2015-07-02-1088/KAPITTEL_3
- Williams, D. J., & Noyes, J. M. (2007). How does our perception of risk influence decision-making? Implications for the design of risk information. *Theoretical issues in ergonomics science*, 8(1), 1-35. <https://doi.org/10.1080/14639220500484419>
- Winnæss, P. (2023). Fra praktiske ferskinger til ferske praktikere: Om kunnskap, kultur og identitet i politiutdanningen. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 64(3), 230-248. <https://doi.org/10.18261/tfs.64.3.3>
- Yin, R. K. (2014). *Case study research : design and methods* (5th ed.). SAGE.

Illustrasjon forside hentet fra Politiforum.no, dato: 23.05.2024:

<https://www.politiforum.no/bevaepning/forlenger-midlertidig-bevaepning/234704>

VEDLEGG A – INTERVJUGUIDE POLITIBETJENTER

INTERVJUGUIDE – politibetjenter på patruljeseksjonen

Hvem:

- Hvilken stilling jobber du i?
- Hvor lenge har du hatt denne stillingen?
- Hvor mange år har du jobbet i politietaten?

Hva legger du i begrepet risiko?

FS1: Hvilke risikoer er knyttet til dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring)?

1. Kan du beskrive hva dagens bevæpningsmodell innebærer for deg som politibetjent?
2. Hvordan er rutinene ved utførelse av denne modellen?
  - a) Opplever du at det er noe risiko med rutinene?
3. Hvordan påvirker denne bevæpningsmodellen din opplevelse av personlig sikkerhet under tjenesteoppdrag?
4. Hvilke risikoer knytter du til denne bevæpningsmodellen?
  - a) For deg selv?
  - b) samfunnet generelt?

Hvordan opplever norske politibetjenter risikoer knyttet til å være ubevæpnet i sitt daglige arbeid?

1. Vil du dele eksempler på situasjoner der du har følt deg utsatt på grunn av manglende bevæpning?
  - a) Hvor ofte skjer det?

2. Hvordan påvirker et ubevæpnet politi deres evne til å håndtere konfronterende situasjoner og mulige trusler?
  - a) Hvordan handler du i konfronterende situasjoner?
  - b) Hvilke andre maktmidler har du tatt i bruk?

FS2: Hvilken påvirkning har disse risikoene for beredskapen til politiet?

1. Hvordan er beredskapen til norsk politi ved konfronterende situasjoner, spesielt når de ikke er bevæpnet?

2. Hvordan opplever du at det å være ubevæpnet kan påvirke politiets respons og effektivitet?

3. Hva legger du i begrepet «beredskap»?

4. Hva tenker du om beredskapen til norsk politi med denne bevæpningsmodellen?
  - a) Har du noen tanker om andre bevæpningsmodeller

FS3: Hva gjør politibetjenten for å redusere eventuelle risikoer på jobb?

1. Har du noen forberedelser du gjør før jobb?
  - a) Mentale forberedelser?
  - b) Rutiner/ritualer?
  - c) Hvor ofte gjør du dette?

2. Blir risikoen kommunisert innad i patruljen?
  - a) Før oppdrag?
  - b) Etter oppdrag?

3. Hvordan er rutinene etter et oppdrag?
4. Hva vil du peke på som risikoreducerende tiltak du selv gjør på jobb?

VEDLEGG B – INTERVJUGUIDE OPERASJONSLEDERE

Intervjuguide – operasjonsledere

Innledende spørsmål:

- Hvilken stilling jobber du i?
- Hvor lenge har du hatt denne stillingen?
- Hvor mange år har du jobbet i politietaten?
- Har du jobbet operativ i politiet? Hvor lenge er det siden du sluttet som operativ?

Hva legger du i begrepet «risiko»?

Hva legger du i begrepet «beredskap»?

FS1: Hvilke risikoer er knyttet til dagens bevæpningsmodell (fremskutt lagring)?

- 1) Hva innebærer denne bevæpningsmodellen (fremskutt lagring) for deg som operasjonsleder?
  - a) Beslutninger/lovverk
  - b) Rent praktiske gjøremål
- 2) Hvordan vurderer du risikoer i oppdragssammenheng som en operasjonsleder?
  - a) Informasjon/kommunikasjon til patruljer
  - b) Forståelse av oppdrag
  - c) Utgjør denne bevæpningsmodellen noe annerledes?
- 3) Forbinder du noen risikoer knyttet til denne modellen for polititjenestepersonen som kjører patrulje?
  - a) Tidsbruk?
  - b) Rutiner?
  - c) Kapasitet?
- 4) Forbinder du noen risikoer knyttet til denne modellen for befolkningen?

- 5) Hvordan jobber du for å hjelpe politibetjenter til å vurdere risiko?
- a) Informasjon til patruljer (Refleksjoner rundt hvilken info, hvordan informasjonen blir formidlet)
  - b) Trening i ulike scenarioer
  - c) Tolkning av oppdrag

FS2: Hvilken påvirkning har disse risikoene for beredskapen til politiet?

- 1) Har risikoene vi har snakket om rundt dagens bevæpningsmodell en innvirkning på beredskapen til politiet?
- a) Respons/responstid
  - b) Effektivitet

FS3: Hva gjør politibetjenten for å redusere eventuelle risikoer på jobb?

- 1) Hva tenker du at en politibetjent selv kan gjøre for å redusere eventuelle risikoer på jobb?
- a) Mentale forberedelser
  - b) Rutiner/ritualer
  - c) Utstyr
  - d) Trening/øvelser
- 2) Hva gjør du for å forberede deg til jobb?
- 3) Har dere noen form for evalueringer eller debrief etter oppdrag inne på operasjonssentralen?

VEDLEGG C – INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING

Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

Bevæpning av norsk politi: En analyse av risikoer knyttet til et ubevæpnet politi?

Formål

Tidligere debatter og forskning har hovedsakelig fokusert på risikoene knyttet til å bære våpen. Det har vært betydelig oppmerksomhet rundt samfunnets og befolkningens synspunkter på bevæpningsspørsmålet, men det mangler innsikt i risikoene politibetjentene møter i sin hverdag, i lys av dagens trusselvurdering.

Formålet med denne oppgaven er å identifisere og definere hvilke risikoer politibetjenter utsettes for ved å ikke være bevæpnet. Flere hendelser de siste årene har vært med på å belyse at trusselbildet politiet står i, og er muligens ikke er forenelig med dagens bevæpningsmodell. I denne oppgaven vil jeg utforske og kartlegge hvilke risikoer som eksisterer ved at norsk politi ikke er bevæpnet, i kontrast til den vanlige diskusjonen om risikoene ved et bevæpnet politi. Når det gjelder forskning om bevæpning av norsk politi, er det behov for ytterligere kunnskap om hvilke risikoer politibetjenter står overfor, hvis noen.

Oppgavens foreløpige problemstilling er: «*Hvordan påvirker et ubevæpnet politi sikkerheten/risikoen for politiet selv?*»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Studenten som gjennomfører denne studien, er Marit Haugen. Studien er en del av mastergradprogrammet i Samfunnssikkerhet ved *Universitetet i Tromsø* (UiT). Veileder for studien er førsteamanuensis Maria Sydnes ved UiT.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Ettersom studien omhandler bevæpning av norsk politi søker jeg personer som jobber i politiet. Det er et ønske om at respondentene har erfaring fra patruljetjenesten. For å belyse problemstillingen fra forskjellige perspektiver, er det hensiktsmessig å inkludere et variert utvalg av respondenter, inkludert både innsatspersonell, innsatsledere og operasjonsleder. Dette vil gi et mer helhetlig bilde av hvordan ulike nivåer og ansvarshavende opplever og håndterer risikoen knyttet til bevæpning av norsk politi.

Jeg har valgt å se på Oslo politidistrikt som et utvalg, og valgt respondenter fra flere ulike enheter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg planlegger å gjennomføre semistrukturerte dybdeintervjuer med en varighet på ca. 45-60 minutter. Disse intervjuene vil bli gjennomført med deltakernes samtykke og vil bli tatt opp med lydopptaker for å sikre nøyaktig gjengivelse av diskusjonene. Selv om deltakerne vil være anonyme i studien, vil jeg kunne nevne generell bakgrunnsinformasjon som stilling, alder, kjønn og utdanning i den hensikt å kontekstualisere funnene i oppgaven. Dette vil bidra til å gi et mer komplett bilde av intervjuobjektene perspektiver og erfaringer i forhold til problemstillingen.

Videre vil jeg poengtere at respondenten må ha en tanke rundt taushetsbelagt informasjon. Jeg gjengir fra politiet.no sine sider omkring informasjon i forskningsprosjekt:

«I tilfeller hvor det er ønskelig at ansatte i politiet skal redegjøre for sitt fagfelt, er det ikke alltid nødvendig å berøre taushetsbelagt informasjon. I et slikt tilfelle trengs det ikke å søke om fritak fra taushetsplikten, men da må forsker gjøre intervjuobjektene og deres leder oppmerksom på at du ikke har søkt om fritak».

Dette vil være gjeldende i denne forskningen da jeg anser dette som lite nødvendig for de spørsmålene jeg skal stille respondentene.

Videre vil jeg minne om politiregisterloven § 23;

Taushetsbelagt informasjon er blant annet opplysninger om noens personlige forhold eller opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig, jf. politiregisterloven § 23.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil bare være jeg som student og min veileder som vil ha tilgang på dataene jeg får fra deg.
- Dataene vil være lagret lokalt på privat PC og i notatbok. Disse vil bli slettet etter protokoll ved sensur på oppgaven.
- Dataene vil publiseres som empiriske funn i masteroppgaven. Videre vil disse funnene analyseres opp mot det valgte teoretiske rammeverket for oppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Opplysningene som samles inn anonymiseres når oppgaven er godkjent. Dette er etter planen i juli 2024.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra *Universitetet i Tromsø (UiT)* har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Vi vil gi deg en begrunnelse hvis vi mener at du ikke kan identifiseres, eller at rettighetene ikke kan utøves.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Tromsø (UiT) ved førsteamanuensis Maria Sydnes, maria.sydnes@uit.no, tlf: 77660363
- Personvernombud ved (UiT) Annikken Steinbakk, personvernombud@uit.no, tlf: 77646952

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Bevæpning av norsk politi: En analyse av risikoer knyttet til et ubevæpnet politi», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

å delta i intervju

at intervjuet tas opp med lydopptaker.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

